

<https://doi.org/10.52340/gbasb>

ISSN 2233-3606 (print)
ISSN:2960-981X (online)

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია
GEORGIAN ACADEMY OF BUSINESS SCIENCES

საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

მოამბე
53
MOAMBE

**INTERNATIONAL PRECISED AND REVIEWED
SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE**

თბილისი 2024 TBILISI

**„მოამბე“ გამომდის 1995 წლიდან
„MOAMBE“ IS PUBLISHED SINCE 1995**

სტატიები მიიღება შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, Sylfaen-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალის სტრიქონებს შორის 1.5, ველების დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა 2.5 და 2.5 სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს გადატანების გარეშე. ცხრილები გადაყვანილი JPEG ფორმატში. სტატიის მინიმალური მოცულობა უნდა იყოს არანაკლებ 5 გვერდი A4 ფორმატის.
2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კოორდინატები (ტელეფონები, ელ-ფოსტა).
3. სტატიას უნდა ახლდეს სტატიის სათაური და რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე. რეზიუმე უნდა იყოს მოცულობით 120-150 სიტყვა, აკრეფილი შესაბამისად Sylfaen-ში და Times New Roman-ში, შრიფტის ზომა 12, სამეცნიერო სტატიას უნდა დაერთოს გამოყენებული ლიტერატურის სია.
4. სტატია შეიძლება გამოქვეყნდეს ნებისმიერ უცხო ენაზეც. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენი მოთხოვნაა რეზიუმე მოგვანოდოთ ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

სტატიების გადმოგზავნა შესაძლებელია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე:

temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

ტელეფონები: 593 23 99 58; 593 95 92 47

ვებ-გვერდი: www.sbma.ge

Continues taking articles according to this requests:

1. Text must be gathered in Word, size of AcadNusx font 12, interval between lines – 1.5; borders in right and left side – 3 and 2 sm. Also, up and down borders – 2,5 and 2,5 sm. Text must be picked up without transferring. Tables should be in JPEG. The minimal size of article is Spages of A4 format.
2. The first name of author, last name, scientific rank and post, coordinates (telephone number, e-mail).
3. The article must have reziume in Georgian and English languages. The size should be 120-150 words, it must be picked up in AcadNusx and in Times New Roman, size of font – 12. Scientific article must have list of used literature.
4. The article may be published in any foreign language. So, it is also our request to prepare rezi-ume in Georgian and English languagues too.

E-mail: temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

Tel: 593 239 958; 593 959 247

www.sbma.ge

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია დაფუძნდა 1995 წლის 23 მარტს. აკადემია საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ რეგისტრაციის ბაზარა 1995 წლის 9 აპრილს, რეგისტრაციის სერტიფიკატის №1982

THE GEORGIAN ACADEMY OF BUZINESS SCIENCES WAS ESTABLISHED ON MARCH 23, 1995. THE ACADEMY WAS REGISTERED ON APRIL 9, 1995 BY MINISTRY OF GEORGIA (CERTIFICATE #1982)

მთავარი რედაქტორის მიმართვა ჟურნალ მოამბის ახალ სტატუსთან დაკავშირებით

პატივცემულო სარედაქციო კოლეგის წევრებო, სამეცნიერო სტატიების ავტორებო და ჩვენი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალ „მოამბის“ მკითხველთა ფართო წრის წარმომადგენლებო, მაქვს პატივი მოგილოცოთ ჩვენი ჟურნალის საერთაშორისო სტატუსის ახალ საფეხურზე აღზევება, სულ ცოტა ხნის წინ ჟურნალ მოამბეს მიენიჭა „დოის ინდექსი“, ასევე ყველა გამოქვეყნებულ სტატიას ინდივიდუალურად მიენიჭება დოის ინდექსი და ეს ინფორმაცია განთავსდება ქვემოთ ჩამოთვლილ ინდექსაციის რეგისტრირებულ ბაზებში:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

მინდა გაცნობოთ, რომ ჟურნალ მოამბეს ასევე მიენიჭა ელექტრონული ISSN ვერსია. ჟურნალის დოის ინდექსია: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

ხოლო ISSN-ებია:

ISSN:2233-3606 (print) და ISSN:2960-981X (online)

ასევე ინფორმაციის გაცნობა შეგიძლიათ ჩვენს „Facebook გვერდზე „საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია“ -

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059> .

ყველა დაინტერესებულ ფიზიკურ პირს ან ორგანიზაციას შეგიძლიათ დამიკავშირდეთ მობილურ ტელეფონზე : 593239958 ან ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით: temur.babunashvili@mail.ru

ჩვენი ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის სახელით გამოვთქვამ მზაობას ურთიერთ თანამშრომლობის გაგრძელებასთან დაკავშირებით ახალ პირობებზე.

პატივისცემით,
ჟურნალ მოამბის მთავარი რედაქტორი
და სარედაქციო კოლეგიის თავჯდომარე,
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, ქ.თბილისის საპატო მოქალაქე
თეიმურაზ ბაბუნაშვილი

**ADDRESS OF THE EDITOR-IN-CHIEF
REGARDING THE NEW STATUS OF “MOAMBE” JOURNAL**

Dear editorial board members, authors, and representatives of a wide circle of readers of our international scientific journal “Moambe”! I have the honor to congratulate you on the rise of our magazine to a new level of international status. The journal was recently awarded a Digital Object Index (DOI). Also, all articles published in it will be individually assigned a DOI and this information will be placed in the following indexing bases:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

Print version ISSN:2233-3606

Electronic version ISSN:2960-981X

Information can be found on the “Georgian Academy of Business Sciences” Facebook page - <https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059>

All interested individuals or organizations can contact me by mobile phone at 593-23-99-58, or via e-mail: temur.babunashvili@mail.ru

On behalf of the editorial board of our magazine, I express my readiness to continue cooperation under new conditions.

Sincerely,
Editor-in-Chief of “Moambe” magazine,
Chairman of the editorial board,
Doctor of Economic Sciences, Professor
Teimuraz Babunashvili

„მოამბე“

საერთაშორისო რეპორაჟაჟი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო ჟურნალი, №53, 2024 წელი

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი - მთავარი რედაქტორი და სარედაქციო კოლეგიის თავმჯდომარე,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,
ქ. თბილისის საპატრიო მოქალაქე.

სარედაქციო კოლეგია მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები

აბდუშელიშვილი გივი, აბესაძე რამაზი, აბრამაშვილი ანდრეი, არანია თამაზი, ბაბუნაშვილი გიორგი (აშშ), ბაკაშვილი ნიკოლოზი, ბარათაშვილი ევგენი, ბერიძე თეიმურაზი, გვალია ნარგიზი, გომიზიანი რევაზი, გველესიანი მერაბი, გეგუაძე ანდრეი, ელიაშვილი ანდრეი, თურნაშვილი თეიმურაზი, იზორია მარინა, კოჭლამაზაშვილი ლეო, კურთანიძე დავითი (აშშ), კვარაცხელი ვახტანგ, ლაბაძე არტემი, ლომიძე გივი, ლეკაშვილი ეკა, მელაქიძე გიორგი, მძევალიშვილი ელგუჯა, ნარმაშვილი დავითი, პაპიაშვილი ნუგზარ, როსტომიშვილი მიხეილ (აშშ), სილაგაძე ავთანდილ (საქ. მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი), სოლომონიშვილი დავითი, უბრალონიძე მიხეილ, ქარაიანი ლეონი, ქვეციანიშვილი თეიმურაზი, ქუთათელაძე რუსუდანი, ყიფიანი გელა, ყურაშვილი გუგული, შენგელია თეიმურაზი, შენგელია რევაზი, ჩაბელიშვილი ლალი, ჩხეიძე თეიმურაზი, ჩხეიძე ნიკო, ჭითანაშვილი ნოდარ, ჭყავჭავაძე მამია, ხელაშვილი იოსებ, მამედოვი ფიზული (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), მელნიკი ტატიანა (უკრაინა), სერძანიანი ნაიკი (სომხეთი), ალირზაევი ალი (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), ბორჯომი ტატიანა (ბელორუსია), ალუხანოვი ესპერანცია (ყაზახეთის რესპუბლიკა), ბალიანი ლევონი (უკრაინა), ზალდანიანი ინგო (ესტონეთი), ვლოძინსკი ნატალია (უკრაინა), მიხაილ ვარჩოლა (სლოვაკეთი), ბალიანი კუზმენკო (უკრაინა), ტაღუშვილი თეიმურაზი (პოლონეთი). ანატოლი შიშკოვი (რუსეთი), იანკოვი სტრონი (პოლონეთი), ალიონა ალიონიკოვა (უკრაინა), ევგენი შუკოვი (რუსეთი), მანთაშვილი რამაზი (ლიეტუვა), ვიქტორია ბრიგაშვილი (ლიეტუვა).

შეიქმნა რედაქციის ყოველთვიის არ იზიარებულ ნაშრომებს

№53, 2024 წელი

„MOAMBE“
QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №53, 2024

TEIMURAZ BABUNASVILI- Editor-in-Chief and Head of Editorial Board,
Doktor of Economic Science, President of
Georgian Academy of Business Science,
Honored citizen of Tbilisi

E EDITORIAL BOARD
Doctors of science, Professors

ABDUSHELISHVILI GIVI, ABESADZE RAMAZI, ABRALAVA ANZORI, ARNANIA TAMILA, BABUNASHVILI GIORGI (USA), BAKASHVILI NIKOLOZI, BARATASHVILI EVGENI, BERIDZE TEIMURAZI, GVALIA NARGIZI, GOGOKHIA REVAZI, GVELESIANI MERABI, GECHBAIA BADRI, ELIAVA LIA, TURNAVA NATIA, IZORIA MARINA, KURTANIDZE DAVITI (USA), KUTATELADZE RUSUDANI, KVALIASHVILI VAJA, LABARTKAVA GULTAZI, LOBJANIDZE GIVI, LEKASHVILI EKA, MELADZE SERGO, MEQVABISHVILI ELGUJA, NARMANIA DAVITI, PAICHADZE NUGZARI, ROKETLISHVILI MIKHEILI (USA), SILAGADZE AVTANDILI (Member of Georgian national Academy of Science), SOLOGASHVILI DALI, UGREKHELIDZE MINDIA, KARCHAVA LOIDI, KESHELASHVILI OMARI, KIFIANI GELA, KOCHLAMAZASHVILI LELA, KURASHVILI GUGULI, SHENGELIA TEIMURAZI, SHENGELIA REVAZI, CHAGELISHVILI LALI, CHECHELASHVILI MAIA, CHIKHLADZE NIKO, CHITANAVA NODARI, CHUMBURIDZE MAMIA, KHELASHVILI IOSEBI, MAMEDOVI FIZULI (AZERBAIDJAN), MELNIKI TATIANA (UKRAINA), SERKHAIANI NAIKI (ARMENIA), ALIRZAEVI ALI (AZERBAIDJAN), BORZDOVA TATIANA (BELORUSIA), ALUKHANOVI ESBERGI (KAZAKHSTAN), GALINA LOPUSHNIAK (UKRAINA), ZALENIENI INGA (ESTONIA), VDOVENKO NATALIA (UKRAINA), VARCHOLA MICHAL (SLOVAKIA), GALINA KUZMENKO (UKRAINA), TADEUSZ TROCIKOWSKI (POLAND), ANATOLI SHEVCHUK (RUSSIA), IACEK STROJNI (POLAND), ALIONA ALENIKOVA (UKRAINA), EVGENI DJUKOV (RUSSIA). MANTAUTAS RASKAUSKAS (LITHUANIA), VIKTORIA GRIGALIVANAITE (LITHUANIA).

შინაარსი

1. თეო იორდანიშვილი, სათუნა კაჭარავა	9
ხელოვნული ინტელექტის ზეგავლენა მედიაზე	
2. ეკატერინე მარუაშვილი	14
THE MOST COMMON RESEARCH PARADIGMS	
3. შოთა შაგურიშვილი	18
მდგრადი განვითარების გამომწვევები და სოციალური მენარემოება	
4. სოფიკო შოშიაშვილი	24
MODERN MANAGEMENT	
5. გურამ მარხულია	29
პოლონეთისა და უკრაინის გეოსტრატეგიული არჩევანი	
6. სოფიო ფალიანი	38
საქართველოს ბიზნესის ციფრული გარდაქმნა	
7. მარინა იზორია	44
ნეიტრალიტეტი, როგორც სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის ფუნდამენტური პრინციპი (ავსტრიის მაგალითზე)	
8. ლეილა მამულაშვილი, მანია გოგიძე	51
მოტივაციის სისტემების გამოყენება და მისი გავლენა ბიზნესზე	
9. ანა გეგეშიძე, ნაირა ბალახვარიძე	56
სისტემების მართვის ხარისხის გაუმჯობესება განმაჯობადებელი ენთროპიისა და განმაჯობადებელი მოდელების გათვალისწინებით	

CONTENTS

1. TEO IORDANISHVILI, KHATUNA KACHARAVA	9
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE MEDIA	
2. EKATERINE MARUASHVILI	14
THE MOST COMMON RESEARCH PARADIGMS	
3. SHOTA SHABURISHVILI	18
CHALLENGES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIAL ENTREPRE- NEURSHIP	
4. SOPHIKO SHOSHIASHVILI	24
MODERN MANAGEMENT	
5. GURAM MARKHULIA	29
POLAND AND UKRAINE'S GEOSTRATEGIC CHOICES	
6. SOFIA PALIANI	38
DIGITAL TRANSFORMATION OF GEORGIAN BUSINESS	
7. MARINA IZORIA	44
NEUTRALITY AS A STATE THE FUNDAMENTAL PRINCIPLE OF FOREIGN POLICY (ON THE EXAMPLE OF AUSTRIA)	
8. LEILA MAMULASHVILI, MANIA GOGIDZE	51
THE USE OF MOTIVATION SYSTEMS AND ITS IMPACT ON BUSINESS	
9. ANA GEGESHIDZE, NAIRA GALAKHVARIDZE	56
IMPROVING THE QUALITY OF SYSTEMS MANAGEMENT CONSIDERING THE MODELS OF GENERALIZED ENTROPY AND GENERALIZED NEGENT- ROPY	

ხელოვნური ინტელექტის ზეგავლენა მედიაზე

თეო იორდანიშვილი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, მასობრივი კომუნიკაციის
პროგრამის დოქტორანტი

ხათუნა კაჭარავა
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ და ჰუმანიტარულ
მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.01

საკვანძო სიტყვები: მედია, ხელოვნური ინტელექტი, კომუნიკაცია, ჟურნალისტი

რა არის ხელოვნური ინტელექტი? ამ სიტყვების ერთობლიობა XXI საუკუნის ერთ-ერთ მთავარ თემად იქცა, თუმცა რა როლი აკისრია მას ჩვენს ცხოვრებაში ჯერ კიდევ ბუნდოვანია. ეს არის ახალი ტექნოლოგიური მიღწევა, რომელიც ცვლის ინდუსტრიას, ეკონომიკას და ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებასაც კი. თავის არსში, ის გულისხმობს კომპიუტერული სისტემების განვითარებას, რომელსაც შეუძლია შეასრულოს ისეთი დავალებები, რომლებიც ადამიანის ინტელექტს მოითხოვს.

ხელოვნური ინტელექტი გვთავაზობს სხვადასხვა პლატფორმებზე, როგორც ვიზუალური, ისე თეორიული მრავალფეროვნების გენერირებას. მისი მეშვეობით ჩვენ შეგვიძლია ნებისმიერ თემაზე დავსვათ კითხვა და სასურველი ინფორმაცია მივიღოთ. მაგალითად, თუ გვინტერესებს რა არის მედია, საიდან იღებს იგი სათავეს და ვინ იყო თავდაპირველად ინფორმაციის გამავრცელებელი, ხელოვნური ინტელექტის მეშვეობით ამ კითხვებზე პასუხები მყისიერად გვექნება. სულ ცოტა ხნის წინ ამ ინფორმაციის მისაღებად გვჭირდებოდა google-ის საძიებო სისტემაში საკვანძო სიტყვების ჩაწერა და სათითაოდ რამდენიმე საიტის მიმოხილვით, პატარა-პატარა შეკრებილი დეტალებით საერთო ამბის შექმნა, რაც საბოლოოდ მაინც არ გვამძლედა სასურველ შედეგს. ახლა კი ეს ყველაფერი გამარტივდა და უსწრაფესად ერთი სივრციდან დიდი რაოდენობით ინფორმაციის მიღება შეგვიძლია.

ხელოვნური ინტელექტი უმოკლეს დროში შრომატევად ამოცანებს ასრულებს, რაც ამცირებს ადამიანების დატვირთვას, ათავისუფლებს მას დამატებით და სტრესული სამუშაოსგან, სწორედ აქედან გამომდინარე სავარაუდოა, რომ იგი ღრმად შემოიჭრება ჩვენს ცხოვრებაში და დღითიდღე მასზე მეტად დამოკიდებულს გაგვხდის.

თანამედროვე სამყაროს თითქმის ყველა სფერო ცვლილებების პროცესშია მათ შორის არის მედიაც, AI მედიასა და მასობრივ კომუნიკაციაში უკვე მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს, მისი მეშვეობით შესაძლებელია მედიური ტექსტების შექმნა, აუდიტორიაზე ზეგავლენის მოხდენა და ა.შ.

ისეთ პლატფორმებს, როგორცაა OpenAI-ის GPT და answersAI სწორი დავალების მიცემის შედეგად წარმოუდგენელი სისწრაფით და ეფექტურობით შესაძლებელია სტატიების წერა და რედაქტირება, რაც საშუალებას აძლევს მედია კომპანიებს შექმნან დიდი რაოდენობით მასალა სწრაფად და ამავე დროს ხარისხის მაღალი დონეც შეინარჩუნონ.

ხელოვნური ინტელექტი აუმჯობესებს ურთიერთობას მედიაკომპანიებთან,

როგორც ვირტუალური ტექნოლოგიებით, ისე ხმის ამოცნობის სისტემების მეშვეობით. ახალი ამბების ორგანიზაციები იყენებენ ე.წ. ბოტებს, რომლებიც მომხმარებლის შეკითხვებზე პასუხის გასაცემად არიან შექმნილი. ეს ამლიერებს მედია აუდიტორიის ჩართულობას და გვთავაზობს უფრო ინტერაქტიურ მედიას, ქმნის განწყობას, რომელიც მნიშვნელოვანია დადებითი ურთიერთობებისთვის.

ხელოვნური ინტელექტის ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი ისიც არის, რომ მისი მომსახურების გამოყენება შეგვიძლია 24/7-ზე, რაც მომხმარებელთა კმაყოფილებას იწვევს, ზოგავს დროს, ენერგიას, პროგრამა წამებში ახერხებს იმას, რასაც ადამიანები დღეებს ხანდახან კვირებს და თვეებსაც კი ანდომებენ, შესაბამისად, კონკრეტულ მომენტში მისი ჩართულობა, შესაძლოა, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი აღმოჩნდეს. მოთხოვნილ დავალებებში ასევე შესაძლოა განხორციელდეს სოციალური მედიის პოსტების შექმნა, სტატიების წერა, ახალი ამბების სათაურების მოფიქრება. ხელოვნური ინტელექტის საშუალებით მედიაკომპანიები ქმნიან მეტ მასალას ნაკლები რესურსებით.

მიუხედავად ამ არაჩვეულებრივი გამოგონებისა, მის მიერ შექმნილი მასალები შესაძლოა მოკლებული იყოს ადამიანურ ინტელექტს და ამბისადმი ემოციური დამოკიდებულებას, იმას, რაც მხოლოდ ადამიანისთვის არის დამახასიათებელი. ხელოვნურ ინტელექტს შეუძლია სტატიების, რეპორტაჟებისა და ახალი ამბების შექმნა, მაგრამ ის ვერ გადმოგვცემს რთულ ადამიანურ ემოციებს ისეთ მედიურ ფორმებში, როგორცაა საგამოძიებო ჟურნალისტიკა და შემოქმედებითი წერა.

გასათვალისწინებელია, რომ ხელოვნური ინტელექტის სარგებლიანობასთან ერთად მნიშვნელოვანია საფრთხეებისა და გამოწვევების განსაზღვრა. ცხადია, არსებობს რისკი, რომ შეიქმნება ახალი ინდუსტრია, სამუშაო ადგილები და შესაძლებლობები, განსაკუთრებით ისეთ სფეროებში, რომლებიც დაკავშირებულია ხელოვნური ინტელექტის განვითარებასთან, რაც ამჟამად ჯერ არ არსებობს.

AI-ის გამოყენება შესაძლებელია სოციალური მედიის პლატფორმებზე, რათა შესაბამისი ინფორმაციით უზრუნველყოს საზოგადოება და ებრძოდოს დეზინფორმაციას. მისი ინსტრუმენტები მიმართულია სიძულვილის ენის, არასათანადო შინაარსისა და ყალბი ამბების გამოსააშკარავებლად, მეორე მხრივ, ხელოვნური ინტელექტის მეშვეობით შესაძლებელია დეზინფორმაციის გავრცელება, მედიისადმი ნდობის დაკარგვისა და საზოგადოებრივი აზრის მანიპულირებისთვის. რაც უფრო დაწინაურდება მსგავსი აქტივობა და შინაარსი, უფრო რთული იქნება ყალბი მედიის გარჩევა, ნამდვილისგან, რაც გამოიწვევს ახალი ამბების, ვიდეოების და სოციალური მედიის პლატფორმებისადმი სანდოობის ხარისხის შემცირებას.

ინფორმაციის გავრცელების გარდა, ადამიანთა დაპირისპირებისთვის შესაძლოა გამოყენებულ იქნას “დამაჯერებელი” ცრუ ინფორმაცია, როგორცაა “deepfakes” (სინთეზური მედია, სადაც პიროვნების მსგავსება ციფრულად არის შეცვლილი). პლატფორმას აქვს პოტენციალი შექმნას ისეთი “დამაჯერებელი” ყალბი შინაარსი, რომელიც ცნობილია როგორც “ღრმა ფეიქი” (Deep fake), სადაც ვიდეოები ან სურათები იცვლება ისე, რომ თითქოს ადამიანებმა თქვეს ან გააკეთეს ის, რაც არასდროს გაუკეთებიათ. ეს ქმნის მნიშვნელოვან რისკებს, განსაკუთრებით პოლიტიკურ კომუნიკაციაში, სადაც დეზინფორმაციამ შეიძლება საზოგადოებრივ აზრზე მოახდინოს ზემოქმედება.

მაგალითად, ბოლო პერიოდში შეიქმნა ისეთი აპლიკაცია, სადაც შეგიძლია შეიტანო შენი ვიდეო, რომელშიც საუბრობ ნებისმიერ თემაზე და ამავედროულად შეგიძლია დაურთო ტექსტი, რომელიც გინდა რომ კონკრეტულმა ადამიანმა გაიმეოროს, გაგიკვირდებათ და დღეს უკვე ეს ძალიან მარტივად ხდება. აპლიკაცია

ახდენს ამ ადამიანის ანატომიის, მისი მეტყველების და ხმის ტემბრის შესწავლას და გვთავაზობს ბუნებრივ ქმედებას, სადაც მოცემული ადამიანი გვესაუბრება თანდართული ტექსტით, მისი პირის მოძრაობით, ხმის ტემბრით და მიმიკებით. ამ ინსტრუმენტს ბოლო პერიოდში ძალიან ხშირად იყენებენ პოლიტიკური მიზნებისთვის, მაგალითად შესაძლოა ძალიან მარტივად ნებისმიერი ცნობილი პოლიტიკოსის ხმის გენერირება იმ ტექსტით, რომელიც აწყობს ამა თუ იმ კამპანიას, ან უბრალოდ რიგით ადამიანს თავისი გვერდის პოპულარიზაციისთვის. ეს პირდაპირ მიუთითებს ადამიანის მიერ გავრცელებულ დეზინფორმაციაზე, რამაც შესაძლებელია გამოიწვიოს არჩევნებში ხმების დაკარგვა, რაც, რა თქმა უნდა, მოწინააღმდეგის მიზანია.

უფრო კონკრეტულად, რომ ვთქვათ ხელოვნურ ინტელექტს შეუძლია მართოს ყველა და ყველაფერი, აქედან გამომდინარე, დეტალურად გააცნობთ რა შეუძლია გააკეთოს საარჩევნო პერიოდში. ის თვალყურს ადევნებს და აანალიზებს ახალ ამბებს, სოციალური მედიის პოსტების და ციფრული კომუნიკაციების სხვადასხვა ფორმის ტონს, რის საშუალებითაც კანდიდატების, პოლიტიკის ან პოლიტიკური მოვლენების შესახებ საზოგადოების განწყობას განსაზღვრავს. აქედან გამომდინარე, კამპანიებს აქვთ შესაძლებლობა გააცნობიერონ ამომრჩევლის დამოკიდებულება და იმოქმედონ შესაბამისად. მას ასევე შეუძლია დიდი ინფორმაციული მასალის საფუძველზე დაამუშაოს უარყოფითი ან ნეიტრალური დამოკიდებულება კონკრეტული კანდიდატის ან საკითხის მიმართ, რის ხარჯზეც ხდება მედიის სტრატეგიის წარმართვა, რაც ეხმარება კამპანიებს შეცვალონ შეტყობინებები ამომრჩეველთა აღქმის გასაუმჯობესებლად.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, ხელოვნური ინტელექტის კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი ინსტრუმენტი, რომლის დროსაც AI-ს შესწევს უნარი პირდაპირი ტრანსლაციის დროს, როგორცაა დებატები, კანდიდატების მიერ გაკეთებული განცხადებები რეალურ დროში გადაამოწმოს, რაც მედიას ეხმარება დაუყოვნებლივ გამოაშკარაოს შეცდომაში შეყვანის ნებისმიერი მცდელობა.

ამ ახალი მექანიზმების საშუალებით მედიური პროდუქტის შესაქმნელად აუდიტორიის ქცევის, ინტერესის, სისტემაში საძიებო ველის ჩამონათვალთ და ა.შ. გვაწვდის ისეთ ინფორმაციას, რომელიც გვეხმარება დავადგინოთ როგორ, რის მიხედვით და რა ინტერესების გათვალისწინებით შეგვიძლია შევქმნათ მედია პროდუქტი. გარდა ამისა, ამ მოწყობილობას შეუძლია გვიჩინასწარმეტყველოს, თუ რომელი ტიპის მასალა იქნება მნიშვნელოვანი და ტენდენციური.

ყოველდღიურ ტენდენციებზე დაკვირვება საშუალებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ ხელოვნური ინტელექტი უკვე ახდენს რევოლუციას ტექსტის წერის ავტომატიზაციის, ახალი ამბების და ვიდეო რედაქტირების თვალსაზრისით.

ჩვენი აზრით, AI-ის მომავალი მედიაში მნიშვნელოვანია, რადგან იგი გააძლიერებს მედიაპლატფორმების ინტერაქციულობას, შექმნის უფრო მიმზიდველ და პერსონალიზებულ მედია გამოცდილებას მომხმარებლებისთვის. მაგალითად, მომხმარებლებს შეუძლიათ იმოგზაურონ ისტორიული მოვლენების ვირტუალურ ტურებში, ან რეალობაში ურთიერთობა ჰქონდეთ ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილ პერსონაჟებთან.

მისი როლი ჟურნალისტიკაში უფრო გაიზრდება. ახალი ინსტრუმენტები უზრუნველყოფენ მონაცემთა ანალიზს, შინაარსის შექმნას და საგამომიებო ჟურნალისტიკის მხარდაჭერასაც კი. ავტომატური ჟურნალისტიკა დაეხმარება რეპორტიორებს გადაამოწმონ დიდი რაოდენობის მონაცემთა ბაზა და უფრო სწრაფად შექმნან ახალი ამბები. თუმცა, ადამიანის ინტუიციასა და AI-ზე დაფუძნებულ

მონაცემებს შორის გადამწყვეტი მაინც ჟურნალისტის როლი რჩება.

რისკების შესამცირებლად, აუცილებელია ადამიანების მხრიდან მუდმივი დაკვირვება მედიაზე, იქნება ეს მასალის შინაარსის თვალსაზრისით, ალგორითმის კორექტირებისთვის თუ შემოქმედებითი გადაწყვეტილების მიღებისთვის. პროფესიონალები აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართულნი, ჟურნალისტური პროდუქტის შექმნაში, რათა უზრუნველყონ ეთიკური, მიუკერძოებელი და მაღალი ხარისხის შედეგები.

მომავალი მოითხოვს ბალანსის დაცვას ავტომატიზაციასა და ადამიანის შემოქმედებას შორის. მიუხედავად იმისა, რომ AI-ს შეუძლია გაზარდოს პროდუქტიულობა და ეფექტურობა, მედია და კომუნიკაცია მაინც ყოველთვის ადამიანის ფანტაზიას, კრიტიკულ აზროვნებას და ემოციურ ინტელექტს დაეყრდნობა. ის განაგრძობს განვითარებას და, რა თქმა უნდა, მედია ინდუსტრიას დასჭირდება ისეთი გარემოს გაძლიერება, რომელიც საშუალებას მისცემს, როგორც ადამიანის, ასევე ხელოვნური ინტელექტის ფუნქციის გაფართოებას.

ბუნებრივია, დაისმება ლოგიკური კითხვა: ჩაანაცვლებს თუ არა მთლიანად ხელოვნური ინტელექტი ადამიანის აქტივობას? მიუხედავად იმისა, რომ იგი მკვეთრად ცვლის ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებას და საქმიანობას, მაინც ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ის მთლიანად ჩაანაცვლებს ადამიანის ინტელექტს, თუმცა, გასათვალისწინებელია, რომ სხვადასხვა რისკები და საფრთხეები თანდათან გაჩნდება.

იმ შემთხვევაში, თუ ადამიანები ხელოვნურ ინტელექტზე კონტროლს დაკარგავენ, ამან შეიძლება გამოიწვიოს არაპროგნოზირებადი და საშიში შედეგები, მაგალითად გაუმართავი, უკონტროლო სისტემების შექმნა, რომელიც სოციალურ ნეგატიური გავლენებისთვის იქნება გამოყენებული.

რისკის შესამცირებლად აუცილებელია, ხელი შევუწყოთ ადამიანისა და ხელოვნური ინტელექტის თანამშრომლობას და არა ჩაანაცვლებას. ამისთვის აუცილებელია, შევიმუშაოთ გაძლიერებული ეთიკური ნორმები, რათა განისაზღვროს ხელოვნური ინტელექტის როლი კრიტიკულ სისტემებში, ფოკუსირება მოვახდინოთ კვალიფიკაციის ამაღლებაზე და ხელოვნური ინტელექტის მომავლისთვის სამუშაო ძალის მომზადებაზე. დავრწმუნდეთ, რომ AI შეესაბამება ადამიანურ ღირებულებებს და ექვემდებარება ადამიანის ზედამხედველობას.

საბოლოო ჯამში, ხელოვნური ინტელექტი გადამწყვეტ როლს თამაშობს და მომავალშიც რეგულაციას მოახდენს მასობრივი კომუნიკაციის ინდუსტრიაში, თუმცა გამოწვევა მდგომარეობს ხელოვნური ინტელექტის ფორმირებაში, რომელიც აბალანსებს ადამიანის შესაძლებლობებს და ხელს უწყობს მის მომავალს, როდესაც ტექნოლოგია აძლიერებს და აუმჯობესებს ადამიანურ ყოფიერებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Tbilisi school of communication: <https://commschool.ge/ra-aris-xelovnuri-intelekti/>
2. IDFI: https://idfi.ge/ge/artificial%20intelligence_international_tendencies_and_georgia
3. UMI: <https://www.goethe.de/prj/umi/ka/the/sfi.html>
4. ChatGPT: <https://chatgpt.com>

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE MEDIA

Teo Iordanishvili

Student of the mass communication doctoral educational program of the Faculty of Social and Humanities of the Caucasus International University

Khatuna Kacharava

Professor of the Faculty of Social and Humanities, of the Caucasus International University

RESUME:

Artificial intelligence in media and mass communication is a transformative force that is revolutionizing the way information is produced, distributed, and consumed. In today's digital age, its technologies are easily reshaping the very fabric of media by automating tasks, enhancing content personalization, and learning all aspects of audience behavior.

The uniqueness of AI lies in its ability to process large amounts of data and perform complex tasks such as natural language generation, real-time in-depth sentiment analysis, and predictive analytics, which were previously laborious and time-consuming. AI-driven tools are used to detect fake news, streamline important processes, create rich content, generate photo/video content, and more. All of these are resources that we didn't have before and that are now vital because they save us a lot of time, and time is what matters most to us today.

The relevance of AI in this area goes beyond technological advances. It has significant ethical and social implications. While it offers new innovative opportunities, it also poses risks to data privacy, disinformation, and content manipulation in many targeted ways. As the role of artificial intelligence in the media continues to grow, it is essential to establish controls to ensure ethical use, protect transparency, and safeguard democratic processes.

The future of artificial intelligence in media and mass communication is quite high, so its innovations in the future will continue to further refine how media outlets interact with audiences, simplify content production, and better shape the meaning of information in society. This technological evolution requires careful consideration of its benefits and risks to ensure both positive and negative impacts are ensured through practice.

Key words: Media, artificial intelligence, communication, journalist

THE MOST COMMON RESEARCH PARADIGMS

Ekaterine Maruashvili
Georgian State teaching university
Of physical education and sport
Affiliated professor
Doctor of Philology

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.02

Keywords: Ontology, epistemology, axiology, positivism, pragmatism, constructivism, post-positivists.

Let's talk about one of the most complex parts of research – understanding the philosophical underpinnings of your worldview and how this shapes the way your research is done. This is called a research paradigm and is one of the areas I get the most frequent questions about from graduate research students. The popularity of my research paradigm videos also show that this is clearly a concept that is difficult to understand and hard to articulate. So, in this blog post, I demystify what a research paradigm is, explore the most common research paradigms, demonstrate how a research paradigm influences the research process, and explain why it is important to articulate your paradigm in your research.

A research paradigm explains what you believe reality is and how you think knowledge can be understood. The technical terms used to articulate a research paradigm are ontology, epistemology, and axiology. Ontology refers to the nature of reality. When people see reality as objective, it is called a realist ontology. When people see reality as subjective, it is called a relativist ontology. In other words, you need to explain whether you think reality is a singular, objective entity waiting to be discovered, or if it is a construct of individual experiences and perceptions.

Epistemology is concerned with the nature of knowledge and how we come to know something. There are three common epistemologies. First, reality can be objectively known if you can measure it with the right tools. Second, reality can only be partially known because it is created in the minds of individual people. Third, reality is always changing, so it is impossible to fully comprehend at any given moment. Axiology deals with what is valued in research. It prompts us to consider how our own perspectives and values can shape the ways our research is designed and our findings are interpreted. In other words, you need to explain whether you think research should be value-free or whether you think research is value-laden. Do you think that steps should be taken to remove the researcher's influence from the research, or is subjectivity inevitable? I preface this discussion by noting that these are certainly not the only research paradigms that exist. Rather, these are just the ones that are most commonly found in research. Positivism: Positivism is grounded in the belief that reality is singular and can be objectively observed and quantified. From this viewpoint, the researcher is independent of the subject of research, and knowledge is generated through empirical observation and measurement. Positivists believe that knowledge should be derived from empirical experience and logical reasoning, so they traditionally assert that research can and should be value-free. Post-positivism: As the name suggests, this paradigm is closely related to positivism, having the same ontology and epistemology. However, post-positivists have a different axiology, arguing that complete objectivity is unattainable and that research cannot be entirely free from values, as choices about what to study, how to study it, and how findings are presented

inevitably reflect value judgements. Consequently, they take steps to minimise the researcher's influence in the way they design their studies by being reflexive about their own biases and the potential value implications of their work. **Constructivism:** Constructivists believe that reality is subjective and that this reality can only be partially known because it is constructed in the minds of individual people. Constructivism emphasises that individuals' realities are constructed through social interactions, so they seek to understand how individuals construct their realities and how these realities are influenced by social, cultural, and historical contexts. Constructivists embrace the value-laden nature of research, emphasising reflexivity and ethical responsibility, and valuing the co-construction of knowledge with participants. This paradigm acknowledges the subjective and interpretive nature of knowledge creation, viewing it as a strength that enriches understanding and contributes to the depth and authenticity of research findings.

Constructivist researchers are also often concerned with the social implications of their research, seeking not only to understand the world but also to contribute positively towards social change. **Interpretivism:** Interpretivists also believe reality is subjective and that reality can only be partially known because it is constructed in the minds of individual people. Interpretivism emphasises that individuals are the experts in their own experiences and focuses on understanding the subjective meanings and interpretations that individuals attach to their experiences. While interpretivism recognises the influence of researcher and participant values, it leans more towards understanding and interpreting the values and meanings inherent within the study context. Consequently, they believe that the researcher's role is to immerse themselves in the participants' experiences to gain a deep, empathetic understanding of their perspectives.

Pragmatism: Pragmatism is a flexible paradigm that suggests research methods should be chosen based on what best addresses the research question. Pragmatists believe reality is constantly changing or debated, so it does not commit to a single reality or method of inquiry. This allows for a mix of qualitative and quantitative methods. Pragmatism encourages an integrative approach to values, blending both subjective and objective perspectives. It recognises the importance of researchers' and participants' values and experiences in shaping research processes and outcomes. Yet, it also values objective evidence and the outcomes of research practices. This balance reflects pragmatism's broader philosophical stance that truth and value are found in the practical implications of research and how it can address real-world problems.

Critical realism: Critical realists believe that an objective reality exists, but that it is layered, consisting of different levels that are not always observable. They believe our understanding of the world is subjective because it is influenced by societal and historical contexts and power relations. Critical realism is deeply intertwined with a commitment to understanding the world as it is, while also striving to transform it for the better. Critical realists believe that researchers bring their own beliefs, biases, and values to the research process, and urge researchers to critically reflect on and disclose their values and how these might impact their research.

I also recognise the importance of acknowledging that historically, some perspectives and bodies of knowledge have been overlooked or marginalised in research. This extends to the development and recognition of research paradigms as well. As such, I encourage you to also explore other diverse paradigms, especially those that may be considered 'non-traditional' or originate from non-Western contexts. Embracing a broader spectrum of paradigms can enrich our research approaches and outcomes, offering a wider range of valuable insights and perspectives.

Understanding and choosing a research paradigm is crucial because it shapes the entire research process—from framing the research question to deciding on methods, and interpreting the results. In essence, the research paradigm not only guides the technical aspects of study design, data collection, and analysis but also influences how researchers perceive and interact with their

subject matter. It shapes the ethical considerations, the relationship with participants, and the ultimate goals of the research. By understanding and consciously choosing a research paradigm, researchers ensure that their work is coherent, meaningful, and aligned with their philosophical perspectives on reality, knowledge, and values. Let's delve into how these philosophical underpinnings can shape each stage of the research process with some examples.

The paradigm a researcher adopts fundamentally shapes the nature of the questions they ask. For instance, in positivism, research questions are often framed to test hypotheses or measure variables, seeking to establish causal relationships or correlations. Constructivist, interpretivist, and critical realist paradigms, however, encourage questions that explore the meanings, experiences, and perceptions of participants, aiming to understand the complexity of human behaviour in particular contexts. These questions are then further refined based on the focus of the paradigm, leading to studies that focus on either societal change or a deeper understanding of lived experience. Pragmatism allows for flexibility, meaning research questions can be designed to solve specific problems, often leading to mixed-methods approaches.

The choice of methodologies and methods is also deeply influenced by the researcher's paradigmatic stance. Positivists might lean towards structured methodologies that mimic the scientific method, employing quantitative measures such as surveys or experiments. Constructivists and interpretivists prefer qualitative methods like in-depth interviews, participant observation, or thematic analysis, which allow for a deep dive into participants' lived experiences and the meanings they ascribe to them. Pragmatists select methods based on what best answers the research question, often combining qualitative and quantitative approaches in a pragmatic, problem-solving orientation. Critical realists might use a combination of qualitative and quantitative methods to explore both the surface phenomena and the underlying social or structural mechanisms contributing to these phenomena.

Paradigms also dictate how data are collected and analysed, influencing the interaction with participants and the interpretation of data. Positivist approaches tend to emphasise objectivity and detachment, aiming for a neutral stance that minimises the researcher's influence on the data. Findings are usually presented as objective truths or confirmed hypotheses, using statistical analysis to support conclusions. In contrast, constructivist and interpretivist paradigms view the researcher as a key instrument in the research process, engaging in reflective practices to interpret nuanced meanings within data, acknowledging their subjective influence. Findings are usually presented as insights into the participants' perspectives, often narratively or through rich, descriptive accounts, emphasising the subjective nature of knowledge. The pragmatist paradigm focuses on practical outcomes, guiding the selection of data collection and analysis techniques that are most likely to produce actionable insights. Results are usually presented in a way that highlights their practical implications. The critical realist paradigm involves analysing data to identify not just what is happening but why it is happening, looking for patterns that reveal the influence of hidden structures or power relations. Findings are usually presented in a way which highlights or critiques the underlying societal mechanisms leading to a particular phenomenon.

References:

1. "Cobble". vub.ac.be. Retrieved 5 May 2018. [permanent dead link]
2. "Aspect Cocoa". neu.edu. Archived from the original on 26 October 2007. Retrieved 5 May 2018.
3. "Coldspring Framework: Welcome". 5 November 2005. Archived from the original on 5

November 2005. Retrieved 5 May 2018.

4. “Closer Project: Aspect”. Archived from the original on 23 February 2011. Retrieved 11 August 2015.
5. “Infra – Frameworks Integrates Para Delphi – Google Project Hosting”. Archived from the original on 9 September 2015. Retrieved 11 August 2015.

RESUME

So, in summary, understanding and explaining your research paradigms in publications or theses is not merely a theoretical exercise but a practical necessity that underpins the trustworthiness, clarity, and impact of research. It serves as a bridge connecting the philosophical foundations of a study with its practical execution and interpretation, enriching both the research process and its contributions to knowledge. The explicit articulation of research paradigms contributes to ongoing disciplinary dialogue and debate about the nature of reality and knowledge construction in a field. It encourages reflexivity among researchers, prompting them to consider and articulate their own positions. This reflexivity enriches the field by fostering a diversity of perspectives and approaches, leading to a more robust and dynamic academic discourse. For those looking to replicate or build upon a study, understanding its paradigmatic underpinnings is essential. It ensures that subsequent research is grounded in the same philosophical assumptions, or consciously diverges from them, maintaining a level of methodological consistency and rigour across studies.

მდგრადი განვითარების გამონაკვეთი და სოციალური მენარჩეობა

შოთა შაბურიშვილი
ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.03

საკვანძო სიტყვები: მდგრადი განვითარება; სოციალური მისია; მეწარმეობა; სიღარიბე; ეკოლოგია.

მდგრადი განვითარების პრობლემამ აქტუალობა მე-XX საუკუნის 60-70 წლებიდან შეიძინა, როდესაც კლიმატის ცვლილება გლობალური ეკონომიკური განვითარების დღისწესრიგის მთავარ საკითხად იქცა. 2015 წელს პარიზში გაეროს წევრმა სახელმწიფოებმა ხელი მოაწერეს ისტორიულ, საყოველთაო შეთანხმებას, რომლითაც ქვეყნებმა აიღეს ვალდებულება, რომ 2030 წლამდე მიაღწევენ 17 რეალურ შედეგს გარემოს დაცვის, სიღარიბის შემცირების, ჯანდაცვის სისტემის გაუმჯობესების, სასურსათო უსაფრთხოების და ზოგადად მდგრადი განვითარების მიმართულებით (შაბურიშვილი, 2016). გაეროს წინამორბედი დოკუმენტისაგან განსხვავებით - ათასწლეულის დეკლარაცია, რომელიც 2015 წლამდე მოქმედებდა, მდგრადი განვითარების მიზნები ითვალისწინებს აქტიურ თანამშრომლობას მთავრობებს, კერძო სექტორს და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის. ინკლუზიური პარტნიორობა ეფუძნება პრინციპებსა და ფასეულობს, საერთო ხედვასა და საერთო მიზნებს, რომელთა ცენტრში ხალხი და პლანეტაა მოქცეული (Starikova, 2017).

გლობალიზაციის პირობებში საზოგადოების სოციალური, ეკონომიკური და ეკოლოგიური პრობლემების საყოველთაო ხასიათს იძენს. ამასთან ტექნოლოგიური და პოლიტიკური გარემოს ცვლილების ხარჯზე იზრდება რესურსების განაწილების, ეფექტიანი გამოყენების და სოციალური უთანასწორობის შემცირების შესაძლებლობები. ინტერნეტპორტალ - worldometers.info-ს მონაცემებით 2024 წელს 5981616 ჰექტარმა მიწამ განიცადა ეროზია, 10252350 ჰექტარი კი გაუდაბურდა, 8367000 ტონა ტოქსიკური ქიმიკატები იქნა გადაყრილი ბუნებაში (Worldometer, 2024). გაეროს მონაცემებით 2022 წელს მსოფლიოში დაახლოებით 1,2 მილიარდი ადამიანი სიღარიბის ზღვარს მიღმა იმყოფებოდა, რაც დღიურად 1,9 ამერიკულ დოლარზე ნაკლებ საშუალო შემოსავალს ნიშნავს. უმეტეს შემთხვევაში ამ ადამიანებს არ აქვთ ექიმთან მიმართვის და განათლების მიღების შესაძლებლობა, მათ ნახევარს (593 მლნ ადამიანი) არ აქვს ელექტრო ენერჯია და ეკოლოგიურად სუფთა საწვავი საკვების მოსამზადებლად, თითქმის 40 პროცენტს არ მიუწვდება ხელი სასმელ წყალსა და ჰიგიენაზე. კიდევ უფრო საგანგაშოა ის ფაქტი რომ 2021 წელს, ბოლო 20 წლის მანძილზე პირველად, დაფიქსირდა სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობის ზრდა 120 მილიონით (UN News, 2024).

არსებითი პრობლემაა „სიღარიბის ჯარიმა“. საქმე ისაა რომ ხშირად ხელმოკლე მოსახლეობა მზად არის და შეუძლია გადაიხადოს საქონლის და მომსახურების ფასი, თუმცა, იჩაგრება ხელსაყრელ პირობებში მათი ხელმიუწვდომლობის გამო. ბევრ შემთხვევაში ხელმოკლე მოსახლეობას პირველადი მოხმარების საგნებზე ან მომსახურებაზე უფრო მეტის გადახდა უწევს, ვიდრე საშუალო და

მაღალშემოსავლიანს. მაგალითად, ჯაკარტის, მანილის, ნაირუბის ღარიბი უბნების მცხოვრებნი 5-10-ჯერ მეტ ფასს იხდიან სასმელ წყალში, ვიდრე ამ ქალაქის მდიდარი უბნები, და კიდევ უფრო მეტს ვიდრე ლონდონის ან ნიუიორკის მოქალაქეები. „სიღარიბის ჯარიმა“ მოქმედებს კრედიტების, კომუნალური მომსახურების და ჯანდაცვის სფეროშიც (შაბურიშვილი, 2017). ბუნებრივია ეკონომიკურ ზრდის შედეგების მოსახლეობის დაბალშემოსავლიან ჯგუფებზე გადანაწილება მოლოდ სახელმწიფოს განკარგულებაში არსებული ეკონომიკის რეგულირების ინსტრუმენტებით ვერ მოხერხდება (Shaburishvili, 2016). ამისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა დაბალშემოსავლიანი მოსახლეობის ღირებულების შქმნის ჯაჭვში ჩართვას აქვს, რაც მხოლოდ მეწარმეობის განსაკუთრებულ მოდელებს შეუძლია განაპირობოს. სამეწარმეო მოდელები რომელიც უზრუნველყოფენ სამართლიან ფასს ან ახალ პროდუქციას ხელმოკლე მოსახლეობის ცხოვრების დონის ასამაღლებლად, შეიძლება საკმაოდ მომგებიანი აღმოჩნდეს. მაგალითად, მიკროსესხების გამცემ ორგანიზაციებს, რომელიც დაბალშემოსავლიან მოსახლეობაზეა გათვლილი, მსხვილ ბანკებზე მაღალი მოგების ნორმა გააჩნიათ. სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილებამ მრავალჯერ დაადასტურა, რომ იმ კომპანიებს, რომლებიც საქმიანობის დაგეგმვისას დაბალშემოსავლიანი მოსახლეობის ინტერესებზე ფოკუსირდებიან, შეუძლიათ მოიპოვონ არსებითი კონკურენტული უპირატესობა ბაზარზე და მიიღონ მოგება (Shaburishvili & Chania, Inclusive Business Phenomenon, 2018).

მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევის კომპლექსურ მექანიზმებს შორის მეცნიერები აქტიურად განიხილავენ სოციალურ მეწარმეობას. მისი როგორც კონცეფციის გამოჩენა და პრაქტიკაში აქტიური განვითარება ლოგიკურად დაემთხვა მდგრადი განვითარების ზოგადი კონცეფციისა და ისეთი სოციალურად ორიენტირებული პრაქტიკის პოპულარობის ზრდას, როგორცაა სამართლიანი ვაჭრობა და ინკლუზიური ბიზნესმოდელები (შაბურიშვილი, 2012).

პოპულარობის მიუხედავად, სოციალური მეწარმეობა ჯერ კიდევ დაკავშირებულია ტერმინოლოგიურ გაურკვევლობასთან. ამ მოვლენის შემსწავლელი მკვლევარები მიუთითებენ, რომ სოციალური მეწარმეობის საზღვრების დაუდგენლობა, მისი ცნების მკაფიო, ყველასთვის მისაღები განსაზღვრების არ არსებობა, დაკავშირებულია სოციალური მეწარმეობის საკმაოდ რთულ, შერეულ ბუნებასთან (Nicholls, 2010). ამ პრობლემის გადასაჭრელად მკვლევარები უბრუნდებიან თვით „მეწარმეობის“ ბუნებას. ჟან ბატისტ სეის, ჯოზეფ შუმპენტერის და პიტერ დრაკერის ნაშრომებზე დაყრდნობით ისინი ასკვნავენ, რომ მეწარმის ქცევის თავისებურებები, რაც მას ჩვეულებრივი მენეჯერისაგან განასხვავებს, უნივერსალურია. სოციალური პრობლემების გადაჭრის სიცოცხლისუნარიან გზებს საფუძვლად შეიძლება დაედოს ისეთივე ელემენტები, რაც წარმატებულს ხდის სამეწარმეო ინოვაციებს. ნებისმიერი მეწარმე ნაცვლად იმისა, რომ დაელოდოს ვინმეს ან შეეცადოს მთავრობა დაარწმუნოს პრობლემის მოგვარებაში, თავად ქმნის პროდუქტს (მომსახურებას) ამ პრობლემის გადასაჭრელად. ეს გადაწყვეტილება მისი მხრიდან განიხილება როგორც სამეწარმეო აქტიურობის განსაკუთრებული ფორმა. ამიტომ, შემთხვევითი არაა, რომ ბოლო წლებში ტერმინი - „მეწარმეობა“, სულ უფრო ხშირად გამოიყენება მაშინ, როდესაც მსჯელობენ სოციალური პრობლემების გადაჭრაზე, ხოლო ტერმინი „სოციალური“, სიტყვათშეთანხმებაში - „სოციალური მეწარმეობა“, განსაზღვრავს ამ საქმიანობის მისიას. ამგვარად, სოციალურ მეწარმეობაში მოიაზრება - სოციალური მისია, სამეწარმეო უნარი, ინოვაციური მიდგომები და გარემოზე ზრუნვა.

სოციალური საწარმო არის შერეული (ჰიბრიდული) ორგანიზაციული ფორმის წარმონაქმნი, რომელიც ერთდროულად ატარებს რამდენიმე სექტორისათვის დამახასიათებელ ნიშნებს, კერძოდ, ის უზრუნველყოფს მაღალი დადებითი ეფექტის მქონე ფასეულობის შექმნას, რაც დამახასიათებელია საჯარო სექტორისათვის, აქტიურად იყენებს საბაზრო ინსტრუმენტებს, რაც არის კერძო სექტორისთვის დამახასიათებელი თვისება და აქვს სოციალური მისია და მჭიდრო კავშირი საზოგადოებასთან, რაც არის ასევე არაკომერციული (მესამე) სექტორის მახასიათებელი (ჯანელიძე, 2019). სოციალური მეწარმეობა მოიცავს როგორც კომერციულ, ასევე არაკომერციულ სფეროს. მართალია, მას გააჩნია როგორც მოგებაზე ორიენტირებული, ასევე არამომგებიანი სექტორისათვის დამახასიათებელი ელემენტები, მაგრამ ის არსებობს და ვითარდება საკუთარი კანონების მიხედვით.

როდესაც მეწარმეობაზეა მსჯელობა ცალსახაა, რომ მთავარი მიზანი მოგების მიღებაა. სწორედ ეს განსაზღვრავს მეწარმეობის მოტივაციას და ქცევის ლოგიკას. სოციალური მეწარმეობა განცალკევებულია როგორც კომერციული, ასევე არაკომერციული სფეროებისაგან. მართალია, მოქმედი პირები შეიძლება იგივე იყოს, მაგრამ მათ გააჩნიათ განსხვავებული მიზნები, ფასეულობათა სისტემა, ქცევის ლოგიკა და მოტივაცია. ურთიერთკავშირების სისტემა ორიენტირებულია საზოგადოებრივ სარგებელსა და სოციალური პრობლემების გადაწყვეტაზე. აქ მთავარია არა მხოლოდ ეკონომიკური ეფექტიანობა, არამედ თითოეული მონაწილის წვლილი საზოგადოებისათვის მნიშვნელოვანი საკითხების გადაწყვეტაში - რაც უფრო მეტი სარგებელი მოაქვს ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს საზოგადოებისათვის, მით მეტ რესურსებს, ინვესტიციებს და დაკვეთებს იღებს. ამ დროს მოგებული რჩება არა მხოლოდ საწარმო, ვისი შემოსავლებიც იზრდება, არამედ მთლიანად საზოგადოება.

სოციალური მეწარმეობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელია ინოვაციურობა, რაშიც იგულისხმება, ერთი მხრივ, ორიენტაცია სოციალურ გარდაქმნებზე, რომელიც უზრუნველყოფს ამა თუ იმ სოციალური პრობლემის ახლებურ გადაწყვეტას; მეორე მხრივ, ესაა ეკონომიკური გარდაქმნები, რამდენადაც სოციალური მიზნების მიღწევა ხდება სამეურნეო სიახლეებზე დაყრდნობით - ეკონომიკური და სოციალური რესურსების განსაკუთრებული კომბინაციით, რაც ადრე ასეთი სახით არ გამოიყენებოდა. ამ შემთხვევაში საკვანძო როლი აქვს მეწარმეს, რომელიც აღმოაჩენს მნიშვნელოვან სოციალურ პრობლემას და პოულობს ორიგინალურ მეთოდს მის გადასაწყვეტად. თუ მიდგომა გაამართლებს, იწყება ზრუნვა ამ მეთოდის უფრო ფართოდ დასანერგად. ამიტომ, სოციალური მეწარმეობის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია გავრცელების მასშტაბურობა და საზოგადოებრივი ცვლილებების ტირაჟირების უნარი, რამაც გაცილებით მეტი პროგრესი უნდა უზრუნველყოს, ვიდრე საწყისი იდეა ითვალისწინებდა.

სოციალური საწარმოების განვითარების დონის მიხედვით ოთხი კატეგორიის ქვეყნებს გამოყოფენ (სოციალური მეწარმეობის ინიციატივა საქართველოში, 2021):

- ემბრიონული ფაზა - ქვეყნები სადაც სოციალური მეწარმეობა ფეხს იკიდებს;
- პროგრესის ფაზა - ქვეყნები, სადაც შეინიშნება ამ სექტორის განვითარება და მთავრობა უფრო მეტ ყურადღებას უთმობს მას;
- კონსოლიდაციის ფაზა - ქვეყნები, სადაც სოციალური მეწარმეობა წარმატებით ფუქნციონირებს, გადადმულია არსებითი ნაბიჯები მისი ინსტიტუციონალიზაციისათვის, თუმცა არ არის დასრულებული;

□ ინსტიტუციონალიზაციის ფაზა - აქ მოიზრებიან ის ქვეყნები, რომლებსაც ყველაზე გამართული საკანონმდებლო, პოლიტიკური და ინსტიტუციური ბაზა გააჩნია.

საქართველოსთვის სოციალური მეწარმეობა ახალი მოვლენაა. მისი შედარებით აქტიური განვითარება პოსტსაბჭოთა პერიოდის შემდგომ, 21-ე საუკუნიდან დაიწყო. ამკონცეფციის პოპულარიზაცია საქართველოში დონორი ორგანიზაციების საქმიანობას უკავშირდება. მიუხედავად იმისა, რომ არსებობდა დასაქმებაზე, შშმ პირების დახმარებაზე და სხვა მოწყვლადი ჯგუფების ხელშეწყობაზე ორიენტირებული ორგანიზაციები, ქვეყანაში სოციალური მეწარმეობის იდეის შესახებ საზოგადოებრივი ცნობიერების დონე ძალზედ დაბალი იყო. საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი სამოქალაქო სექტორის მიერ განხორციელებული პროექტებისა და ღონისძიებების შედეგად, დღესდღეობით სოციალური მეწარმეობის კონცეფცია საქართველოში საკმაოდ პოპულარულია და თანდათანობით იზრდება ასეთი საწარმოების რიცხვი (მხეიძე, 2017).

სოციალური საწარმოს შექმნის ინიციატივა, ხშირ შემთხვევაში საზოგადოებრივი ორგანიზაციებიდან მოდის. ისინი იწყებენ საქმიანობას ორგანიზაციის შიგნით ან აფუძნებენ დამხმარე საწარმოს. ამის თვალსაჩინო მაგალითია ბიოლოგიურ მეურნეობათა ასოციაცია „ელკანა“, რომელიც ფერმერთა გაერთიანებაა. მისი მიზანია ხელი შეუწყოს საქართველოს მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებასა და გარემოს დაცვას, სიცოცხლისუნარიანი (მდგრადი) ბიომეურნეობების განვითარებას და სოფლად მოსახლეობის თვითაქტივობის გაზრდას (ელკანა, 2024).

საქართველოში სოციალური საწარმოებისათვის არ არის განსაზღვრული სპეციფიკური ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა. აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია, რომ ნებისმიერი სამეწარმეო, თუ არასამეწარმეო ფორმით დაფუძნებულმა სუბიექტმა განახორციელოს ასეთი საქმიანობა. თუმცა, პრაქტიკაში დომინირებს კერძო სამართლის არაკომერციული იურიდიული პირის, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებისა და კოოპერატივის ფორმით დაფუძნებული სოციალური საწარმოები. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი არ აწესებს არავითარ შეღავათს უშუალოდ სოციალური მეწარმეებისათვის. შესაბამისად, მათი დაბეგვრის რეჟიმი დამოკიდებულია საქმიანობის მასშტაბებსა და შერჩეულ ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმაზე.

ევროკავშირში გაწევრების კანდიდატის სტატუსი დამატებით შესაძლებლობებს ქმნის საქართველოში სოციალური მეწარმეობის განვითარებისათვის. ევროკავშირის „სოციალური ბიზნესის ინიციატივა“, მიზნად ისახავს სოციალური მეწარმეობის განვითარების მხარდაჭერას (Social Economy Europe, 2024). აღნიშნული ინიციატივის ერთერთი ძირითადი მიმართულებაა ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა სოციალური საწარმოებისათვის, ევროკავშირის სტრუქტურული ფონდებისა და სხვა პროგრამების გამოყენებით. გარდა ამისა, გამოყოფილია სოციალური მეწარმეობის განვითარების ხელშეწყობის წინაპირობები: საზოგადოებაში პოზიტიური ცნობიერების დამკვიდრება, ხელსაყრელი სამართლებრივი, საგადასახადო და ინსტიტუციური გარემოს ფორმირება და სხვა (Agapitova, Sanchez, & Tinsle, 2017).

დასკვნა. ამრიგად, სოციალური მეწარმეობა შეიძლება განვიხილოთ როგორც ეფექტიანი გზა მდგრადი განვითარების პრობლემების გადაწყვეტისათვის. ის ხასიათდება შემდეგი ძირითადი ნიშნებით: სოციალური ზემოქმედება - გამიზნულია სოციალური და ეკოლოგიური პრობლემების გადაწყვეტაზე ან შემსუბუქებაზე; ინოვაციურობა - ახალი, უნიკალური მიდგომების გამოყენებით სოციალური პროგრესის მიღწევა; კომერციალიზაცია და ფინანსური მდგრადობა - სოციალური პრობლემების მოგვარება სამეწარმეო საქმიანობის პროცესში; მასშტაბურობა და ტირაჟირების უნარი - სოციალური საწარმოს საქმიანობის მოდელის გაფართოების შესაძლებლობა ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე.

არსებული მზარდი სოციალური პრობლემების, ასევე მათი გადაწყვეტის ტრადიციული მექანიზმების გამოყენების დაბალი ეფექტიანობის გათვალისწინებით, სოციალური მეწარმეობის განვითარების პოტენციური საქართველოში საკმაოდ მაღალია. მეწარმეობის ამ ფორმის განვითარების მხარდაჭერის შემთხვევაში სახელმწიფო მნიშვნელოვან ნაბიჯებს გადადგამს ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის დღის წესრიგით ნაკისრი და სხვა საერთაშორისო ვალდებულებების (გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნები) უკეთ შესასრულებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Agapitova, N., Sanchez, B., & Tinsle, E. (2017). Government Support to the Social Enterprise Sector: Comparative Review of the Policy Frameworks and Tools. World Bank Group.
2. Nicholls, A. (2010). The legitimacy of social entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 34, Issue 4, 611-633.
3. Shaburishvili, S. (2016). Social Changes and Economic Development in Georgia. *Economics and management organization*, 12-18.
4. Shaburishvili, S., & Chania, M. (2018). Inclusive Business Phenomenon. *Business Education in the 21st Century*. (pp. 240-245). Tetovo: South East European University.
5. Social Economy Europe. (2024, November 7). Retrieved from www.socialeconomy.eu.org/our-work: <https://www.socialeconomy.eu.org/our-work/important-milestones-achieved/>
6. Starikova, E. A. (2017). Importance of the concept of sustainable development in the activities of transnational corporations. *Journal of Economics, Entrepreneurship and Law*, 125-136.
7. UN News. (2024, November 8). Retrieved from UN News Global perspective Human stories: <https://news.un.org/en/>
8. Worldometer. (2024, November 8). Retrieved from Worldometer - real time world statistics: www.worldometers.info
9. ელკანა. (2024, ოქტომბერი 25). Retrieved from www.elkana.org.ge: <https://www.elkana.org.ge/articlebycategory/5>
10. მხეიძე, ი. (2017). სოციალური მეწარმეობის პრაქტიკა და გამოწვევები საქართველოში. თბილისი: საქართველოს სტრატეგიული კვლევების და

განვითარების ცენტრი.

11. სოციალური მეწარმეობის ინიციატივა საქართველოში. (2021). სოციალური მეწარმეობის განვითარების სახელმწიფო მხარდაჭერა საქართველოში. თბილისი.
12. შაბურიშვილი, შ. (2012). სოციალური მეწარმეობის ფენომენი და ინკლუზიური ბიზნესის მოდელები. ეკონომიკა და ბიზნესი, 101-103.
13. შაბურიშვილი, შ. (2016). მეწარმეობის ეკოლოგიური ორიენტაციის ძირითადი მიმართულებები. გლობალიზაცია და ბიზნესი, 228-233.
14. შაბურიშვილი, შ. (2017). ინკლუზიური ბიზნესის განვითარების თავისებურებები გლობალიზაციის პირობებში. გლობალიზაცია და ბიზნესი N3, 71-75.
15. ჯანელიძე, ნ. (2019). სოციალური მეწარმეობა, როგორც კვლევის ახალი სფერო. ეკონომიკა და ბიზნესი, 176-188.

რეზიუმე

საზოგადოების განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მეცნიერები და პრაქტიკოსები განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობენ სოციალური, ეკონომიკური, ეკოლოგიური და პოლიტიკური მიზნების მიღწევის კომპლექსური მექანიზმების გამოვლენას. ამ კონტექსტით სოციალური მეწარმეობა შეიძლება განვიხილოთ როგორც ეფექტიანი გზა მდგრადი განვითარების პრობლემების გადაწყვეტისათვის. სოციალური მეწარმეობა აერთიანებს სოციალურ მისიას და ეფუძნება ისეთ ქმედებებს რომელიც მიმართულია კეთილდღეობის და ცხოვრების ხარისხის ამაღლებაზე. სოციალური მეწარმეობის ფასეულობები მოიცავს რესურსების მოზიდვას საზოგადოების მდგრადი და ინკლუზიური განვითარების უზრუნველყოფისთვის, ის დამყარებულია ნდობასა და ურთიერთპატივისცემაზე. სოციალური მეწარმეობა ორიენტირებულია საზოგადოების და ეკოლოგიური პრობლემების გადაწყვეტაზე ინოვაციური მეთოდების გამოყენებით.

CHALLENGES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

Shota Shaburishvili

Doctor of Economics, Associate Professor

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

At the modern stage of society's development, scientists and practitioners pay special attention to revealing the complex mechanisms of achieving social, economic, ecological and political goals. In this context, social entrepreneurship can be considered as an effective way to solve the problems of sustainable development. Social entrepreneurship combines a social mission and is based on actions aimed at improving well-being and quality of life. The values of social entrepreneurship include raising resources to ensure sustainable and inclusive development of society, it is based on trust and mutual respect. Social entrepreneurship is focused on solving the problems of society and the planet using innovative methods.

Keywords: Sustainable development; Social mission; Entrepreneurship; Poverty; Ecology.

MODERN MANAGEMENT

Sophiko Shoshiashvili
Doctor of Business Administration (Ph. D.)

UDC 658.336

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.04

Keywords: Science, administration, management system, concept, economics, organization.

Introduction

Modern Georgian society needs a new management model that combines domestic traditions and the best modern world developments. In this case, we can focus on the experience of Eastern countries (Japan and China), as discussed in the article, which has created unique management models that go beyond the understanding of Western man. Thus, many theoretical and practical opportunities can be discovered. This direction will allow educational institutions to graduate already trained specialists with a new level of knowledge, which allows them to carry out their activities more effectively. At the same time, we can focus on the experience of the East (Japan, China) countries that have created unique management models that go beyond the “common sense” of Western man. Many opportunities can be discovered not only in practice but also in scientific theories. This direction will allow educational institutions to graduate already trained specialists with a new level of knowledge, which will allow them to carry out their activities more effectively. Thus, they will be able to make the necessary management decisions on the spot, having the appropriate competencies and skills for this. Today, Georgia needs such management systems that would ensure that organizations or enterprises achieve world production standards and a high level of competitiveness. This means that enterprises can solve mutually exclusive problems: improve quality and productivity, and ensure an acceptable level of prices for products due to constant cost reduction.

In all scientific fields, especially in the economy, competent specialists are required who understand and know not only their field of activity, which is intertwined with their main activity. Particularly noticeable is the lack of highly qualified management apparatus, where specialist managers are required who can quickly make management decisions. Successful implementation of management depends on several factors, one of which is the quality of management personnel. However, the manager is not always ready to take responsibility and make competent and effective decisions in unforeseen circumstances. The article shows that the psychological component of the manager’s work, which determines the manager’s ability to work within the team, also becomes important. The manager must be able to create a moral and psychological climate in the team and treat people with respect regardless of their status. The inability to formulate clear goals shows ignorance of the organization’s scope of activities, inability to competently motivate employees to work often leads to the fact that an enterprise or firm cannot maintain its position in the market, and competing organizations that have competently distributed such an important resource as time very quickly outpace the enterprise in many respects. The management difficulties listed by the authors of the article arise in our country due to the lack of management experience in a market economy. According to the authors, the transition from a command to a market economy occurred recently, and the

mentality of most people has remained the same, the peasant worked for the landowner and had very little time for himself. So today, despite the creation of a corporate culture by companies, many employees of enterprises, firms, and organizations work not to move the company forward, but simply to receive a certain reward for their work. Secondly, many organizations choose an authoritarian management style. Managers decide everything themselves without involving employees in the management process, and the employees themselves are therefore sluggish, requiring more time to complete the task. Enterprise managers do not think about further development in the long term. Therefore, organizations should try to change the attitude of employees to work.

Results and Discussion. In Georgian science and practice, we often find terms such as “management” and “manager”. The use of these English-language terms in Georgia began in the 90s of the 20th century, during the transition to the market principles of the Georgian economy. To date, such a concept as “management” has been consolidated in scientific and everyday use, and hundreds of educational programs of Georgian higher institutions train qualified managers. There are dozens of definitions of management in Georgian literature. Many of them agree that management is a special type of management that has its characteristics, namely:

1. Management is a system of interchangeable actions, principles, and approaches.
2. Management is carried out in a market economy.
3. Management is management within one specific organization.
4. Management aims to generate commercial profit.
5. Management is carried out by hired professional managers [1, 2, 3, 4, 5].

The need to clarify the concept of “management” is urgent. It is impossible to understand many modern management problems without determining the correct direction and content of personnel training. It is necessary for students and teachers to solve the problem involved in the process of training specialists in the field of management, or even to formulate it correctly.

The term “management” first appeared in England in 1886, when Eile and Town Manufacturing Henry R. Town tried to systematize the existing knowledge in the field of production management. However, the term “management” was coined only in 1911 by Frederick W. Taylor. It gained real importance with the publication of Taylor’s book “Principles of Scientific Management”. This work marked the beginning of management as a management science. In Taylor’s understanding, the importance of scientific management is the separation of management activities from those of performers, the selection and training of personnel, and the material incentives of workers [6].

The further development of management was continued by F. and L. Gilbraith, G. Gant schools of scientific management. They proved that by introducing rationalization methods (improvement of labor operations, scheduling of work tasks) it is possible to increase labor efficiency.

A better explanation is also found in A. Fayol’s famous 14 principles of management. He was the first to formulate the basic management functions that express the essence of the Western management system: “Management means foreseeing, planning, organizing, directing, coordinating and controlling” [7].

All scientific fields, especially economics, need competent specialists who understand and know not only their main field of activity. Particularly noticeable is the lack of highly qualified management personnel, which requires specialist managers who can quickly make management decisions. The successful implementation of management depends on several factors, one of which is the quality of management personnel. However, the manager is not always ready to take responsibility and make competent and effective decisions in unforeseen circumstances.

Also important is the psychological component of the manager's work, which determines the manager's ability to work in a team. A leader must be able to create a moral and psychological climate in the team and treat people with respect, regardless of their status. The inability to establish clear goals indicates ignorance of the organization's field of activity, the inability to competently motivate employees to work often leads to the fact that an enterprise or firm cannot maintain its position in the market, and competing organizations that have competently allocated such an important resource as time quickly overtake such a company in many ways.

Conflicts arise between sales department managers and between the sales department and production. R. Fisher and U. According to Uri, mediators have a special place in the conflict, who may not be among the participants in the conflict, but their actions always have the goal of resolving the conflict situation [8].

Today, an ideal leader should have the following qualities: objectivity, dexterity, patience, and gentleness. This implies the ability to determine facts objectively, the ability to make management decisions, the ability to act in non-standard situations, patience during analysis, building logical chains, calmness as the ability to compromise, and the ability to listen to opponents. The last feature is especially important because a. In Govinda's statement, "A dead truth is no better than a lie because it leads to inertia, the most incomprehensible form of ignorance" [9].

All the above management difficulties in our country arise due to the lack of management experience in a market economy. The transition from a command to a market economy has just happened, and the mentality of most people has remained the same. So, today, despite the creation of a corporate culture by companies, many employees of enterprises, firms, and organizations work not to advance the company, but simply to receive a certain remuneration for their work.

In addition, many organizations choose an authoritarian management style. Managers decide everything independently without involving employees in the management process, and therefore employees themselves are lazy and need more time to complete tasks. Enterprise managers do not think about further development in the long term. Therefore, organizations should try to change the attitude of employees towards work.

Conclusion

Modern Georgian society needs a new management model that combines domestic traditions and the best modern developments in the world. At the same time, emphasis can be placed on the experience of Eastern countries discussed in the article (Japan, China), which have created unique models of management that go beyond the "common sense" of a Western person (in Chinese, for example, the concept of "management" is not used at all, as well as other foreign words). Therefore, it is possible to open many possibilities not only in practice but also in scientific theories. This direction will allow educational institutions to produce already trained specialists with a new level of knowledge, allowing them to implement them more effectively during their activities. Thus, they can make the necessary management decisions quickly, with the appropriate competence and skills [10]. Today, Georgia needs management systems that ensure the achievement of world production standards and a high level of competitiveness of organizations and enterprises. This means enterprises can solve mutually exclusive problems: improve quality and productivity and ensure an acceptable level of product prices by constantly reducing costs.

References:

1. Ballantyne, D.F. "Internal marketing, collaboration and motivation in service quality management", working paper No. SWP 23/91, Cranfield School of Management. 1991.
2. Bateson J.E.G. *Managing Services Marketing Text Readings* // U.S.A.: The Dryden Press.
3. Bradley Frank. *Marketing Management. Providing, Communicating, and Delivering Value* // Prentice Hall Europe. 1995. 990 p.
4. Chechelashvili M., Dekanosidze S., Management tools used in Georgian management style systems, *Journal "Social Economy - XXI Century"* N 3, 2016.
5. Cotter, D.P. *Ahead of change*, Olimp-Biznes, 2014. 256 p.
6. Follet M.P. *Dynamic administration*. Moscow: Finance and Statistics, 1948. 162 p.
7. Grunroos, C. "Internal marketing theory and practice", in Bloch, T.M., Upah, G.D. and Zeithaml, V.A. (Eds), *Services Marketing in a Changing Environment*, American Marketing Association. 1985, pp. 41-47.
8. Gummesson E. "Case study research in management: methods for generating qualitative data", Stockholm University (preliminary script). 1992.
9. Imai M. *Kaizen. The key to the success of Japanese companies*. M.: Alpina Business Books, 2004. 274 p.
10. Kotler Ph. *Marketing Management: Analysis, planning, implementation and control*. 6th ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall. 1988.
11. M. Chechelashvili, L. Berikashvili, *Management Today and Tomorrow*, Scientific Pages N13, 2018, ISSN 2310-5577
12. M. Chechelashvili, L. Ptaschenko, "The Modern Management – Reboot", The 2-nd International Scientific Conference "Globalization and Current Challenges in Business", GTU, Tbilisi, 25-26 May 2018
13. Mintsberg G., Alstrend B., Lampel J., *School of Strategies/Transl. from English.*, Ed. Yu.N. Kapturevsky. St. Petersburg: Peter, 2000. 336 pp.
14. Penrose Edith T. *Theory of the Growth of the Firm*. Oxford: Blackwell, 1960.
15. Shane E.X. *Organizational culture and leadership*. St. Petersburg: Peter, 2002, 336 pp.
16. Shannon K. Von; *Neumann's contribution to the theory of automata* // *Information Society: Collection*. Moscow: AST, 2004. P. 11-15.
17. Sheldrake J. *The theory of management: from Taylorism to Japanization*. St. Petersburg: Peter, 2001.
18. Shiba Sh. *New American total quality management: textbook* / Sh. Shiba, A. Graham, D. Walden. INFRA-M, 2001. 348 p.
19. *Strategic gap: technology implementation of corporate strategy to life*: Per. with English. / Coveney M., Ganster D., Hartlen B, King D.M.: Alpina Business Books, 2004. 232 p.
20. Taylor F.U. *Principles of scientific management*. Moscow: Controlling, 1991, 104 p.
21. Wilson, R.M.S., Gilligan, C.T. and Pearson, D.J. *Strategic Marketing Management: Planning, Implementation and Control*, Butterworth Heinemann/CIM, London. 1992.

RESUME

The article analyzes the evolution of the concept of “management”. The main problems of modern Georgian management are considered, particularly the quality of management personnel. The need for interaction between science and practice of management of organizations, continuous exchange of knowledge, between scientific institutes and enterprises, and generalization of accumulated experience in specific new management theories is revealed. It is concluded that the creation of a new form of cooperation will ensure the effective functioning of enterprises and organizations in our country.

პოლონეთისა და უკრაინის გეოსტრატეგიული არჩევანი

გურამ მარხულია
ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, სოხუმის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.05

საკვანძო სიტყვები: უკრაინა, პოლონეთი, დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა, ევროკავშირი, საერთაშორისო ურთიერთობები, გეოპოლიტიკა.

შესავალი

პოლონეთ-უკრაინის ურთიერთობები, რომლებსაც დიდი ტრადიცია აქვს, რთული და მრავალმხრივი პროცესებისა და მოვლენების არსებობით ხასიათდება. ორივე ხალხს, პოლონელებსა და უკრაინელებს საერთო სახელმწიფო სტრუქტურებში ურთიერთობისა და ფუნქციონირების დიდი გამოცდილება აქვთ; ორივეს ერთი მტერი ჰყავს დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლაში, სახელმწიფოებრიობის დაკარგვასა და აღდგენაში. ორმხრივი ურთიერთობების ისტორია მდიდარია დრამატული და თუნდაც ტრაგიკული მოვლენებით, რომლებმაც ტრავმული კვალი დატოვა ორი ერის კოლექტიურ მეხსიერებაში. დღეს უკრაინაში შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე, მსოფლიო საზოგადოების ყურადღება არა მხოლოდ ამ ქვეყანაზე, არამედ კრიზისის მოგვარების ყველა მონაწილეზეა მიპყრობილი. ამ უკანასკნელთა შორის, განსაკუთრებით, აღსანიშნავია პოლონეთი, რომელიც ყოველთვის აქტიურად მონაწილეობდა უკრაინის ბედისწერაში, ამიტომ პოლონეთ-უკრაინის ურთიერთობების გაანალიზებისას, თანაბარი ყურადღება უნდა მიექცეს, როგორც ამ ქვეყნებს შორის ურთიერთობის ისტორიულ გამოცდილებას, ასევე მათ ამჟამინდელ მდგომარეობას.

ძირითადი ტექსტი

2014 წელს უკრაინაში განვითარებულმა მოვლენებმა პოლონეთი ერთ-ერთ ყველაზე მეტად აქტიურ და დაინტერესებულ პოლიტიკურ აქტორად იქცა. ქვეყნის ამ პოზიციას ლოგიკურად განსაზღვრავს პოლონეთ-უკრაინის ურთიერთობების მთელი წინა ისტორია, რომელიც სავსეა დრამატულობითა და სირთულით, როგორც იმ გრძელვადიან პერიოდში, როდესაც ორივე ხალხი პირველი პოლონეთ-ლიტვის თანამეგობრობის ნაწილი იყო, ასევე ჩვენი დროიდან არც თუ ისე შორს [1].

მეოცე საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს დემოკრატიული რეფორმების შემდეგ. პოლონეთის რესპუბლიკასა და უკრაინას შორის ურთიერთობაში ახალი ერა დაიწყო. სოციალისტური სისტემის ნგრევამ და მისმა დასაყრდენმა სსრკ-მ პოლონეთს საშუალება მისცა გადაემწყვეტა შეეცვალა საგარეო პოლიტიკური ორიენტაცია, რამაც მას სრულიად განსაზღვრული ევროატლანტიკური მიმართულება მისცა. 90-იანი წლების პოლონეთ-უკრაინის ურთიერთობები სამართლიანად შეიძლება განხილულ იქნას პოლონეთის „აღმოსავლეთის პოლიტიკის“ ფართო კონტექსტში, ე.ი. მისი ურთიერთობა უკრაინასთან, ბელორუსთან, ლიტვასთან და რუსეთთან. ამ მიმართულების ჩამოყალიბებაზე სერიოზული გავლენა იქონია იერჟი გიდროიკის - იულიუმ მიეროშევსკის კონცეფციამ. როგორც ცნობილია, „კულტურის“ იდეოლოგიების იდეების თანახმად, პოლონეთის აღმოსავლური პოლიტიკისთვის ფუნდამენტურად მნიშვნელოვანია ურთიერთობების დამყარება არა მხოლოდ რუსეთთან, არამედ უკრაინასთან, ბელორუსთან და ლიტვასთან,

რომლებიც პოლონეთის უშუალო მეზობლები არიან. ამავდროულად, აუცილებელია იმის აღიარება, რომ პოლონეთ-რუსეთის ურთიერთობები ყოველთვის იყო, როგორც იუ მეროშევსკი წერდა, "მხოლოდ იმ სიტუაციის ფუნქცია, რომელიც მოცემულ ისტორიულ პერიოდში განვითარდა".

ამ იდეების გავლენის ერთგვარი მტკიცებულებაა პოლონეთის საგარეო პოლიტიკის ახალი ორიენტაცია, რომელიც შეიძლება გამოითქვას პრინციპით „ორი ბილიკი“. იგი პოლონურმა დიპლომატიამ 1989 წლის შემდეგ განახორციელა და გულისხმობს სსრკ-სთან და ცალკე რესპუბლიკებთან ინდივიდუალური ურთიერთობის პარალელურ მშენებლობას. საკავშირო რესპუბლიკების მიერ 1990 წლის ზაფხულში გამოცხადებული სუვერენიტეტის დეკლარაციების კონტექსტში სწორედ ეს პოლიტიკა მიიჩნევა ადეკვატურად.

«ორმაგი ბილიკის» პერიოდი დასრულდა სსრკ-ს დაშლით და პოლონეთის მიერ ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების დამოუკიდებლობის აღიარებით. ამ ეტაპის დასრულების შემდეგ დაიწყო პოლონეთ-უკრაინის ორმხრივი ურთიერთობების ეტაპი. პოლონეთმა განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმო უკრაინას: სწორედ პოლონეთის რესპუბლიკა იყო პირველი ქვეყანა, რომელმაც სრულიად უკრაინული რეფერენდუმის შემდეგ უკრაინის დამოუკიდებლობა აღიარა.

1991-90-იანი წლების ბოლოს და 2000-იანი წლების დასაწყისში პოლონეთის პრეზიდენტი ა. კვასნევსკი უფრო ხშირად ხვდებოდა უკრაინის პრეზიდენტ ლ. კუჩმას, ვიდრე რომელიმე სხვა სახელმწიფოს მეთაურს. თუმცა, საერთაშორისო ურთიერთობების პოლონელი ისტორიკოსის რ. კუზნიარის სიტყვებით, ეს იყო „სიზიფეს შრომა“, რადგან ლ. კუჩმა, ევროპასთან დაახლოების სიტყვიერად მომხრესთან ერთად, რეალურად ცალსახა პოლიტიკას ატარებდა. აქ ნათლად გამოიკვეთა მეტოქეობა რუსეთსა და პოლონეთს შორის უკრაინაში გავლენის მოსაპოვებლად. 2000-იანი წლების დასაწყისიდან უკრაინის პოლიტიკის პრორუსული მიმართულება თითქოს გაძლიერდა. ანატოლი ზლენკო, რომელმაც შეცვალა ბორის ტარასიუკი რუსეთთან „სტრატეგიული პარტნიორობის“ პოლიტიკის გატარებისა და პოლონეთთან „კეთილმეზობლობისკენ“ იყო მიდრეკილი, თუმცა, 2002 წლისთვის სიტუაცია კვლავ შეიცვალა. იმავე წელს მიიღეს „უკრაინის ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროგრამა“. ლ. კუჩმამ წამოჭრა საკითხი ნატოში გაწევრიანების შესახებ, მაგრამ ალიანსთან ურთიერთობა წარმატებით არ განვითარდა: უკრაინას ბრალს დებდნენ ახლო აღმოსავლეთისადმი იარაღის მიწოდებაში, ხოლო თავად ქვეყანაში მოსახლეობის 80% ნატოში გაწევრიანების წინააღმდეგი იყო.

პოლონელები ჯიუტად უჭერდნენ მხარს უკრაინის განვითარების პროდასავლურ ვექტორს. 2003 წელს უკრაინელმა პოლიტიკოსებმა კვლავ დაიწყეს საუბარი პოლონეთთან „სტრატეგიულ პარტნიორობაზე“, მაგრამ გარდამტეხი 2004 წლის კიევში განვითარებული «ნარინჯისფერი რევოლუციის» მოვლენები გახდა. უკრაინაში გაჩენილი კრიზისი მოგვარდა პოლონური მხარის, კერძოდ, პრეზიდენტის ა. კვასნევსკის უშუალო ჩარევით. ღონისძიებებში მონაწილეობა მიიღო არა მხოლოდ ქვეყნის ლიდერებმა, არამედ სამოქალაქო საზოგადოებამ: მთელმა პოლონეთმა იმდერა სიმდერა «ერთად ჩვენ ბევრი ვართ», რომელიც «ნარინჯისფერი რევოლუციის» ჰიმნი გახდა, ბევრი პოლონელი იყო მაიდანზე, საარჩევნო უბნებზე სამი ათასი დამკვირვებელი მუშაობდა. პოლონეთში საზოგადოებრივი აზრი აშკარად ვ. იუშჩენკოს მხარეს იყო. მეორე ტურში გამარჯვების შემდეგ, როგორც ჩანს, უკრაინაში პოლონეთმა მოიგო.

პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ა. როტფელდმა მაშინ განაცხადა, რომ პოლონელების მასიური მხარდაჭერა „ნარინჯისფერი რევოლუციისთვის“ შეიძლება გახდეს ორი ქვეყნის ურთიერთობებში გარდამტეხი მომენტის საფუძველი. ს. მელერმა, რომელმაც იგი პოლონეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ხელმძღვანელ

თანამდებობაზე შეცვალა უკრაინასაც განსაკუთრებული ადგილი დაუთმო პოლონეთის საგარეო პოლიტიკაში. უფრო ხშირად, ვიდრე ოდესმე, იმ დროს ისმოდა სიტყვები, რომ «თავისუფალი უკრაინის გარეშე არ იქნება თავისუფალი პოლონეთი და თავისუფალი პოლონეთის გარეშე არ იქნება თავისუფალი უკრაინა» [2].

სწორედ, პოლონეთის წყალობით 2004 წლიდან ევროკავშირმა მხარი დაუჭირა „ნარინჯისფერ რევოლუციას“ უკრაინაში. რეზოლუცია „სიტუაცია უკრაინაში“, რომელიც თითქმის ერთხმად იქნა დამტკიცებული ევროპარლამენტის მიერ, მიღებულ იქნა ჯ. სარიუმ-ვოლსკის ინიციატივით, რომელიც, როგორც ევროპარლამენტის ვიცე-პრეზიდენტი, სამეზობლო პოლიტიკის აღმოსავლეთ მიმართულებაზე იყო პასუხისმგებელი. მიღებულ რეზოლუციაში აღნიშნული იყო უკრაინის ისტორიული კავშირები ევროკავშირის ქვეყნებთან, ქვეყნის ევროპასთან კუთვნილება და არჩევნების შედეგების არაღიარების მოწოდება. პოლონელმა დეპუტატებმა გამართეს მთელი რიგი შეხვედრები და კონსულტაციები კოლეგებთან და მოუწოდეს მათ აქტიური ჩარევა უკრაინის საკითხის გადაწყვეტაში. შედეგად მიღებულ იქნა დადგენილება უკრაინის საპრეზიდენტო არჩევნების შედეგების საკითხზე, რომელიც მომზადებულია მ. კამინსკის მიერ. დოკუმენტში აღნიშნულია უკრაინის ევროკავშირში გაწევრიანების პერსპექტივები და უკრაინელი ხალხის მოწოდება, რომ მხარი დაუჭიროს ევროპულ ღირებულებებს - სამოქალაქო საზოგადოებას, კანონის უზენაესობას. როგორც ი. სარიუმ-ვოლსკი მიიჩნევს, სწორედ იმ პერიოდში, აქტიური პოზიციის წყალობით, „პოლონელებმა კავშირის აღმოსავლელ მეზობლებთან კონტაქტების სფეროში ექსპერტების რეპუტაციის მოპოვება“ მოახერხეს[3].

ვ. იუშჩენკო პირველი უცხოური ვიზიტით იმყოფებოდა ვარშავაში. ა. კვასნევსკი გამუდმებით ზრუნავდა თავის უკრაინელი მეგობარის ევროპასთან დაახლოების სურვილის რეალიზაციაზე, მით უმეტეს, რომ ევროპარლამენტმა აღიარა უკრაინის სურვილის ლეგიტიმაცია გამხდარიყო ევროკავშირის წევრი. ვ. იუშჩენკოს ენთუზიაზმით შეხვედრა განსსკში სოლიდარობის 25 წლის იუბილეზე გაიმართა.

2004 წლის უკრაინული მოვლენების დროს პოლონეთის აქტიურობამ განსაკუთრებული ძალით აღნიშნა შეუსაბამობა რუსეთისა და პოლონეთის სტრატეგიულ მიზნებს შორის. პრეზიდენტმა ა. კვასნევსკიმ „ნარინჯისფერი რევოლუციის“ შეფასებისას აღნიშნა, რომ „ყოველი დიდი სახელმწიფოსთვის რუსეთი უკრაინის გარეშე უკეთესია, ვიდრე რუსეთი უკრაინასთან“. პოლონეთის პრეზიდენტმა არ დამალა კმაყოფილება რუსეთზე გამარჯვებით და თითქმის ღიად თქვა, რომ ამ გამარჯვებით ამერიკის შეერთებული შტატებიც იყო დაინტერესებული.

ნარინჯისფერი რევოლუციის შემდეგ პოლონეთსა და რუსეთს შორის ურთიერთობები მკვეთრად გაცივდა და არაერთი კონფლიქტი და ინციდენტი მოხდა. პოლონელებმა ვერ დაარწმუნეს რუსული მხარე, რომ პოლონეთის პოზიცია უკრაინაში რუსეთის წინააღმდეგ არ არის მიმართული, რომ ეს არის ბრძოლა დემოკრატიული ღირებულებებისთვის.

2005 წლიდან პოლონეთ-უკრაინის ურთიერთობების დინამიკა კლებულობს. პრეზიდენტი ლ. კაჩინსკი უფრო მეტად ქვეყნის შიდა პრობლემებზე იყო ორიენტირებული. უკრაინაშიც შეიცვალა სიტუაცია: 2006 წელს ვ. იანუკოვიჩმა უკრაინის ნატოში გაწევრიანებაზე უარი განაცხადა. „გაფართოებით დაღლილმა“ ევროკავშირმა უკრაინის მიმართ დიდი ენთუზიაზმი არ გამოიჩინა. თავად უკრაინაში კი პოლონეთი სულ უფრო ნაკლებად აღიქმებოდა, როგორც დასავლეთში ქვეყნის ინტერესების გამტარი.

პარტიის „კანონი და სამართლიანობა“ ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში და ლ. კაჩინსკის პრეზიდენტობის პერიოდში აღმოსავლური პოლიტიკის არსი დაყვანილ იქნა

მისი, როგორც ევროკავშირის საერთო პოლიტიკის გატარების სურვილზე. უფრო მეტიც, პოლონეთი აცხადებდა, რომ იყო ერთგვარი ექსპერტი აღმოსავლეთში, პრობლემის ექსპერტი, რომელსაც შეუძლია წინააღმდეგობა გაუწიოს რუსეთს რეგიონში მისი ყოფილი გავლენის შენარჩუნების მცდელობებში.

ლ. კაჩინსკიმ 2006 წელს განაცხადა, რომ პოლონეთი თავის ამოცანას „დემოკრატიული სამყაროს“ საზღვრების კიდევ უფრო - აღმოსავლეთით და სამხრეთით გაფართოებაში ხედავს. პოლონეთის პრეზიდენტის ინიციატივით შეიქმნა ყოფილი სსრკ-ის ქვეყნებში დემოკრატიის მხარდაჭერის ფონდი. ფონდის მისია იყო პოლონეთის რეფორმების გამოცდილების პოპულარიზაცია და დასავლეთთან კომუნიკაციაში ქვეყნის, როგორც შუამავლის იმიჯის გაძლიერება.

პოლიტიკური დესტაბილიზაცია უკრაინაში

2007 წლიდან, ტუსკის მთავრობის ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ, სიტუაცია გარკვეულწილად შეიცვალა. აღმოსავლეთის პოლიტიკაში პოლონეთმა გიდროკის კონცეფციაზე ხელი აიღო, ვიდრე განაგრძო იგი. თუ ამ კონცეფციის არსს გავიგებთ, როგორც განსაკუთრებულ ყურადღებას უკრაინისა და ბელორუსის პრობლემებზე, მაშინ რ. კუზნიარის შემდეგ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ „პრომეთეანიზმი“ ნორმალურად უნდა ჩაითვალოს. ამ ფონზე პოლონეთ-რუსეთის ურთიერთობები გაუმჯობესდა [4].

თუმცა ამ უკანასკნელის საკმაოდ პროგრესირებადი განვითარება კვლავ გაართულა 2010 წლის 10 აპრილს ავიაკატასტროფამ, ისევე როგორც 2014 წლის უკრაინაში განვითარებულმა მოვლენებმა. პოლონელმა პოლიტიკოსებმა მკაცრად და ცალსახად დაგმეს რუსეთის პოლიტიკა. როდესაც 2014 წლის იანვარში მაიდანის მოვლენები დაიწყო, ევროკავშირის არ გააჩნდა სამოქმედო გეგმა. პოლონეთი იყო ალბათ პირველი, ვინც ამ ყველაფერზე რეაგირება მოახდინა. უკვე 22 იანვარს პოლონეთის პრემიერ მინისტრი დ. ტუსკი გაემგზავრა ევროპაში თავისი გეგმით, რომელიც რუსეთის წინააღმდეგ სანქციების დაწესებას, უკრაინის ფინანსურ დახმარებას, ნორმალური არჩევნებისთვის პირობების შექმნას და უკრაინასთან ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერას ითვალისწინებდა. ამ წინადადებებით დ. ტუსკმა ევროკავშირის შვიდი ქვეყანა მოიარა. 2014 წლის 18 თებერვალს, როდესაც დაიწყო მაიდანის შტურმი, პოლონეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრი რ. სიკორსკი თავის გერმანელ და ფრანგ კოლეგებთან ერთად კიევში ჩავიდა ვ. იანუკოვიჩთან ხელშეკრულების გაფორმების მიზნით, მაგრამ შეთანხმება ვერ შედგა. შემდეგ კი პოლიტიკური კონტექსტი მთლიანად შეიცვალა ყირიმის ირგვლივ განვითარებულ მოვლენებთან დაკავშირებით. ეს იყო პოლონეთის პრემიერ-მინისტრი, ვინც პირველი გამოეხმაურა და რომელმაც შესთავაზა ევროკავშირის საბჭოს საგანგებო სხდომის მოწვევა. შემდეგ, 2014 წლის მარტში, მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება უკრაინასთან ასოცირების ხელშეკრულების პოლიტიკურ ნაწილზე პირველ სანქციებზე.

კონსოლიდირებული პოლონური პოზიციის განვითარების მიზნით, დ. ტუსკმა წამყვან პოლონელ პოლიტიკოსებთან 2014 წლის მარტში შეხვედრა გამართა. შეხვედრას, სხვათა შორის, ესწრებოდნენ ა. კვასნევსკი, ვ. ციმოშევიჩი და ლ. მილერი, რომლებიც წარმოადგენენ პოლონეთის მემარცხენეებს - გლეხთა პარტიის ლიდერი ჯ. კაჩინსკი იყო. ამ უკანასკნელს არასოდეს მიუღია მონაწილეობა მსგავს შეხვედრებში. Pi S-ის ხელმძღვანელმა შეხვედრის შემდეგ აღნიშნა: „ჩვენ ახლოს ვართ იმ მდგომარეობასთან, როდესაც შეგვიძლია ვისაუბროთ პოლონელი პოლიტიკოსების ერთიანობაზე უკრაინის საკითხზე. პრეზიდენტმა ბ. კომოროვსკიმ იმავე 2014 წლის მარტში მოიწვია ეროვნული უშიშროების საბჭო უკრაინის საკითხის განსახილველად.

პრეზიდენტმა აღნიშნა, რომ პოლონეთის უსაფრთხოებას არაფერი ემუქრება, მაგრამ არსებული ვითარება საფრთხეს უქმნის საერთაშორისო წესრიგს. პოლონეთმა არმიის მოდერნიზაციის კუთხით შესაბამისი დასკვნები უნდა გამოიტანოს. ბ. კომოროვსკი მიიჩნევს, რომ უკრაინაში სიტუაციის დესტაბილიზაცია რუსეთის ინტერესებშია, რომელიც რეგიონის კიევთან კავშირების შესუსტების მიზნით მოქმედებს.

პოლონეთის პრეზიდენტის თვალსაზრისით, კონფლიქტის მოგვარების შესაძლებლობა, „უკრაინის მხარდაჭერის გასაღები“, ევროკავშირისა და შეერთებული შტატების ხელშია. პოლონეთი მხარს უჭერს შეერთებულ შტატებს და ცდილობს გავლენა მოახდინოს ევროკავშირზე, რათა ევროკავშირმა გააცნობიეროს, რომ „თუ რუსეთი წარმატებას მიაღწევს უკრაინის დესტაბილიზაციისა და მოდერნიზაციის პროცესის შეჩერების მიზნით, მაშინ ეს იქნება საფრთხეს შეუქმნის ევროპის მთელ პოლიტიკურ წესრიგს“. პრეზიდენტს მიაჩნია, რომ ცივი ომის რეჟიმში დაბრუნება საკმაოდ სავარაუდოა, ამიტომ რაც უფრო პროდასავლური იქნებაა უკრაინის ორიენტაცია, მით უფრო დაცული იქნება პოლონეთი.

პრემიერ-მინისტრმა დ. ტუსკმა, რომელიც იმ დროს ჯერ კიდევ პოლონეთის მთავრობას ხელმძღვანელობდა (რომელმაც ეს თანამდებობა დატოვა ევროკავშირის საბჭოს ხელმძღვანელად არჩევის გამო), იმავე ტონით შეაფასა უკრაინაში არსებული ვითარება. მას მიაჩნია, რომ უკრაინაში არის ომი, მაგრამ „ომი განსაკუთრებული ტიპის, ომის გამოცხადების გარეშე“⁴. პოლონეთის პრემიერ-მინისტრის თქმით, დაძაბულ სიტუაციას რუსეთი პროვოცირებს და დიპლომატიური მოგვარების შანსები მცირდება. ნატო და ევროკავშირი მზად უნდა იყვნენ თავიანთი საზღვრების დასაცავად⁵. უფრო მეტიც, ევროპის პოზიციები უნდა გამყარდეს. ევროსკეპტიკოსები, დ. ტუსკის აზრით, „რეალურად, ობიექტურად თუ სუბიექტურად, ასრულებენ პოლიტიკოსების როლს, რომლებიც ეხმარებიან პუტინს მის ძალიან საშიშ თამაშში“⁶. ევროსკეპტიკოსების როლს ტრადიციულად, პირველ რიგში, ასრულებს, რომელიც წარუმატებლად მიიჩნევს, კერძოდ, აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროექტს, რომლის განვითარებასაც დ.ტუსკი ყოველთვის დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა.

ერთიანი ევროპული პოლიტიკისა და ევროპული ინტეგრაციის გაღრმავების აუცილებლობის იდეას სრულად უჭერენ მხარს პოლონეთის სოციალ-დემოკრატების ლიდერი ლ. მილერი და პარტია „თქვენი მოძრაობის“ ლიდერი ჯ. პალიკოტი. ისინი მტკიცედ უჭერენ მხარს ინტეგრაციის გაღრმავებას და პოლონეთის ევროზონაში შესვლას. ი. პალიკოტს მიაჩნია, რომ ეს ნაბიჯი უფრო ეფექტური იქნება, ვიდრე რაკეტაწინააღმდეგო დანადგარები [5]. თუმცა პოლონელები არ არიან მიდრეკილნი ამ უკანასკნელის უგულებელყოფისკენ: 2014 წლის მარტში თვითმფრინავები და ამერიკული ჯარების კონტიგენტი პოლონეთში ჩავიდა. ნატოს სამხედროების ყოფნის გაძლიერება მოსალოდნელი გახდა: ოქტომბერში, პოლონეთსა და ბალტიისპირეთის ქვეყნებში აშშ-ს საკავალერიო პოლკის პირველი სამხედრო დივიზიის „ელიტური“ ნაწილი განლაგდა. სამხედრო წვრთნები შემოდგომაზე დაიგეგმა და აღმოსავლეთ ევროპაში ამერიკელ სამხედროებს ბრიტანეთისა და კანადის მექანიზებული ჯარები შეუერთდნენ.

პოლონეთი ცდილობს დაარწმუნოს ევროკავშირი საერთო პოლიტიკის აუცილებლობაში. როგორც პ. გრასმა (მმართველი პარტია სამოქალაქო პლატფორმის გენერალურმა მდივანმა) აღნიშნა, „როდესაც უღრან ტყეში დათვს ეწინააღმდეგეები, უმჯობესია ეს მარტო კი არა, არამედ ძლიერი მეგობრების კამპანიაში გააკეთო“. ა. კვასნევსკი ასევე დარწმუნებულია ევროპის ერთიანობის საკვანძო მნიშვნელობაში, რომელიც პირდაპირ საუბრობს „ერთიანი ევროპული ფრონტის“ შექმნაზე შეერთებული შტატების ჩართულობით. პოლონეთის პოზიციის კონცენტრირებული გამოხატულება

იყო სეიმში 2014 წლის 8 მაისს 10 პოლონეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის რადოსლავ სიკორსკის გამოსვლა. მან მთავარი ყურადღება უკრაინის პრობლემას დაუთმო. მინისტრმა გამოთქვა მოსაზრება, რომ რუსეთის ქმედებები „რა თქმა უნდა არღვევს ხალხთა მშვიდობიანი თანაარსებობის პრინციპებს“, ისინი „მიუღებელია სამართლებრივი თვალსაზრისით და პოლიტიკურად სახიფათოა“. პოლონეთი რუსეთთან ურთიერთობაში ხელმძღვანელობდა დ. ტუსკის პოსტულატივით, რომლის მიხედვითაც აუცილებელია რუსეთის აღქმა „ისე როგორც არის“, მაგრამ ეს შესაძლებელი იყო მანამ, სანამ რუსეთი აკმაყოფილებდა თანამედროვე მსოფლიოს კრიტერიუმებს. ახლა რუსეთი, პოლონელი მინისტრის თქმით, აგრესიის გზას დაადგა და პოლონეთს შესაბამისი დასკვნები გამოაქვს.

თავის ახლახან გამოქვეყნებულ წიგნში ჰერმან ვან რომპუი აღნიშნავს, რომ ევროკავშირის საბჭოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე ყოფნის დროს უკრაინასა და ევროკავშირს შორის ურთიერთობების პრობლემები მხოლოდ პოლონეთს აწუხებდა, მაგრამ ახლა უკრაინაში განვითარებული მოვლენები მთელ ევროპას აწუხებს. ცნობილი პოლონელი პოლიტიკოსი და პუბლიცისტი ა. როტფელდი ამას პოლონეთის უდავო წარმატებად მიიჩნევს, თუმცა, უკრაინაში განვითარებული დრამატული მოვლენების ფონზე, როტფელდის დასკვნა უდავოა.

პოლონეთის თავდაცვის პოლიტიკა «საფრთხის ბალანსის» თეორიის თვალსაზრისით. სტრატეგიული ხედვა

პოლონეთის რესპუბლიკას შეზღუდული შესაძლებლობები აქვს დამოუკიდებლად უზრუნველყოს სახელმწიფოს დაცვა [6]. პოლონეთის უსაფრთხოების პოლიტიკას ხშირად აკრიტიკებენ პოლონელი მკვლევრები სტრატეგიული ხედვისა და დამოუკიდებელი აზროვნების გაქრობის გამო. ეს ყველაფერი გამოწვეულია იმით, რომ პოლონეთის მესამე რესპუბლიკამ თავისი სამხედრო პოტენციალი პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკისგან მიიღო და უარი თქვა ქვეყნის შეიარაღებული ძალების მომავალზე სათანადოდ ეფიქრა. სამხედრო დაგეგმარებაში დამოუკიდებლობის არარსებობის ხანგრძლივი პერიოდის შემდეგ, სახელმწიფო არ იყო მზად დამოუკიდებელი სტრატეგიული აზროვნების ჩამოყალიბებისთვის. ჩვენი უსაფრთხოებისა და თავდაცვის კონცეფციების არარსებობის პირობებში, ნატოს სამხედრო განვითარების უკვე შემუშავებული მოდელის მიღებამ შესაძლებელი გახადა ეროვნულ თავდაცვაზე დანახარჯების შემცირება. პოლონეთის ალიანსში შესვლას თან ახლდა პარადოქსული მოლოდინი, რომ პოლონეთის უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის განმსაზღვრელი ახალი სტრატეგიული კონცეფცია მიეღო, მაგრამ ნატომ კოლექტიური თავდაცვის და არა ეროვნული მოდელი შესთავაზა. აღსანიშნავია, რომ პირველი დოკუმენტი თანამედროვე პოლონეთის უსაფრთხოების სფეროში 1990 წის „პოლონეთის რესპუბლიკის თავდაცვითი დოქტრინა“ პოლონეთის უსაფრთხოების პრინციპებს საკმაოდ ზოგადი თვალსაზრისით ასახავდა [7]. მისი მთავარი მიზანი საერთაშორისო ასპარეზზე დიალოგისადმი გახსნილობისა და ორმხრივ ურთიერთობებსა და მრავალმხრივ ალიანსებში შესვლის მზადყოფნის დემონსტრირება იყო [8]. ეს დოკუმენტი დასავლურ სტრუქტურებში ჩართვის საწყისი წერტილი გახდა, რაც შეესაბამებოდა ტ. მაზოვიეცკის ფართოდ გავრცელებულ იდეას „ევროპაში დაბრუნების“ შესახებ [9]. პოლონეთის მესამე რესპუბლიკის ეროვნული უსაფრთხოების პირველი სტრატეგია გამოქვეყნდა მხოლოდ 1992 წელს [22], ანუ მისი ჩამოყალიბებიდან 3 წლის შემდეგ. შემდეგი ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგია მიღებულ იქნა 2000 წელს [10]. ერთი მხრივ, წინა სტრატეგიასთან შედარებით ნაჩქარევი მიღება შეიძლება აიხსნას პოლონეთის

ალიანსში გაწევრიანების მომზადებით, მაგრამ მეორე მხრივ, სამხედრო დაგეგმვის დამოუკიდებლობის არარსებობის ხანგრძლივი პერიოდის გათვალისწინებით. 2005 წელს პოლონეთმა მეორე თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვა ჩაატარა, წინასთან შედარებით 15 წლიანი შუალედით, მაშინ როცა იგი არ მოიცავდა მთელ სახელმწიფო თავდაცვის სისტემას და ძირითადად ფოკუსირებული იყო ქვეყნის შეიარაღებული ძალების ტრანსფორმაციის საკითხებზე. სტრატეგიული დოკუმენტის შინაარსის კრიტიკამაც არ დააყოვნა. თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვის წინაშე მდგარი ამოცანების ფარგლების შევიწროება პოლონელი სამხედრო ექსპერტების ყურადღების მიღმა არ დარჩენილა [30]. სტრატეგიული თავდაცვის მიმოხილვების შეზღუდვის საკითხი ძალის ტრანსფორმაციის საკითხებით ტენდენციური გახდა. გარდა ამისა, პოლონეთის ნატოში გაწევრიანების შემდეგ მიღებული ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიები მცირე ყურადღებას აქცევდნენ ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის ტრანსფორმაციას ახალი საფრთხეების გაჩენასთან დაკავშირებით. ამრიგად, პოლონეთის სტრატეგიული დოკუმენტების მდგომარეობა უსაფრთხოებისა და თავდაცვის სფეროში არ შეიძლება შეფასდეს დადებითად. ძნელია მასზე კარგის თქმა. მიუხედავად იმისა, რომ პოლონეთის ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსში შესვლა, ზოგადად, დადებითად არის შეფასებული, შეცდომად მიიჩნევა ორგანიზაციაში გაწევრიანება უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროში საკუთარი კონცეფციების გარეშე. სერიოზული ფიქრი საკუთარი კონცეფციის შემუშავების აუცილებლობის შესახებ 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომთან დაკავშირებით დაიწყო.

ბიბლიოგრაფია

- [1]. Fedorowicz K. Polityka Polski wobec Rosji, Ukrainy i Białorusi w latach 1989-2010.
- [2]. Гурам Мархулия. Запад или Восток - геополитическая траектория Грузии. // THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/isj>, 2024 THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal ISSN 1987 - 7293 E - ISSN 2720 - 832X DOI: <https://doi.org/10.52340/isj> 2024, #27 Международный научный журнал КАВКАЗ И МИР, тб., 2024.
- [3]. Ключевский В.О. Сочинения в девяти томах / под ред. В.Л. Янина. Послесловие и комментарии составили В.А. Александров, В.Г. Зими́на. М., 1988.
- [4]. Эльгуджа Кавтарაძე. Фальшивая геополитика России в Украине // THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/isj>, 2024 THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal ISSN 1987 - 7293 E - ISSN 2720 - 832X DOI: <https://doi.org/10.52340/isj> 2024, #27 Международный научный журнал КАВКАЗ И МИР. тб., 2024.
- [5]. Rudnicki S. Stosunki ukraińsko-polskie w strukturze interesów polskiej mniejszości narodowej we współczesnej Ukrainie. Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia M. Dragomanowa. 2011.
- [6]. Ukraincy pozytywnie o Polsce i Polakach. Komunikat z badań Instytutu Spraw Publicznych [<http://www.isp.org.pl/uploads/filemanager/pliki/PE/Wizerunek%20Ukraina%2>
- [7]. Drzewicki A. Stosunki z Ukrainie w sferze bezpieczeństwa: polski punkt widzenia. Bezpieczeństwo narodowe. № 1. 2011.
- [8]. Марина Изория. Война России против Украины и ситуация в оккупированной Абхазии. THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/isj>, 2024 THE CAUCASUS AND THE WORLD International

Scientific Journal ISSN 1987 - 7293 E - ISSN 2720 - 832X DOI: <https://doi.org/10.52340/isj-2024-#27> Международный научный журнал Кавказ и Мир. т. 27, 2022.

- [9]. Guram Markhulia. Geohistory and Geopolitics around the war in Ukraine. // THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/isj-2024-#27> THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal ISSN 1987 - 7293 E - ISSN 2720 - 832X DOI: <https://doi.org/10.52340/isj-2024-#27> Международный научный журнал Кавказ и Мир. т. 27, 2022.
- [10]. Юрий Бондарь. Агрессия против Грузии и Украины: контекст и параллели. // THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/isj-2024-#27> THE CAUCASUS AND THE WORLD International Scientific Journal ISSN 1987 - 7293 E - ISSN 2720 - 832X DOI: <https://doi.org/10.52340/isj-2024-#27> Международный научный журнал Кавказ и Мир. т. 27, 2022.
- [11]. Rudnicki S. Stosunki ukraińsko-polskie w strukturze interesów polskiej mniejszości narodowej we współczesnej Ukrainie. Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia M. Dragomanowa. 2011.

Guram Markhulia

Doctor of historical science, associate professor of Sukhumi State University

POLAND AND UKRAINE'S GEOSTRATEGIC CHOICES

Summary

Poland-Ukraine relations, which have a long tradition, are characterized by the existence of complex and multifaceted processes and events. Both peoples, Polish and Ukrainian, have a long experience of interacting and functioning in common state structures, a common enemy in the struggle for independence, loss of statehood and its restoration. The history of bilateral relations is rich in dramatic and even tragic events that left a traumatic mark in the collective memory of the two nations. Due to the situation created in Ukraine today, the attention of the world community is not only focused on this country, but also on all participants in the resolution of the crisis. Among the latter, Poland is especially noteworthy, which has always actively participated in the fate of Ukraine. Therefore, when analyzing Polish-Ukrainian relations, it is worth paying equal attention to both the historical experience of relations between these countries and their current situation.

On the one hand, Poland was the first to recognize Ukraine's independence, on the other hand, it did not support the creation of a military-political union. When L. Kuchma came to power in Ukraine, the Poland-Ukraine declaration on strategic cooperation was signed. Warsaw set a course to bring Kyiv closer to Europe. With all the possible support of the EU's enlargement policy, Poland already in 2001 proposed to the EU its vision of the concept of relations with Ukraine, Belarus and Russia, which was based on the idea of creating a "ring of friendly countries". Through close cooperation on the borders of the European Union, in the field of politics, security, economy and culture. Today we can declare a high level of cooperation between Poland and Ukraine. Traditionally, relations in the political and economic spheres come to the fore. The priorities of Polish foreign policy for 2012-2016 state that Ukraine is an important strategic partner of Poland, which, in turn, supports the aspirations

of Ukrainian society in the European Union and the deepening of relations between NATO and Ukraine. There was the 2004 “Orange Revolution” in Ukraine. Pro-Western candidate V. Yushchenko, Poland acted as Ukraine’s “advocate” in the European Union. First, “on November 17, 2004, at the initiative of the Polish side, the European Parliament adopted a resolution calling for a fair and transparent second round of elections.” In addition, Poland supported the invitation of Ukraine to the EU as soon as possible. When Yushchenko came to power, one of the main topics of bilateral cooperation was the issue of dependence on Russian gas supplies. However, the gas crisis of 2009 showed that dialogue with Russia is necessary. Polish political scientists positively evaluated the role of Warsaw in the Orange Revolution. Poland was given credit not only for normalizing the political situation in Ukraine, but also for demonstrating its role in the European Union. As Warsaw pointed out, democracy in Ukraine was recognized “not so much as a European, but as a Polish success”. The next step in the activation of relations between Poland and Ukraine was the initiation of the Eastern Partnership project (2009), which was connected with the idea of increasing the effectiveness of the “European Neighborhood Policy”. Poland attached special importance to holding the Eastern Partnership Summit on November 28, 2013 in Vilnius. It was expected to become a landmark moment in the life of the Eastern Partnership, after the initialing of the Association Agreements with the European Union and 6 countries. The “Eastern Partnership” (Georgia, Moldova, Azerbaijan, Ukraine, Armenia, Belarus) was supposed to take place.

However, at the Vilnius Summit, the Association Agreement and the EU Free Trade Area were initialed only with Georgia and Moldova, and an agreement on visa facilitation between the EU and Azerbaijan was signed. No documents were signed regarding Ukraine, Armenia and Belarus.

Today, the Polish minority in Ukraine occupies an important place in the structure of Polish-Ukrainian cooperation. The ability to fulfill the needs of the Polish minority depends on the quality of interstate relations. Also, interstate cooperation helps to establish contacts between Polish and Ukrainian societies as a whole. Over the past two decades, Poland and Ukraine have taken a number of measures to bring each other closer together, the results of which were: visa-free border crossing for Polish and Ukrainian citizens, a network of Polish consular offices in Ukraine, developed international rail and bus services, legal seasonal employment opportunities for Ukrainian citizens in Poland. According to the data of the Polish Institute of Public Affairs, every tenth citizen of Ukraine visited Poland after 1991.

Another important aspect of political relations between Poland and Ukraine is security policy. As the Polish researcher A. Yevski notes, “the development of Polish-Ukrainian military cooperation was a natural continuation of good neighborly relations between the countries.” Security cooperation between Poland and Ukraine was aimed at NATO’s eastern expansion and further integration.

საქართველოს ბიზნესის ციფრული გარდაქმნა

სოფიო ფალიანი საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.06

შესავალი. დღევანდელი რეალობის არის, რომ ყალიბდება ეკონომიკის სრულიად ახალი მოდელი, რომელსაც მეცნიერებმა „ციფრული ეკონომიკა“ უწოდეს. რადგან ბიზნესი ეკონომიკის ნაწილია, შეიძლება თავისუფლად ვთქვათ, რომ ყალიბდება „ციფრული ბიზნესი“. ბიზნესის მრავალსახეობებს შორის „გაციფრების“ მასშტაბი და ტემპი სხვადასხვანაირია. ეს დამოკიდებულია მათ თავისებურებებზე - მათგან ზოგიერთი ადვილად ემორჩილება პროგრესს, ზოგი კი - ძნელად. ამ უკანასკნელთა რიცხვშია სასოფლო-სამეურნეო ბიზნესი, ანუ აგრობიზნესი. წინამდებარე სტატიამ საუბარი სწორედ იმ კვლევაზე გვექნება, რომელიც ჩვენ გაციფრების ხაზით საქართველოს აგრობიზნესში ჩავატარეთ.

საკვანძო სიტყვები: ციფრული გარდაქმნა; აგროსექტორი; აგროციფრული ტექნიკა; ციფრული კომპეტენციები; ციფრული პრაქტიკა.

ძირითადი ტექსტი. გაციფრება არის ფიზიკურად არსებული რაიმე კონტენტის (სურათი, ტექსტი, სქემა, გრაფიკი და სხვა) ციფრულ ფორმაში გადატანა [ჯოლია, 2020, გვ. 60]. მისი მეშვეობით შეიძლება [Qu, Simes, Mahony, 2017]:

1. გადაწყვეტილებების მყისიერად მიღება (Time-to-Decision, T2D).
2. გადაწყვეტილებების ოპერატიულად შესრულება (Time-to-Execution, T2E).
3. პროდუქციის ბაზარზე სწრაფად გატანა (Time-to-Market, T2M).

სამივე კრიტერიუმი აღიარებს ციფრული ტექნოლოგიების პრიმატს ყველა დარგში და განსაკუთრებით სოფლის მეურნეობაში. საქართველოში მისი განვითარება მეტად ჩამორჩენილია. განვითარების ის დონეც კი, რაც მას ჰქონდა საბჭოურ წლებში, 90-იანი წლების შემდეგ, ანუ საბჭოთა კავშირიდან საქართველოს გამოსვლის შემდეგ დაინგრა და განადგურდა.

2024 წლის 1 იანვრისთვის საქართველოს აგროსექტორში აქტიურად ფუნქციონირებდა 2652 საწარმო [ბიზნესსექტორი... 2023, გვ. 26]. საწარმოთა აღნიშნული ერთობლიობა ჩვენ დავაჯგუფეთ 3 კლასტერად:

1. მსხვილ საწარმოთა კლასტერი.
2. საშუალო საწარმოთა კლასტერი.
3. მცირე საწარმოთა კლასტერი.

კლასტერში ბუნებრივია შევიყვანეთ თვითონ აგროსაწარმოები და ამის გარდა, მათი პარტნიორები, მომწოდებლები და მომხმარებლები. თითოეული კლასტერიდან ციფრული ტრანსფორმაციის კუთხით შესწავლილი იქნა თითო აგროფირმა კოდური სახელწოდებებით:

- მსხვილი კლასტერი - „ალფა“;
- საშუალო სიდიდის კლასტერი - „ბეტა“;
- მცირე კლასტერი - „ზეტა“.

კვლევა ჩავატარეთ 3 სექციად:

1. რესპოდენტთა ციფრული კომპეტენციების გამოკვლევა.
2. ციფრულ უნარებში რესპოდენტთა პრაქტიკული გამოცდილების გამოკვლევა.
3. ციფრულ ტექნოლოგიების ცოდნაში რესპოდენტთა თვითშეფასების გამოკვლევა.

აგროფირმა „ალფა“-დან კვლევაში ჩაირთო 113 რესპოდენტი, „ბეტა“-დან - 90, ხოლო „ზეტა“-დან - 62.

კითხვაზე - **„ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვით გრძნობთ თუ არა თავს უსაფრთხოდ?“** მსხვილი კლასტერის რესპოდენტების მხოლოდ 6%-მა დაგვიდასტურა, რომ არ გრძნობს თავს უსაფრთხოდ, საშუალო კლასტერში ამგვარად მოფიქრალთა ხვედრითი წონა 11%-ია, მცირე კლასტერში კი - 61%.

ლაიკერტის შკალა უფლებას გვაძლევს ნეიტრალური პოზიცია დავტოვოთ კომენტარის გარეშე. მაშინ, ამ პასუხებიდან გამომდინარე ციფრულ ტექნოლოგიებს არ ენდობა მსხვილი კლასტერიდან 75%, საშუალოდან 50%, ხოლო მცირედან - მხოლოდ 16

კითხვაზე - **„როგორ ფიქრობთ ციფრული ტექნოლოგიები იწვევენ მათი მომხმარებლების გონებრივ დაქვეითებას?“** - მსხვილი კლასტერიდან 71%-მა და საშუალო კლასტერიდან 69%-მა „არა“ განაცხადა. მცირე კლასტერიდან კი, მხოლოდ 21% აღმოჩნდა იგივე აზრის.

კითხვაზე - **„რომ არსებობდეს ისეთი დარგი (ქვედარგი, სფერო, ბიზნეს პროფილი) სადაც არ დაინერგება ციფრული ტექნოლოგიები, ხომ არ გააკეთებდით მასზე არჩევანს?“** - მსხვილი კლასტერის რესპოდენტთა 20%-მა და საშუალო კლასტერის წარმომადგენელთა მხოლოდ 19%-მა განაცხადა, რომ აირჩევდა (ყოველთვის + თითქმის ყოველთვის) ამ დარგს, მცირე კლასტერიდან კი ასეთი რესპოდენტების ხვედრითი წონა 66%-ია. მ.შ. 13% ყოველთვის აირჩევდა, 45% - თითქმის ყოველთვის აირჩევდა.

საქართველოს აგროსექტორის მსხვილი, საშუალო და მცირე კლასტერების წარმომადგენელთა პასუხებში ამ რადიკალური განსხვავებების საფუძველი ჩვენი აზრით, ისევ და ისევ არის მათი განათლების დონე. კერძოდ, მცირე კლასტერში დასაქმებულთა 21% დაწყებითი განათლების მქონეა და 42% - საშუალო განათლების, ეს ხომ იმას გვამცნობს, რომ მათ როგორც დიჯიტალიზაციის საკითხში, ისე სხვა საკითხებშიც ცოდნა ნაკლები აქვთ. შედეგად კი, კომპეტენციები დაბალი აქვთ, საფრთხეების მიმართ შიში - დიდი. დიჯიტალიზაცია, რომ რადიკალურ ცვლილებებს იწვევს დღეს ეს უკვე სახეზეა. მეცნიერები აღნიშნავენ, რომ „დანამდვილებით შეუძლებელია იმის თქმა, იქნება თუ არა ციფრული სისტემა დადებითი“ [თოლორდავა. 2023. გვ. 250]. თუმცა, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ამ სიახლის გვეშინოდეს. ცხადია, მას ექნება უარყოფითი და დადებითი მხარეები. საჭიროა საქართველოს აგროსექტორში დასაქმებულებმა, განსაკუთრებით ეს ეხება მცირემიწიან ერთპიროვნულ მეურნეობებს (მცირე და მიკროსაწარმოებს), მეტი ინფორმაცია მიიღონ ამ საკითხზე, პარალელურად კი გაეცნონ კოლეგების აზრს საშუალო და მსხვილი საწარმოებიდან.

ციფრული უნარების ფლობის შესწავლისას აღმოჩნდა, რომ მას კარგად ფლობს მსხვილი კლასტერის რესპოდენტთა 22%, საშუალო კლასტერის წარმომადგენელთა 19% და მცირე კლასტერის - 11%. შესაბამისად, 38, 47 და 37% საერთოდ არ ფლობს მას. დანარჩენი რესპოდენტები ან ნაწილობრივ ფლობენ, ანდა საერთოდ არ იძლევიან ამ კითხვაზე პასუხს და თავს იკავებენ ახსნისგან. უნდა აღვნიშნოთ, რომ ეს ეხება ისეთი ციფრულ ინსტრუმენტების ფლობის უნარს, როგორცაა კომპიუტერი,

ინტერნეტი, მობილური და სხვა მისთანანი, რომლებიც კარგა ხანია, რაც მასიურ გამოყენებაშია, მაგრამ, როგორც ჩანს ფერმერულ მეურნეობებში ისინი მაინც კარგად არ არის ათვისებული.

ამასთან ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ რესპოდენტები ძირითადად კარგად იყენებენ მობილურ ტელეფონებს და კომპიუტერს. შედარებით ახალ ციფრულ ინსტრუმენტებს ან არ იცნობენ, ან გაუგიათ, მაგრამ ჯერ არ გასცნობიან. მათგან გამონაკლისია ხელოვნური ინტელექტის (რობოტები) მეშვეობით სათბურებში მორწყვა - შეწამვლის მთელი სამუშაოების ავტომატურ რეჟიმში ჩატარება.

გამოკვლევულ აგროკლასტერებში **რესპოდენტთა ციფრული უნარების ფლობის** საერთო მდგომარეობა ლაიკერტის შკალით შემდეგნაირად ფასდება:

1. შეჯამდება დადებითი და ნაწილობრივ დადებითი პასუხები.
2. შეჯამდება უარყოფითი პასუხები.
3. ნეიტრალური პასუხები მხედველობაში არ მიიღება.
4. მიღებული შედეგები შეუდარდება ერთმანეთს და დასკვნა მის მიხედვით გაკეთდება.

ჩვენს კონკრეტულ შემთხვევაში ყველა კლასტერიდან დადებით პასუხების ჯამი არის $25 + 17 + 7 + 5 = 54$.

$$(54 \cdot 100) / 265 = 20\%$$

უარყოფითი პასუხების ჯამი არის $43 + 42 + 23 = 108$.

$$(108 \cdot 100) / 265 = 41\%$$

რადგან $41\% > 20\%$ -ზე ეს ნიშნავს, რომ გამოკვლევული აგროკლასტერების რესპოდენტთა ციფრული უნარები ძალიან დაბალ დონეზეა.

მეორე სექციაში ჩვენ კვლევა ჩავატარეთ ციფრულ ტექნოლოგიებში რესპოდენტების პრაქტიკულობის კუთხით. აღმოჩნდა რომ, ყველა კლასტერის წარმომადგენელი მთელი 100%-ით უპირატესობას სახელმწიფო სექტორის პროვაიდერების სერვისებს აძლევს. მათ უდიდეს ნაწილს ციფრული ტექნოლოგიების ესა თუ ის ინსტრუმენტი ძირითადად დანერგული აქვთ უკანასკნელ 1 წელიწადში ან უფრო ნაკლებ დროში. მათმა წილმა შეადგინა: მსხვილ კლასტერში - 62%, საშუალო კლასტერში - 69%, მცირე კლასტერში - 59%.

ძირითადად, გამოყენებულია მობილური ტელეფონები, და კომპიუტერები, ნაკლებად დრონები, ელექტრონული სენსორები, რობოტოტექნიკა და სხვა. ციფრული ტექნოლოგიების განახლებას ახდენს მსხვილი კლასტერიდან 32%, ხოლო საშუალო კლასტერიდან 11%. ციფრულ ტექნოლოგიებს რესპოდენტები, ძირითადად, იყენებენ საწარმოო პროცესისთვის - მორწყვა, შეწამვლა, ძროხების და ცხვრის წველა და სხვა (78% მსხვილ კლასტერში, 79% - საშუალო კლასტერში) და, აგრეთვე, ინფორმაციის მისაღებად (100% თითოეულ კლასტერში). რაც შეეხება ყველაზე უახლეს ციფრულ აგროდრონებს, რომლებიც ზევიდან მეთვალყურეობენ ხილის ბაღებს, ვენახებს, პირუტყვის ფარებს და აღრიცხავენ დაზიანებულ და საფრთხის ქვეშ არსებულ „ველებს“, მათი გამოყენება მხოლოდ 1-2%-ის დონეზეა.

მესამე სექციად ნაშრომში წარმოდგენილი გვაქვს კვლევაში ჩართულ რესპოდენტთა ციფრული აქტივობების თვითშეფასებები. გამოკითხულთა 16%-მა საკუთარი ციფრული უნარები მხოლოდ 1 ქულით შეაფასა, 10%-მა - 2 ქულით, 18%-მა - სამი ქულით, 45%-მა - ოთხი ქულით, ხოლო 10%-მა - ხუთი ქულით. ამ მონაცემებში მოჩანს რესპოდენტების მიერ არა მთლიანად ციფრულ ტექნოლოგიაში მათი უნარების ქულობრივი შეფასება, არამედ, მხოლოდ მობილურის და კომპიუტერის ფლობის უნარის შეფასება. გარდა მეოთხე დონისა, ჩვენი აზრით, დანარჩენი დონეები ობიექტურად არის შეფასებული.

კითხვაზე - „რა პერსპექტივებს ხედავთ ციფრულ ტექნოლოგიების გამოყენებაში?“ - 265 რესპოდენტიდან 117 ხედავს განვითარების ახალ შესაძლებლობებს, 110 ხედავს ხარჯების დაზოგვის შესაძლებლობას, 241 ხედავს სამუშაო ადგილების შემცირების საფრთხეს, 62 - წარმოების ეფექტიანობის ამაღლების შესაძლებლობას, 145 კი მისი მომავლის გაურკვეველობას ასახელებს. ეს შეფასებები პროცენტულად ასეთია:

1. განვითარების შესაძლებლობების გაფართოება - 44%.
2. ხარჯების შემცირების შესაძლებლობები - 41,5%.
3. სამუშაო ადგილების შემცირების საფრთხე - 91%.
4. წარმოების ეფექტიანობის ამაღლება - 23%.
5. გაურკვეველი მომავალი - 55%.

იმ ლიტერატურით, რომელსაც ჩვენ ამ თემაზე გავეცანით, სხვადასხვა მეცნიერები გაციფრების შედეგებში ამ შესაძლებლობებს და საფრთხეებს მეტ-ნაკლებად მართლაც ასახელებენ.

კითხვაზე - „ახორციელებთ თუ არა ციფრულ ტექნოლოგიებში თვითშემეც-ნების აქტივობებს“ - რესპოდენტთა პასუხები ასეთია:

მსხვილი კლასტერის რესპოდენტების 44% - 4 ქულას აძლევს საკუთარ ციფრულ აქტივობებს, რაც შეეხება საშუალო და მცირე კლასტერის რესპოდენტებს, იქ ყველაზე მაღალი ხვედრითი წონა უკავიათ მათ, ვინც არასოდეს არ ახორციელებს ასეთ აქტივობებს. საშუალო კლასტერში მათი წილი 34%-ია, მცირე კლასტერში - 95%.

კითხვაზე - „რა ბარიერებს აწყდებით ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებისას?“ - რესპოდენტებმა დაასახელეს:

1. ცოდნის ნაკლებობა - 48%.
2. ფინანსური ხელმოკლეობა - 35%.
3. ინტერნეტზე წვდომის ნაკლებობა - 23%.
4. სახელმწიფოს მხრიდან ნაკლები მხარდაჭერა - 100%.

კითხვაზე - „რა უნდა გაკეთდეს საქართველოს აგროსექტორში ციფრული გარდაქმნის გასაფართოებლად?“ - რესპოდენტებმა ასე გვიპასუხეს:

1. სისტემატური ტრენინგების მოწყობა - 72%.
2. სასოფლო დანიშნულების ციფრულ ინსტრუმენტებში მეტი ინვესტიციების ჩადება - 88%.
3. აგროფირმების გამსხვილება - 84%.
4. გრანტების დაწესება იმ აგროფირმებისთვის, რომლებიც წარმატებულნი და საჩვენებელნი იქნებიან ამ საქმეში - 99%.

დასკვნა.

საქართველოში არ არსებობს არცერთი სამთავრობო ინსტიტუტი, რომელიც პასუხისმგებელია ხელოვნური ინტელექტის პოლიტიკის განსაზღვრაზე. ასევე არ არსებობს კონკრეტული საკანონმდებლო რეგულაცია ხელოვნური ინტელექტის შესახებ.

საქართველოს აგროსექტორის მცირე, საშუალო და მსხვილ საწარმოებში ციფრული გარდაქმნების მიმდინარეობის და მისი მართვის მდგომარეობის 3 სექციად ჩატარებული კვლევით დადგინდა, რომ მთლიანობაში გამოკვლეულ კომ-პა-ნიებში კომპიუტერების და მობილურების გამოყენების დონე ლაიკერტის შკალის მიხედვით საშუალოდ დამაკმაყოფილებელია.

არადამაკმაყოფილებელია აგროსექტორის გამოკვლეულ კომპანიებში უახლესი ლაზერებით აღჭურვილ აგროციფრულ დრონრობოტების გამოყენება და 1-2%-საც

არ შეადგენს.

რესპოდენტთა 45% ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებაში საკუთარ უნარებს 4 ქულით აფასებს (5 ქულიანი შკალიდან). ჩვენი აზრით, ეს მისაღებია მხოლოდ ფართოდ გამოყენებადი ციფრული ინსტრუმენტების - კომპიუტერები, ელ-ფოსტა, მობილური ტელეფონი - კუთხით.

კვლევით დადგინდა, რომ გამოკითხულ რესპოდენტებს აქვთ ამ სფეროში ცოდნის ნაკლებობაც და ფინანსური ხელმოკლეობაც, რაც ხელს უშლის მათ ციფრული ინსტრუმენტების შეძენაში, სწრაფ ინტეგრაციაში და ა. შ.

ამ ბარიერების დასაძლევად საჭიროა აგროსექტორის კომპანიებში უფასო ტრენინგების მოწყობა, შეღავათიან ფასებში ციფრული ტექნიკის მიწოდება, გრანტების დაწესება და სხვა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბიზნესსექტორი საქართველოში. თბ., 2023.
2. ჯოლია გ. განათლება და დასაქმება ციფრულ სამყაროში. თბ., 2021.
3. Qu J., Simes R., and Oi Mahay J. Now do Digital Technologies Drive Economic Growth? Economic Record, Vol. 93. Issue, June, 2017.

რეზიუმე

სტატიაში - „საქართველოს ბიზნესის ციფრული გარდაქმნა“-საკითხი შესწავლილია სოფლის მეურნეობაში. კვლევა ჩატარებულია სამ კლასტერად დაყოფილ აგროფირმებში. პირველი კლასტერი მსხვილი საწარმოა თავისი მომწოდებლებით, პარტნიო-რებით და მომხმარებლებით, მეორე - საშუალო სიდიდის საწარმო, მესამე კი - მცირე საწარმო.

კვლევა ჩატარებულია სამ ეტაპად:

1. რესპოდენტთა ციფრული კომპეტენციების გამოკვლევა.
2. ციფრულ უნარებში რესპოდენტთა პრაქტიკული გამოცდილების დადგენა.
3. ციფრულ ტექნოლოგიების ცოდნაში რესპოდენტთა თვითშეფასება.

კვლევის შედეგად გაკეთებულია დასკვნა, რომ კომპიუტერების და მობილური ტელეფონების გამოყენების დონე საშუალოდ დამაკმაყოფილებელია. არადაამაკმაყოფილებელია უახლესი ლაზერით აღჭურვილ აგროციფრულ დრონრობოტების გამოყენება რადგან - 1-2%-იც კი არ შეადგინა. ხუთქულიანი შკალიდან რესპოდენტთა 45% ციფრულ ტექნოლოგიებში თავიანთ ცოდნას 4 ქულაზე აფასებს.

კვლევამ აჩვენა ამ სფეროში რესპოდენტთა ცოდნის ნაკლებობა და ახალი ციფრული ინსტრუმენტების შესაძენად ფინანსური ხელმოკლეობაც.

DIGITAL TRANSFORMATION OF GEORGIAN BUSINESS

Sofia Paliani

PhD Student of Georgian Technical University

RESUME

In the article - “Digital transformation of Georgian business” - this issue is studied in agriculture. The research was conducted in agro-firms divided into three clusters. The first cluster is a large enterprise with its suppliers, partners and customers, the second is a medium-sized enterprise, and the third is a small enterprise.

The research was conducted in three stages:

1. Examination of respondents’ digital competences.
2. To determine the practical experience of respondents in digital skills.
3. Self-assessment of the respondents in the knowledge of digital technologies.

As a result of the research, it was concluded that the level of use of computers and mobile phones is satisfactory on average. The use of agro-digital drone-robots equipped with the latest laser is unsatisfactory - it did not even make up 1-2%. Out of a 5-point scale, 45% of the respondents rate their knowledge of digital technologies at 4 points.

The research showed the lack of knowledge of the respondents in this field and lack of financial means to purchase new digital tools.

Keywords: Digital transformation; Agro sector; Agro-digital technology; Digital competences; Digital practice.

ნეიტრალიტეტი, როგორც სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის უზუნდამენტიური პრინციპი (ავსტრიის მაგალითზე)

მარინა იზორია
სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.07

საკვანძო სიტყვები: ნეიტრალიტეტი, საგარეო პოლიტიკა, ავსტრია, ევროკავშირი.

შესავალი. XX-XXI საუკუნეების მიჯნაზე მსოფლიო პოლიტიკის დამახასიათებელ ნიშნად შეიძლება მივიჩნიოთ გლობალიზაციის დაჩქარებული ტემპები, რომელიც შლის ნაციონალურ სახელმწიფოთა საზღვრებს და საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემისკარდინალურ ტრანსფორმირებასახდენს. არსებულ ცვლილებათა კონტექსტში, თავისი მასშტაბით მცირე სახელმწიფოთა საგარეო პოლიტიკური კურსის შესწავლა, რომლებსაც შეუძლიათ უსაფრთხოების რეგიონალურ სისტემაში და თანამედროვე მსოფლიოს წინაშე მდგარი რიგი ეკონომიკური, პოლიტიკური და ჰუმანიტარული პრობლემების გადაწყვეტაში თავიანთი წვლილის შეტანა, მეცნიერულ-თეორიული და პრაქტიკული თვალსაზრისით, ცხოველ ინტერესს იწვევს. ერთ-ერთ ასეთ ევროპულ სახელმწიფოს ავსტრიის რესპუბლიკა წარმოადგენს, რომელიც თავისი მდიდარი ისტორიული წარსულის წყალობით, წონადი ეკონომიკური პოტენციალით (ქვეყანა ევროკავშირის ქვეყნებს შორის ერთ-ერთი ლიდერია მოსახლეობის ცხოვრების დონით) და მუდმივი ნეიტრალური საერთაშორისო-სამართლებრივი სტატუსით ევროპულ და მსოფლიო პოლიტიკაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.

ძირითადი ტექსტი. ნეიტრალიტეტი ტრადიციულად ორი სახისაა: მუდმივი და ევენტუალური. მუდმივი ნეიტრალიტეტის დროს სამხედრო ბლოკებსა და მოქმედებებზე უარის თქმასთან ერთად ასეთი ქვეყნის ტერიტორიაზე არ უნდა არსებობდეს ერთმანეთთან მეომარი ქვეყნის ჯარები ან სამხედრო ბაზები. ევენტუალური ნეიტრალიტეტის პოზიციისას კი ქვეყანა გარკვეული სამხედრო-პოლიტიკური სიტუაციის დროს თავს იკავებს. ნეიტრალური სტატუსის მქონე სახელმწიფოების უფლება-მოვალეობები გადმოცემულია ჰააგის 1907 წლის კონვენციის მე-5 და მე-13 სექციებში.

ნეიტრალიტეტის სტატუსის მქონე სახელმწიფოს საერთაშორისო სამართალი უწესებს სამ შეზღუდვას ომის პერიოდში სხვა სახელმწიფოთა მიმართ:

- არ მიაწოდოს საკუთარი შეიარაღება მეომარ მხარეებს;
- არ დაუთმოს საკუთარი ტერიტორია მეომარ მხარეებს (ბაზირება, ტრანზიტი, გადაფრენა და მისთ.);
- არ გაუწიოს დისკრიმინაცია რომელიმე მხარეს სამხედრო დანიშნულების იარაღისა და საქონლის მიწოდებისას (ანუ შეზღუდვა ან ერთნაირი უნდა იყოს, ან საერთოდ არ უნდა არსებობდეს).

თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, არ აწესებს ნეიტრალიტეტის ცნების მკაცრ განსაზღვრებას, რაც რიგ სახელმწიფოებს, ლავირების შესაძლებლობას აძლევს. უფრო მეტიც ხშირად ვხვდებით ურტიერთგამომრიცხავ დეფინიციებს და ტერმინებს, რომელიც უკავშირდება ნეიტრალიტეტს, მაგ, „აქტიური ნეიტრალიტეტი“ (თურქეთი),

„შეიარაღებული ნეიტრალიტეტი“, მაგალითად, შვეიცარია ნეიტრალიტეტის მიუხედავად, ფლობს სამხედრო შენაერთებს, ხოლო კოსტა-რიკა ასევე ნეიტრალური სახელმწიფო, სრულიად დემილიტარიზებულია. უკანასკნელ ათწლეულებში ავსტრიის მუდმივი ნეიტრალიტეტი ეროვნული იდენტობის ელემენტად იქცა. იგი სტილიზებულ იქნა, როგორც ინსტრუმენტი. აქედან ნაციონალური მითი გაჩნდა, რომელიც მშვიდობიანი მცირე ავსტრიის რესპუბლიკის ნეიტრალიტეტს ავსტრიული ერის აყვავებისა და უსაფრთხოების გარანტს უწოდებს. შესაბამისად, ავსტრიული ნეიტრალიტეტი განიხილებოდა არა როგორც უსაფრთხოების პოლიტიკაზე განაცხადი არამედ, როგორც მცირე სახელმწიფოების გლობალური საგარეო პოლიტიკის საფუძველი. ამან ავსტრიის სამშვიდო ფუნქცია წარმოშვა, რომლის რეალიზება მეტწილად საერთაშორისო დამაბულობის მოსახსნელად ხდება. ნეიტრალიტეტი და პოლიტიკური ინტეგრაცია ავსტრიაში მანამდე შეუთავსებლად მიიჩნეოდა, სანამ ქვეყანამ 1989 წელს ევროკავშირში გაწევრიანების შესახებ არ განაცხადა. ეს მოსაზრება კიდევ უფრო შეიცვალა იმის შემდეგ, რაც ორივე მმართველმა პარტიამ კონსერვატიულმა აკპ-მ და სოციალისტურმა ასდპ-მ გარკვეული დათქმებით ევროკავშირის წევრობას დაუმიზნეს.

მგავსი საშინაო და საგარეო პოლიტიკური კონსენსუსის შედეგი იყო ავსტრიის გაწევრიანება ევროკავშირში 1995 წლის 1 იანვარს. ამგვარად, მასტრიხტის ხელშეკრულების ფუნდამენტური დებულებების დამატებებით ავსტრიამ ასევე აღიარა ევროკავშირის მიზნები საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში. აღსანიშნავია, რომ ევროკავშირის ხელშეკრულების 23 გვ. ავსტრიას უფლებას აძლევს გამოვიდეს ერთობლივი ქმედებებიდან და CFSP-ის ფარგლებში მიღებულ გადაწყვეტილებებზე თავი შეიკავოს, მაგრამ სინამდვილეში ავსტრიის მთავრობამ მნიშვნელოვანწილად ნეიტრალიტეტზე დე-ფაქტო უარი თქვა. კ. ნოიმანის აზრით, თუ ავსტრია საერთო ევროპულ თავდაცვაში მონაწილეობის მიღებას გადაწყვეტს, ეს უდავოდ ნეიტრალიტეტთან თავსებადობის აშკარა პრობლემას გამოიწვევს.

ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკურ პოზიციებთან ავსტრიის საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის ადაპტაციის პროცესი ჯერ კიდევ 1995 წლამდე პერიოდში დაიწყო, როდესაც ავსტრიის მთავრობამ ბრიუსელთან და ევროკავშირის საგარეო საქმეთა სამინისტროსთან კონტაქტები გააქტიურა, აგრეთვე თავისი საგარეო პოლიტიკური პოზიციების ევროკავშირის პოზიციებთან ადაპტირება მოახდინა. ავსტრიის ნეიტრალური სტატუსის ფუნდამენტმა, რომელიც 1955 წ. მისი აქტიური საგარეო პოლიტიკის კონცეპტუალურ და პრინციპიალურ საფუძველს შეადგენდა, ცივი ომის დასარულს თავისი შინაარსი და საერთაშორისო ლეგიტიმაცია დაკარგა. შემდგომ, როდესაც ავსტრია 1990-1991 წწ. ერაყის წინააღმდეგ გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ სანქციების შემოღების თაობაზე სხვა ნეიტრალურ ევროპულ სახელმწიფოებს შეუერთდა, „ინტეგრალური ნეიტრალიტეტის“ ადრინდელი ინტერპრეტაციიდან (რომელიც ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ნეიტრალიტეტს მოიცავდა) „დიფერენციალურ ნეიტრალიტეტზე“ აშკარა გადასვლა მოხდა, სადაც ნეიტრალიტეტი მის სამხედრო ფუნქციებამდე იქნა დაყვანილი (ომებში არ მონაწილეობა გაეროს ნებართვის გარეშე, სამხედრო ალიანსებში შესვლის აკრძალვა და ავსტრიაში უცხო ქვეყნის ჯარისკაცების განთავსება).

ავსტრიის მთავრობა ნეიტრალიტეტის შესახებ მოქმედი ფედერალური კონსტიტუციური კანონის დაცვას აგრძელებდა, მაგრამ თავის კონსტიტუციას დაამატა მდგომარეობა, რომელიც ითვალისწინებდა, რომ ავსტრიის მონაწილეობა CFSP-სში ნეიტრალიტეტს არაფერს ავნებდა. ნეიტრალიტეტის ეს ფორმა ორაზროვანია: ერთი მხრივ, იგი არწმუნებს მოსახლეობას, რომ ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკის

„კომოგენიზაციის“ პროცესი და ევროკავშირის წევრი ქვეყნების უსაფრთხოების პოლიტიკა ავსტრიის ნეიტრალიტეტის ძირითად პრინციპებს არ ეწინააღმდეგება. სხვა მხრივ, ავსტრია ევროკავშირის შიგნით სამხედრო თანამშრომლობას უსიტყვოდ დათანხმდა, იმ ამოცანების შესრულების ხარჯზე, რომელთა გადაწყვეტა ევროსაბჭოს ამსტერდამის სხდომაზე (1997 წ.) იქნა მიღებული. ასეთმა არაერთმნიშვნელოვანმა პოლიტიკამ ავსტრიის ნეიტრალიტეტის ავტორიტეტი და მნიშვნელობა ევროკავშირის კონტექსტითა და გლობალური პოლიტიკის თვალსაზრისით შეარყია.

ამგვარად, არსებობს ინტერესთა პოტენციური კონფლიქტები ავსტრიის ნეიტრალიტეტისადმი ერთგულებასა და ევროკავშირისადმი მის ლოიალობას შორის მოკლე ან საშუალოვადიან პერიოდში, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ქვეყანას შეგნებულად სურს ევროპული უსაფრთხოების არქიტექტურაში ინტეგრირება.

ინტერესთა ერთ-ერთ ასეთ კონფლიქტს წარმოადგენს ევროკავშირის ხელშეკრულების 17 (1) გვ. რომელიც თავდაცვითი სამხედრო ალიანსის გაგებით, „საერთო თავდაცვას“ ითვალისწინებს, თუ ევროკავშირი ერთხმად მიიღებს გადაწყვეტილებას. ამ კავშირში მონაწილეობა ნებისმიერ შემთხვევაში ავსტრიის მიერ ნეიტრალიტეტზე უარის თქმას ნიშნავდა. მითუფრო მაშინ, როდესაც ავსტრიას ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულებისა და შეზღუდვების უსიტყვო აღიარების

ფ. ლაიდენმიულერმა სავსებით დასაშვებად მიიჩნია, რომ სახელმწიფო ამ პირობებს დაემორჩილებოდა და სამხედრო ალიანსს დაეთანხმებოდა. ამ შემთხვევაში ავსტრია მთლიანად უარს იტყოდა თავის სტატუსზე. ამის წინაპირობას პარლამენტში ხმათა 2/3 უმრავლესობა წარმოადგენდა კონსტიტუციაში ცვლილებების შესტანად. თუმცა, თუ ქვეყანას თავისი ნეიტრალიტეტის შენარჩუნება სურს, მას შეუძლია კენჭისყრის დროს პასიური პოზიცია შეინარჩუნოს და, ამრიგად, „კონსტრუქციულად შეიკავოს თავი“. შემდგომი ინტერესთა კონფლიქტი ავსტრიის CFSP-ში გაწევრიანებაზე საერთო პოზიციების ჩამოყალიბება და მათი კოორდინაციაა. მიუხედავად წევრი-ქვეყნების ერთობლივი მოქმედების სამართლებრივი ვალდებულების მიუხედავად, საეჭვოა ევროკავშირის მინისტრთა საბჭოში ერთიანი პოზიციის მიღების შესახებ ვალდებულების არსებობა. ამრიგად, თუ ავსტრია, თავისი ნეიტრალიტეტის შესახებ დათქმის გამო ზოგად პოზიციას არ დაეთანხმებოდა, ის ღია დარჩებოდა იმ თვალსაზრისით, თუ რამდენად მიიჩნეოდა ასეთი ქვეყა ევროკავშირის მიმართ არალოიალობად, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც CFSP-ის ფარგლებში ევროკავშირის მინისტრთა საბჭოს კომპეტენცია არ გააჩნდა.

აგრეთვე გაკრიტიკებულ იქნა ვალდებულებები, რომლებიც შეიძლება სახელმწიფოს წარმოექმნას თუკი მან ევროკავშირის ხელშეკრულების 23 გვ.-ის მიხედვით, კენჭისყრის დროს „კონსტრუქციულად თავს შეიკავებს“. როგორც აღინიშნა, „კონსტრუქციული თავშეკავების“ შემთხვევაში ევროკავშირის წევრმა სახელმწიფომ თავი უნდა შეიკავოს ნებისმიერი მოქმედებისაგან, რომლებმაც შეიძლება კავშირის მოქმედებებს მიღებულ გადაწყვეტილებებთან დამოკიდებულებაში ხელი შეუშალოს. მოცემული მდგომარეობა შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც დაბრკოლების აკრძალვა, რაც თავის მხრივ, ამ მუხლის ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებულ პრობლემებს და ყველა მონაწილესთვის უარყოფით შედეგებს ადვილად გამოიწვევს.

იმასთან დაკავშირებით, რომ ავსტრია საპარლამენტო რესპუბლიკას წარმოადგენს, ცალკეული პარტიების პოლიტიკოსთა პოლიტიკურ პროგრამებს და თვალსაზრისებს დიდი მნიშვნელობა აქვს, რომლებიც ქვეყნის ხელისუფლების სათავეში იმყოფებიან. ქვემოთ შედარებით დაწვრილებით იქნება განხილული პარლამენტში წარმოდგენილი ავსტრიული პარტიების გაბატონებული მოსაზრებები და ნეიტრალიტეტისადმი მათი დამოკიდებულება. ისტორიულ კონტექსტში მხარეთა პოზიციების ცვლილების

შესახებ ასე წარმოდგენილი ინფორმაცია ავსტრიის ფაქტობრივი საგარეო პოლიტიკური კურსისა და მისი ნეიტრალიტეტის შესახებ დასკვნების გამოტანის საშუალებას გვაძლევს.

ამასთან დაკავშირებით, კვლევაში მოცემულია მცდილობა არა მხოლოდ განიხილოს მხარეების მიერ წარსულში დაფიქსირებული პოზიციები, არამედ მათი ამჟამინდელი შეხედულებების დოკუმენტირებაც მოახდინოს და ამით ავსტრიის უსაფრთხოების სამომავლო პოლიტიკაზე წარმოდგენა შეიქმნას.

ავსტრიის კონსერვატიულმა სახალხო პარტიამ უკვე გასული საუკუნის 60-იან წლებში განაცხადა, რომ განწყობილია ევროკავშირში ინტეგრაციისთვის, თუმცა რამდენადაც პარტია 1970-1986 წწ. მთავრობის შემადგენლობაში არ შედიოდა, პარტიამ მხოლოდ 1980-იანი წლების ბოლოს კვლავ შეძლო ევროკავშირის საკითხით დაკავებულებით. მაშინ როდესაც სოალისტები ასდპ-დან ავსტრიის ნეიტრალურ სტატუსთან დაკავშირებით ინტეგრაციის შესახებ უკმაყოფილებას გამოხატვდნენ, კონსერვატორები ევროინტეგრაციასა და ნეიტრალიტეტს შორის არანაირ წინააღმდეგობას არ ხედავდნენ, რასთან დაკავშირებითაც პარტია ნატოში გაწევრიანებისკენაც იხრებოდა. ყოველივე ამის მიზეზი პარტიულ პროგრამაში აღნიშნული პრობლემა იყო, რომლის მიხედვით, შეცვლილი უსაფრთხოების პოლიტიკის გამო (Friedenspolitik) ავსტრიასწრაფად უნდა მოერგებოდა ახალ პირობებს. ამიტომ ავსტრიას უნდა გაეგრძელებინა აქტიური მონაწილეობა CFSP-ში, რომელიც ადასტურებდა ავსტრიის შეიარაღებული ძალების მნიშვნელობას ნეიტრალიტეტისა და, უპირველეს ყოვლისა, ავსტრიის სუვერენიტეტის დასაცავად.

მიუხედავად იმისა, რომ ANP-ის საბაზო პროგრამა არ ეხება ნეიტრალიტეტს, არამედ უფრო მეტად ნატოში გაწევრიანების სასარგებლოდ არგუმენტებს ადასტურებს. მოგვიანებით პარტიამ კურსი შეცვალა, რომელშიც ნატოში გაწევრიანების ვარიანტი მთლიანად გამოირიცხა. ამჟამად ANP მიიჩნევს, რომ ავსტრია CFSP-ში ყოველგვარი შეზღუდვის გარეშე მიიღებს მონაწილეობას, აკი გამოაცხადა კიდევ მხარდაჭერა საერთო თავდაცვისთვის, მათ შორის ორგანიზაციის წევრებს შორის დახმარების გარანტიის ჩათვლით. გარდა ამისა პარტიამ ევროკავშირთან და ნატოსთან მჭიდრო თანამშრომლობის შესახებ თავისი აქტიური პოზიციის შესახებ განაცხადა. ანპ-ის ლიდერთა აზრით, ევროკავშირისადმი ავსტრიის სოლიდარობა ავსტრიის „სამშვიდობო პოლიტიკის“ ნაწილია, ამიტომ ავსტრიამ სამომავლოდ აქტიურად უნდა იყოს ჩართული CFSP-ში. ისინი, ასევე, ადასტურებენ ნეიტრალიტეტის და, უპირველესად, ავსტრიის სუვერენიტეტის დასაცავად ავსტრიის შეიარაღებული ძალების მნიშვნელობას. მთლიანობაში, შეიძლება აღინიშნოს ნეიტრალიტეტისადმი პარტიის ერთობ უცნაური დამოკიდებულება. თუმცა 1990-იან წლებში ამ საკითხში ანპ-მ საკმაოდ თავშეკავებული პოზიცია დაიკავა. მოგვიანებით მან აღიარა მოსახლეობაში ნეიტრალიტეტის იდეის პოპულარობა და თავისი პოზიცია რამენაღმე შერბილა. ნეიტრალიტეტისადმი განსაკუთრებით გამორჩეული დამოკიდებულება შეიძლება დავინახოთ ანპ-ის ნაციონალური საბჭოს ყოფილი წევრისა და საგარეო საქმეთა მინისტრის მიხაელ შპინდელეგერის ერთ-ერთ ინტერვიუში. მ. შპინდელეგერის აზრით, ავსტრია გარე სამყაროს თვალში ნეიტრალური ქვეყანაა, ხოლო იმაში, რაც ევროკავშირის საშინაო პოლიტიკას შეეხება, მისმა პარტიამ სოლიდარობა გამოხატა ევროკავშირის სხვა წევრების მიმართ CFSP-ს თავდაცვის ერთიან ინსტრუმენტად გადაქცევის საკითხში. ამგვარად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ CFSP ანსხვავებს ნეიტრალიტეტს ევროკავშირის გარეთ და მის შიგნით. შპინდელეგერმა განაცხადა, რომ ნეიტრალიტეტი საფრთხის ქვეშ მხოლოდ იმ შემთხვევაში აღმოჩნდება, თუკი ავსტრიას ევროკავშირის საერთო თავდაცვისა და ავსტრიული ჯარების

გამოყვანისათვის გადაწყვეტილების მიღება მოუწევს.

1986 წელს ავსტრიის სდპ-ისა და ანპ-ის კოალიციის დროს ფედერალურმა კანცლერმა ფრანც ვრანცკიმ ნეიტრალიტეტის შენარჩუნების აუცილებლობას და მისგან მომდინარე ინტეგრაციულ პრობლემებს ხაზი გასუვა, რამდენადაც ასდპ ევროკავშირის გაწევრიანების შესახებ ინტეგრაციულ დებატებს იმთავითვე აკრიტიკებდა, მიუხედავად იმისა, რომ 1980-იანი წლების დასწყისში მხარს უჭერდა ერთიანი ბაზრის შექმნას. ამრიგად, პარტია საგარეო პოლიტიკაში ახალი კურსის მიღებას ნატოსთან სამხედრო ალიანსს არ დათანხმდა და ნეიტრალიტეტზე უარი თქვა, რამდენადაც მხარს უჭერდა მოსაზრებას, რომ ავსტრიისთვის არანაირი მყისიერი საფრთხე არ არსებობდა. საერთაშორისო სოლიდარობა ასდპ-ს გაეგებოდა, როგორც ავსტრიის მონაწილეობა მშვიდობის მხარდასაჭერად და კრიზისულ სიტუაციებში სამხედრო დახმარების გაწევა და არა იძულება ყოველივე ამის შესასრულებლად. ნეიტრალიტეტზე მითითება განსაკუთრებით გამოხატულია პარტიის საბაზისო პროგრამაში. მასში ნათქვამია, რომ ავსტრიას ნეიტრალიტეტის ფორმით დადასტურებული უსაფრთხოების კონცეფცია აქვს.

ავსტრია და ევროკავშირის წევრი ქვეყნები მსოფლიო მზარდი ოდენობის კრიზისების წინაშე აღმოჩნდნენ, მათ შორის კლიმატის ცვლილება, სერიოზული საფინანსო და ეკონომიკური რყევები, ომის შედეგად განადგურებული ღარიბი ქვეყნებიდან ლტოლვილების მზარდი რაოდენობა. თუმცა ავსტრიის მთავრობა, ისევე როგორც მოსახლეობა საგარეო პოლიტიკურ პრობლემებს სულ უფრო ხშირად ნაციონალური ინტერესების ვიწრო პრიზმიდან განიხილავდა და მსჯელობდა, რითაც ნელ-ნელა ძირს უთხრიდა ბ.კრაისკის და ა.მოკის მიერ გამოკვეთილ აქტიური საგარეო პოლიტიკისა და გლობალური პერსპექტივის გაგრძელების სურვილს.

ავსტრიის მთავრობამ და გავლენიანმა საზოგადო მოღვაწეებმა ვერ შეძლეს იმ ფაქტის გაცნობიერება, რომ ბრიუსელისთვის ნაციონალური სუვერენიტეტის უფლებების გადაცემა (1993 წელს რატიციფირებული მასტრიხტის ხელშეკრულების მიხედვით) და CFSP-ს გააქტიურება ნიშნავდა, რომ ევროკავშირი მიემართებოდა პოლიტიკური კავშირის შექმნისკენ, რომელშიც ნაციონალური ინტერესების დაცვა და გამოდევნება უნდა მიესადაგებოდეს ისეთი პოლიტიკის გატრების ვალდებულებას, რომელიც „სოლიდარული თანამეგობრობის“ მაგვარ რაღაცას ჩამოაყალიბებს. აღმოსავლეთ ევროპის ყოფილი კომუნისტური ქვეყნების ხარჯზე ევროკავშირის გაფართოების პროცესში ავსტრიის უმნიშვნელო როლმა, მისმა უუნარობამ გაემართლებინა ევროკავშირის მოლოდინები იმასთან დაკავშირებით, რომ ავსტრია, როგორც ისტორიული და პოლიტიკური პროექტი დადებით როლს შეასრულებდა ევროკავშირის სამომავლო საკითხებში ნათელი მაგალითი იყო ავსტრიის მთავრობის მზარდი ტენდენციისა, ევროკავშირის შიგნით აქტიური პოლიტიკური პოზიციებისგან და საერთაშორისო საზოგადოებისთვის (ამ შემთხვევაში, ევროკავშირისთვის) „კარგი სერვისების“ მიწოდების მცდელობებისგან თავი შეეკავებინა და უკან დაეხია.

ავსტრიის მთავრობის პოლიტიკამ ევროკავშირის გაფართოების პროცესში, რომლის შედეგად 2004 და 2007 წლებში მონაწილე ქვეყნების რაოდენობა თორმეტამდე გაიზარდა, ვერც ევროკავშირის და ვერც აღმოსავლეთ ევროპელი კანდიდატი ქვეყნების მოლოდინები ვერ გაამართლა, რომლებიც იმედოვნებდნენ, რომ მათ მიერ ევროკავშირის წევრობის განცხადის შეტანისას ავსტრია ხიდისა და ერთგვარი პოლიტიკური მენტორის როლს შესრულებდა.

გააქტიურდა დისკუსია ნატოსთან ავსტრიის შეერთების შესახებ, რამაც 2000-2004 წწ პერიოდში ნეიტრალიტეტი კრიზისამდე მიიყვანა. მაშინ ავსტრიის რესპუბლიკას შეეძლო ნატოს წევრი გამხდარიყო, თუმცა ამ მხრივ თავს იკავებდნენ ქვეყნის

პოლიტიკური პარტიები (განსაკუთრებით ასდპ), რომელთაც ავსტრიის ნაციონალურ საბჭოში ხმათა უმრავლესობა ჰქონდათ მუდმივი ნეიტრალურ სტატუსზე უარის თქმის წინააღმდეგ გამოვიდნენ. იუგოსლავიის კონფლიქტის დროს ავსტრია ამერიკელ ჯარებს მათი ტერიტორიის გადაკვეთის საშუალებას არ აძლევდა ემყარებოდა რა თავის ნეიტრალურ სტატუსს, ეს მუდმივი ნეიტრალური სტატუსისათვის ავსტრიის საგარეო პოლიტიკური მოქმედებების დიდ მობილობაზე მეტყველებს.

2020 წელს ავსტრიის ტავდაცვის მინისტრის კლაუდი ტანრეის სიტყვებით სამთავრობო პროგრამა ადასტურებდა სახელმწიფოს ძალისხმევას უსაფრთხოებისა და თავდაცვის სფეროში ევროპულ დონეზე თანამშრომლობისათვის. ეს თავის თავში მოიცავდა ნატოსთან თანამშრომლობას „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ პროგრამის ფარგლებში. მინისტრის აზრით ეს შეესაბამებოდა ავსტრიის მრავალწლიან ტრადიციას მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, კრიზისულ სიტუაციებში საერთაშორისო ოპერაციებში მონაწილეობის სტიქიური უბედურებების დროს ავსტრიის მრავალწლიან ტრადიციას.

„პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ პროგრამის ფარგლებში ავსტრია მონაწილეობს ნატოსთან პარტნიორული ურთიერთობების „ანალიზისა და დაგეგმარების“ პროცესში. ნატოსთან პარტნიორობა მშვიდობისათვის პროგრამის ფარგლებში თანამშრომლობა შეიძლება მიჩნეულ იქნეს წარმატებულად, რადგანაც ნეიტრალურმა ავსტრიამ ISAF პროგრამის ფარგლებში, ავღანეთში ერთობლივ სწავლებებში აუცილებელი გამოცდილება მიიღო ასევე განახორციელა შეირარების სტანდარტიზაცია ნატოს ნორმების შესაბამისად.

როდესაც ავსტრიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მეთაური სებასტიან კურცი (2013-2017 წწ.) გახდა სამინისტროში ზოგიერთი სტრუქტურული ცვლილება მოხდა. ს. კურცმა მთელი ძალისხმევა ავსტრიის საგარეო პოლიტიკური კურსის გასააქტიურებლად მიმართა. კერძოდ, ახალი კაბინეტის საქმიანობის ერთ-ერთ მიმართულებად მნიშვნელოვან საერთაშორისო შუამავლად ავსტრიის პოზიციონირება იქცა. მსგავსი დიპლომატიური ხაზი შეინიშნებოდა, კერძოდ, ირანის ბირთვული პროგრამის შესახებ მოლაპარაკებებში, ასევე შედარებით აქტიური როლი შეასრულა ავსტრიამ ევროკავშირში ლტოლვილების კრიზისში. მოცემული ტენდენციები შეიძლება განხილულიყო, როგორც იმის მზარდი გაცნობიერება, რომ ავსტრიამ საკუთარი საგარეო პოლიტიკის გასააქტიურებლად შემდგომშიც უნდა მიმართოს ძალისხმევა.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ნეიტრალიტეტი არის არა მხოლოდ სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის იმპერატივა, არამედ ავსტრიელთა ნაციონალური იდენტობისა და თვითცნობიერების ნაწილი, რაც აისახა საგარეო პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. გარდა ამისა ნეიტრალიტეტის გაგება საერთაშორისო მდგომარეობისა და ავსტრიის ინტერესების მიხედვით იცვლებოდა. თუკი თავიდან თავისი არსებობის 30 წლის მანძილზე ავსტრიის რესპუბლიკა მიისწრაფოდა საერთაშორისო ურთიერთობებში მისთვის ახალი, შუამავლის როლი შეესრულებინა 1980-იანი წლების ბოლოს მან თანდათანობით რეალისტური, პრაგმატული საგარეო პოლიტიკის გატარება დაიწყო, რომელიც დუალისტური მიდგომებით გამოირჩეოდა, რადგანაც ვენა მწავავედ აკრიტიკებდა ევროკავშირის მიგრაციულ პოლიტიკას და იმავდროულად მონაწილეობას ღებულობდა ევროსტრუქტურებში საერთაშორისო პრობლემების მოსაგვარებლად. ევროკავშირში შესვლით ავსტრია ნეიტრალიტეტის პოლიტიკის მხარდაჭერას აგრძელებდა და სულ უფრო მეტ ყურადღებას რეგიონალურ და გლობალურ დონეზე საკუთარი ნაციონალური ინტერესების დაცვას უთმობდა. ამასთან მოცემული საგარეო

პოლიტიკური მიზნის მისაღწევ ინსტრუმენტად არა მხოლოდ საერთაშორისო პოლიტიკისა და ეკონომიკური თანამშრომლობის ტრადიციულ მექანიზმებს, არამედ კულტურულ დიპლომატიას მიმართავდა, რომელიც ავსტრიის „რბილი ძალის პოლიტიკის“ მოუცილებელ ელემენტს წარმოადგენს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Zemanek K. Austria's Policy of Neutrality: Constants and Variables. Wien, 1984.
2. Waltz K.N. Realism and International Politics. Routledge, 2008.
3. Синдеев А.А. Истоки европейской безопасности: фактор нейтралитета в начале 1970-х гг. // Современная Европа. 2021. № 3. С. 71–82
4. Швейцер В.Я. Проблема австрийского суверенитета: прошлое и настоящее. Защита государственного суверенитета опыт Евросоюза и европейских стран. М.: ИЕ РАН, 2018. С. 61–73
5. Синдеев А.А. Дефиниции и парадигмы европейской безопасности // Научноаналитический вестник ИЕ РАН. 2021. № 3. С. 33–40;
6. Новосельцев Е.Н. Внешняя политика Австрии: дис. ... канд. ист. наук: 07.00.05. М.: Изд-во ИМО, 1962. 87 с.
7. Чарноцки А. Основные аспекты и направления внешней политики Австрии, 1955–1970 гг.: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.05. М., 1974. 187 с.
8. Закаурцева Т.А., Карпович О.Г. Россия и “коллективный Запад” в контуре формирующегося многополярного мира // Вестник
9. Безбородов А.Б. Россия-Австрия: вехи современной истории. М: Энерджи пресс, 2017. 249 с.

NEUTRALITY AS A STATE THE FUNDAMENTAL PRINCIPLE OF FOREIGN POLICY (ON THE EXAMPLE OF AUSTRIA)

Marina Izoria

Doctor of Social Sciences

Sokhumi State University (Georgia)

REZUME

Neutrality is not only an imperative of the state's foreign policy, but also part of the Austrians' national identity and self-awareness, which was reflected in the process of making foreign policy decisions. In addition, the understanding of neutrality varied according to the international situation and Austria's interests. If at the beginning during the 30 years of its existence, the Republic of Austria aspired to play a new, mediatory role in international relations, at the end of the 1980s it gradually began to pursue a realistic, pragmatic foreign policy, which was characterized by dualistic approaches, as Vienna strongly criticized the migration policy of the European Union and at the same time participated in the European structures. to solve international problems. By joining the European Union, Austria continued to support the policy of neutrality and paid more and more attention to the protection of its national interests at the regional and global level. At the same time, as a tool to achieve the given foreign policy goal, he applied not only the traditional mechanisms of international politics and economic cooperation, but also cultural diplomacy, which is an indispensable element of Austria's “soft power policy”.

Keywords:Neutrality, foreign policy, Austria, European Union.

მოტივაციის სისტემების გამოყენება და მისი გავლენა ბიზნესზე

ლეილა მამულაშვილი
ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი
გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

მანია გოგიძე
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი

DOI: 10.52340/gbsab.2024.53.08

საკვანძო სიტყვები: მოტივაცია, მენეჯერი, კარიერა, კომპანია, ბიზნესი

შესავალი

მოტივაციას, როგორც მენეჯენტის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ელემენტს კონრეტული სამოქმედო პოლიტიკა გააჩნია. მისი მიზანია სამუშაო გარემოს შექმნა და ისეთი პოლიტიკისა გატარება, რომელიც უზრუნველყოფს სამუშაოს შესრულების მაღალ დონეს დასაქმებულის მხრიდან.

კომპანიაში მოტივაციის ეფექტურობის განსაზღვრისათვის გამოიყენება ხარისხობრივი გაზომვა. არ არსებობს სიტუაციის გაზომვის უშუალო ხერხი, მაგრამ მოტივაციის დონის მაჩვენებლის მიღება შესაძლებელია მწარმოებლობის კრიტერიუმის სოციალური განწყობების გამოკვლევებით, დასაქმებულთა დენადობით და იმ ენთუზიაზმით, რომლითაც დასაქმებული მონაწილეობს კომპანიის შემდგომი განვითარების განხილვაში.

ძირითადი ნაწილი

ხელმძღვანელებისათვის დასაქმებულთა მოტივაცია ყოველთვის წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ საკითხს. წინა პერიოდში დასაქმებულთა მოტივაციის სტიმულს მხოლოდ მატერიალური დაინტერესება წარმოადგენდა. მოტივაციის კლასიკური თეორიის შინაარსიდან ჩანს რომ ფული არის შრომითი აქტივობის ერთადერთი სტიმული. აღნიშნული თეორიის თანახმად, ადამიანები შრომობენ იმისათვის, რომ გადაიხადონ პირველადი მოხმარების საქონლის და სხვადასხვა მომსახურების ღირებულება. დღევანდელი რეალობიდან გამომდინარე კი მხოლოდ მატერიალური წახალისება არ წარმოადგენს ძირითად სტიმულს. თანამედროვე ბიზნესგარემოში მოტივაციის საშუალებები ერთ-ერთი მთავარი ინსტრუმენტია, რომელიც კომპანიებს ეხმარება თანამშრომლების პროდუქტიულობისა და ჩართულობის ზრდაში. საქართველოში არსებული კომპანიები ხშირად დგებიან გამოწვევის წინაშე- როგორ გამოიყენონ მოტივაციის სხვადასხვა მეთოდი, რათა მიაღწიონ ეფექტურობას და შეინარჩუნონ მაღალი კვალიფიკაციის სამუშაო ძალა.

მოტივაცია არის პროცესი, რომელიც უზრუნველყოფს თანამშრომლის შრომის სურვილზე, მიზნებზე და შედეგებზე ორიენტირებულ მუშაობას. მოტივაციის მნიშვნელობასაქართველოში განსაკუთრებით დიდ როლს ასრულებს, რადგან სწრაფად ცვალებად ეკონომიკურ პირობებში კომპანიები აქტიურად ცდილობენ შეინარჩუნონ კონკურენტუნარიანობა. განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა პრემიებს, შრომის

ანაზღაურების ზრდას, ბონუსების არსებობას, კარიერული ზრდის შესაძლებლობებს. მოქნილ სამუშაო გრაფიკს, დისტანციური მუშაობის შეთავაზებას და ჯანდაცვის სადაზღვევო პროგრამებს. მოტივაციის სისტემები საქართველოში განსხვავდება სექტორების მიხედვით. კერძო სექტორში ყურადღება ძირითადად ფინანსურ მოტივაციაზეა მიმართული. საჯარო სექტორში ნაკლებად არის განვითარებული არაფინანსური მოტივაციის კომპონენტები. მცირე და საშუალო ბიზნესი ხშირად განიცდის რესურსების ნაკლებობას, რაც ხელს უშლის ეფექტური მოტივაციის სისტემების შექმნას. საქართველოში მოტივაციის სისტემების დანერგვა და გამოყენება ხშირად აწყდება ისეთ წინააღმდეგობებს, როგორცაა: არაკომპეტენტური მენეჯმენტი და მოტივაციის პრინციპების არცოდნა, ფინანსური რესურსების ნაკლებობა და ორგანიზაციული კულტურის დაბალი დონე. ამ გამოწვევების დაძლევა შესაძლებელია სწავლების, კვლევისა და წარმატებული საერთაშორისო გამოცდილების შერწყმით. საქართველოში მოქმედი ტექნოლოგიური სტარტაპები ან საერთაშორისო კორპორაციები, დღეისათვის აქტიურად იყენებენ მოტივაციის ინოვაციურ მიდგომებს, რაც მათ თანამშრომლების შენარჩუნებასა და შრომის შედეგების გაუმჯობესებაში ეხმარება. კომპანიები, რომლებიც სწორად ირჩევენ მოტივაციის სისტემებს, წარმატებულად ახდენენ შიდა რესურსების ოპტიმიზაციას და ბაზარზე მყარი პოზიციების დამკვიდრებას.

ჩვენს მიერ კომპანია “კულა“-ში ჩატარებულმა კვლევამ ნათლად ასახა თუ რა გავლენას ახდენს მატერიალური და არამატერიალური ფასეულობები დასაქმებულთა წახალისების პროცესზე.

კომპანია “კულა“-მ პროდუქციის ექსპორტი ბოლო წელს 15%-ით გაზარდა. წარმოებული პროდუქციის ექსპორტი 27 ქვეყანაში ხორციელდება და პროდუქციის ფართო ასორტიმენტს მოიცავს. მათ შორის ძირითადი წილი - 70% სამ ქვეყანაზე, კერძოდ გერმანიაზე, ამერიკაზე და რუსეთზე მოდის. კომპანიამ გაყიდვები ადგილობრივ ბაზარზეც გაზარდა. მატებამ 2024 წელს, წინა წელთან შედარებით 20% შეადგინა.

აღნიშნულ კომპანიაში რეალიზაციის 20%-იანი ზრდაა იმის ხარჯზე, რომ არ გაძვირებულა პროდუქცია. წინა წლებში დოლარის კურსის ცვალებადობის გამო იმპორტირებული პროდუქტების ფასმა აიწია, კომპანიაში კი იგივე დარჩა.

კომპანიამ დაუღალავი შრომის შედეგად დიდ წარმატებებს მიაღწია. მთავარ პრიორიტეტად აქცია ქართული მრეწველობის აღორძინება. აწარმოებს ნატურალურ პროდუქციას ყოველგვარი დანამატის გარეშე და ასაქმებს ადგილობრივ მოსახლეობას. ბრენდ „კულას“ სახელი ყოველთვის ასოცირდება 100%-ით ნატურალურ პროდუქტთან. კომპანიის ძლიერი მხარე სწორედ პროდუქციის მაღალ ხარისხში და დასაქმებულთა პროფესიონალიზმში მდგომარეობს. კომპანიაში კმაყოფილების და ჩართულობის მიხედვით ხდება ორგანიზაციის თანამშრომლეთა დონის განსაზღვრა.

მოტივაციის, როგორც პერსონალის მართვის ფუნქციური შინაარსი, პირდაპირ კავშირშია ყველა იმ შინაგან ძალასთან, რომელიც ადამიანთა სპეციფიკურ საქმიანობას განსაზღვრავს. მოტივაციას გააჩნია გარკვეული მიმართულება - თუ რის გაკეთებას ცდილობს ადამიანი და რა მიზანი აქვს; ძალისხმევა - თუ რამდენად ცდილობს ადამიანი ამ მიზნისკენ სწრაფვას. ხშირად პერსონალი დიდი მონდომებითა მუშაობს, მაგრამ არ აკმაყოფილებს ხელფასის ოდენობა; შეიძლება იყოს მაღალი ანაზღაურება, მაგრამ ადამიანებმა არ გამოხატონ მისი შესრულების სურვილი. თუ სოციალურ-ფსიქოლოგიური კლიმატი გაუფასურებულია, საქმე გვაქვს კორპორატიული ღირებულებების პირად ღირებულებებთან შეუსაბამობასთან. კორპორატიული კულტურა მნიშვნელოვნად მოქმედებს მოტივაციური სისტემის სწორ განვითარებაზე,

რადგან მის ძირითად ფუნქციას ადამიანური რესურსების ჩამოყალიბება და შემდგომი განვითარება წარმოადგენს.

კომპანია “კულა” ითვალისწინებს მატერიალური და არამატერიალური სტიმულირების საახეებს. იგი იყენებს პრემიების სისტემას, ჯანმრთელობის დაზღვევას, თანამშრომელთა შექებას და სხვა. კომპანია მუდმივად ზრუნავს თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლებაზე. თანამშრომელთა უმეტესობა სამუშაო ობიექტისაგან იღებს კმაყოფილებას, რადგან გუნდური მუშაობისათვის ჯანსაღი ფსიქოლოგიური გარემოა.

ჩვენს მიერ კომპანია “კულა”-ში კვლევის ჩატარების დროს მონაწილეობა მიიღო ყველა რანგის პერსონალმა. მათთან თვისებრივი კვლევისას გამოვიყენეთ პირდაპირი ინტერვიუს ფორმა. კვლევაში მონაწილეობდა 30 თანამშრომელი (აქედან 10 მამაკაცი და 20 ქალი). კვლევის ჩატარებისას ჩვენი მიზანი იყო გამოგვევლინა ძირითადი ფაქტორები, რომლებიც პერსონალის მოტივაციაზე ახდენენ გავლენას. ჩვენს მიერ მოპოვებული ინფორმაციით აღნიშნულ კომპანიაში დასაქმებულთა ასაკი მერყეობს 35-დან 60 წლამდე. დასაქმება ძირითადად განპირობებულია მათი პროფესიონალიზმით და პრაქტიკული გამოცდილებით.

გამოკითხულთა 65% მიიჩნევს, რომ აუცილებელია მატერიალური სახის სტიმული; დასაქმებულთა 11% მიიჩნევს, რომ აუცილებელია არამატერიალური სტიმული; ხოლო 24%-სათვის მისაღებია ორივე სახის სტიმული.

გამოკითხულთა 44% მოტივაციის საფუძვლად თვლის ხელფასს; 12% დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს სიტყვიერ წახალისებას; 18% მოტივაციის ამაღლებას უკავშირებს სამუშაო პირობებს; პროფესიული განვითარების შესაძლებლობაზე 26%-მა გაამახვილა ყურადღება. აუცილებელია აღნიშნულ კომპანიაში აღმოიფხვრას მოტივაციაზე უარყოფითად მოქმედი ფაქტორები, პერიოდულად ჩატარდეს გამოკითხვა თანამშრომლებს შორის, რომელიც სრულ ინფორმაციას მიაწვდის მენეჯმენტს მოტივაციისათვის საჭირო ფაქტორების შესახებ. სამუშაოს შესრულების დროს მოტივაციის გაანალიზებისას ხშირად ადამიანები ასახელებენ საზოგადოებრივ და ფინანსურ მდგომარეობას და აღიარებას.

დასკვნა

ხელფასი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კომპანიაში პროფესიონალთა მოზიდვაში, მათისაქმიანობის სხვადასხვა ფორმით მოტივირებასა და სტიმულირებაში. მისი ორგანიზების ფორმიდან გამომდინარე შრომის ანაზღაურებამ შეიძლება დადებითი ან უარყოფითი გავლენა მოახდინოს დასაქმებულზე. დასაქმებულთა ქცევის რეგულირებით მაღლდება კომპანიის მიერ შეთავაზებული პროდუქციისა და მომსახურების ხარისხი, რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს მოგების ზრდას. მოტივაციის ამაღლების პროცესი კორპორატიული კულტურის გავითარებასთან ერთად ხდება.

ჩვენს მიერ კვლევის ობიექტად არჩეულ კომპანიაში გამოვლინდა, რომ მოტივაცია და სამუშაოს შესრულების ხარისხი ერთმანეთთან მჭიდროდაა დაკავშირებული. კომპანია “კულა”-ში დასაქმებულთა მოტივაციის სისტემა ინერგება იმისათვის, რომ მათ გაითავისონ კომპანიის სამომავლო მიზნები და ამოცანები. ასევე დიდი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რამდენად ცდილობენ ადამიანები ყველაფერი გააკეთონ კომპანიის წარმატებისათვის.

პასუხისმგებლობა ყველაზე დიდი მოტივატორია პერსონალისათვის. თუ მათ ნათლად იციან რა სურს მათგან ხელმძღვანელობას და რა სამუშაოზე არიან ისინი

პასუხისმგებლები, განაპირობებს იმას, რომ ადამიანები ცდილობენ საკუთარი შესაძლებლობების ფარგლებში მიაღწიონ სასურველ შედეგს. მათ პასუხისმგებლობის გამო ხშირად აქვთ სტიმული იმუშაონ მაშინაც კი, როდესაც უკმაყოფილოები არიან რაიმე ფაქტორით.

პერსონალი იშვიათად მოქმედებს ერთი მოტივაციით. ადამიანები ერთმანეთისაგან გამოირჩევიან ქცევის წესებით, როგორც მწარმოებლები და როგორც მომხმარებლები და ამავე დროს მოტივაციაზე სხვადასხვა შეხედულება აქვთ. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ შრომითი მოტივაცია კომპლექსურია და მნიშვნელოვანია ნებისმიერი კომპანიისათვის წარმატების მისაღწევად.

გამოყენებული ლიტერატურა და ინტერნეტ-რესურსები

1. კ. ბერძენიშვილი, მოტივაცია როგორც ორგანიზაციული კულტურის მაჩვენებელი 2011
2. მ. თორია, ადამიანური რესურსების მენეჯმენტი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ. 2014
3. კ. მეგრელიშვილი, ეფექტური კომუნიკაციის მნიშვნელობა ცვლილებათა მართვის პროცესში - თანამედროვე მართვის პრობლემები, ბათუმი, 2012
4. https://www.tegetamotors.ge/Content/docs/2018-Consolidated-and-Separate-Management-Report_42373908.pdf
5. https://gse.ge/upload/Pages_from_2018_individual_728543e2_ea88303f.pdf
6. <http://earchive.tpu.ru/bitstream/11683/29974/1/TPU203169.pdf>
7. <http://www.tiemti.ge/Manufacturing.php>

რეზიუმე

მოტივაცია არის პროცესი, რომელიც უზრუნველყოფს თანამშრომლის შრომის ნებაზე, მიზნებზე და შედეგებზე ორიენტირებულ მუშაობას. საქართველოში მოტივაციის მნიშვნელობა განსაკუთრებით აქტუალურია, რადგან სწრაფად ცვალებად ეკონომიკურ პირობებში ცდილობენ შეინარჩუნონ კონკურენტუნარიანობა.

ჩვენს მიერ კვლევის ობიექტად არჩეულ კომპანიაში გამოვლინდა, რომ მოტივაცია და სამუშაოს შესრულების ხარისხი ერთმანეთთან მჭიდროდაა დაკავშირებული. კომპანია “კულა”-ში დასაქმებულთა მოტივაციის სისტემა ინერგება იმისათვის, რომ მათ გაითავისონ კომპანიის სამომავლო მიზნები და ამოცანები. ადამიანთა უმეტესობა მუშაობს იმისათვის რომ მოახდინოს საკუთარი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება. შრომითი მოტივაცია კომპლექსურია და მნიშვნელოვანია კომპანიისათვის წარმატების მისაღწევად.

THE USE OF MOTIVATION SYSTEMS AND ITS IMPACT ON BUSINESS

Leila Mamulashvili

Doctor of Economics, Professor
Gori State University,

Mania Gogidze

Doctor of Business Administration

SUMMARY

Motivation is a process that ensures employees' willingness to work, focuses on goals, and drives results-oriented performance. In Georgia, the importance of motivation is particularly relevant as companies strive to maintain competitiveness in rapidly changing economic conditions.

In the company we chose as the object of study, it was revealed that motivation and quality of work are closely related to each other. The Kula company has implemented a system of employee motivation to ensure that they understand the future goals and objectives of the company. Most people work to satisfy their own needs. Work motivation is complex and important for the success of a company.

Key words: motivation, manager, career, company, business.

**სისტემების მართვის ხარისხის გაუმჯობესება
განსაზღვრელი ენტროპიისა და განსაზღვრელი
მოდულების გათვალისწინებით**

ანა გეგეშიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნესტექნოლოგიების

ფაკულტეტის დოქტორანტი

ნაირა გალახვარიძე

ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.53.09>

საკვანძო სიტყვები: სისტემა, ელემენტები, ენტროპია, ინფორმაცია, განუსაზღვრელობა, რეფლექსური, კანონი.

შესავალი

საზოგადოების განვითარებასა და მის სხვადასხვა სტრუქტურირებად დონეების გენერირებად უწყესრიგობებს შორის ყოველთვის წარმოიქმნება წინააღმდეგობა, არამარტო შიდასახელმწიფოებრივ, არამედ საერთაშორისო დონეებზე. სხვა სიტყვებით რომ ჩამოვაყალიბოთ, რესურსების შეზღუდულობისას უწყესრიგობა ერთ ადგილზე მიიღწევა სხვა ადგილზე უწყესრიგობისა და ქაოსის გაზრდის ხარჯზე. აქედან შესაძლოა გაკეთდეს დასკვნა, რომ საზოგადოების სტრუქტურირება უნდა დაიწყოს ქვემოდან, რეგიონებიდან, ადგილობრივი თვითმმართველობის წილის გაზრდითა და ხელისუფლების ცენტრალიზაციის შემცირებით.

ძირითადი ნაწილი

სისტემა - ეს არის ურთიერთდაკავშირებული ელემენტების ერთობლიობა, განკუთვნილი განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად, რომელიც ქმნის განსაზღვრულ მთლიანობას, ერთიანობას. ენტროპიის არსი მეცნიერებაში პირველად შემოტანილი იყო 1865 წელს მეცნიერ კლაუზიუსის მიერ, როგორც კარნოს თერმოდინამიკის ლოგიკური განვითარება.

დღეს ლიტერატურაში გვხვდება ენტროპიის ოთხი ფორმა:

- უპირველესად, ენტროპია, როგორც განუსაზღვრელობის საზომი, ნებისმიერი სრულად მოწესრიგებული ფიზიკური სისტემის, ან ნებისმიერი სისტემის ქცევის, ცოცხალი და არაცოცხალი ობიექტებისა და მათი ფუნქციების ჩათვლით. სწორედ ენტროპიის ეს ფორმა დაკავშირებულია სისტემის მდგომარეობის გაურკვევლობასთან. ბოლო პერიოდში ის შედარებით მეტი გავრცელებით ხასიათდება, როგორც ცოცხალი, ასევე არაცოცხალი ობიექტებისა და პროცესების გამოკვლევებში.
- მეორე, მიკრონაწილების, ან მოლეკულარული სიმრავლეების, თერმოდინამიკური ენტროპია;
- მესამე, ინფორმაციული ენტროპია, ან ინფორმაციის განუსაზღვრელობა ე.ი. ცნობები ზოგიერთ ინფორმაციულ სისტემაზე. ცნობილია, რომ

ენტროპიისათვის და ინფორმაციისათვის სახეებით ფორმულების თანხვედრა საფუძველი გახდა მტკიცებულობისათვის, რომ ენტროპია არის სისტემის მდგომარეობაზე, არამოპოვებელი, არასაკმარის ინფორმაცია. შემოთავაზებული იყო, გამოყენებული ყოფილიყო ტერმინი ნეგენტროპია, როგორც სისტემის მდგომარეობაზე დაკავშირებული ინფორმაციის იგივეობა. ნეგენტროპია არ წარმოადგენს უარყოფით ენტროპიას, ან ანტიენტროპიას, როგორც ზოგჯერ ზოგიერთი მეცნიერი შეცდომით თვლის.

ენტროპიისა და ინფორმაციის მასშტაბების სხვაობა დაკავშირებულია მათ პრინციპიალურ განსხვავებასთან, კონკრეტულად კი ენტროპია - ეს სისტემის იმ უამრავი მდგომარეობის საზომია, რომელთა ყოფნაშიც სისტემამ უნდა დაივიწყოს, ხოლო ინფორმაცია - ეს უამრავი იმ მდგომარეობის საზომია, რომლებშიც შესვლისას სისტემას უნდა ახსოვდეს.

- მეოთხე, ენტროპია ან ქცევის განუსაზღვრელობა კი არის ნებისმიერი არასრულად მოწესრიგებული სისტემების მაკროსკოპული სიმრავლე.

სხვადასხვა რთული ტექნიკური, სოციალურ-ეკონომიკური, ორგანიზაციული სისტემების, ეფექტიანი მართვის მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს რეფლექსური მართვა და ვირტუალური რეალობა. რეფლექსური მართვა გულისხმობს მიზანმიმართულ ზემოქმედებას ადამიანის, რომელიც ღებულობს გადაწყვეტილებას, ქცევის მოდელების ინფორმაციაზე. ამასთან, სუბიექტი შესაძლოა იყოს ადამიანი, კოლექტივი, საზოგადოება. რეფლექსური მართვა - ეს ზემოქმედების გადაცემა მთელი სისტემის მიზნებზე, ფასეულობებზე და მათი აზროვნების წესზე, რომელთა მართვაც უხდებათ. ნებისმიერი ვირტუალური რეალობა ხასიათდება რეფლექსური საფუძველით და თვისობრივია მხოლოდ სუბიექტისათვის. ვირტუალური რეალობა წარმოადგენს სუბიექტის შინაგან მდგომარეობას და შესაძლოა გამოწვეული იყოს ან შინაგანი პრინციპებით, ან შინაგანი შეგძნებებით, ან გარე მიზეზებით. სუბიექტის რეფლექსია და ვირტუალური რეალობა ახასიათებს სისტემურ განხილვას. რეფლექსურ პროცესებს შეუძლია მნიშვნელოვანი ზემოქმედება მოახდინოს სამეურნეო საქმიანობის რთული სისტემების მდგრად ფუნქციონირებაზე. რეფლექსური ტექნოლოგიები გამოიყენება სტრატეგიული და ოპერატიული მართვის დაცვის სისტემებში. მნიშვნელოვან მომენტს წარმოადგენს ბაზრით, მასებითა და საზოგადოებით, რეფლექსური მართვის საშუალებები.

როცა არ მუშაობს, ალტერნატიული გადაწყვეტილებებიდან საუკეთესოს შერჩევის ტრადიციული მეთოდები, გამოიყენება გააზრებული ალტერნატივების რეფლექსური სინთეზი და თავიანთი მოქმედებების თანაზომადობას ახდენენ „ოქროს კვითის“ ჰარმონიული სტრუქტურებით, რაც საშუალებას იძლევა შეიქმნას სისტემების ახალი კლასი „ოქროს კვითის“ კუთხით. ენტროპია მკვეთრად დაკავშირებულია მათემატიკურ ალბათობასთან. ამიტომ პრაქტიკაში ენტროპიული კანონზომიერებების მოქმედება ვლინდება იმაში, რომ ისინი ზრდიან მათ შესაბამის მოვლენათა ალბათობას, ე.ი. ეს მოვლენები სხვებზე ხშირად იწყებენ წარმოქმნას. მეცნიერები თვლიან, რომ XXI საუკუნე იქნება ადამიანთა საუკუნე, უფრო ზუსტად კი ადამიანის, მისი შესაძლებლობებისა და რეზერვების შესწავლა, სხვა მეცნიერები კი ფიქრობენ, რომ ის იქნება ღია სისტემების, ფიზიკის საუკუნე. სწორედ ფიზიკის, რამდენადაც ფიზიკის კანონები წარმოადგენენ ყველა ღია სისტემების, მეცნიერების ყველა განყოფილების ფუნდამენტს, რამდენადაც მხოლოდ ღია სისტემებშია შესაძლებელი მეცნიერების, ეკონომიკისა და საზოგადოების განვითარება.

ამგვარად, საზოგადოების განვითარებასა და მის სხვადასხვა სტრუქტურირებად

დონეების გენერირებად უწესრიგობებს შორის ყოველთვის წარმოიქმნება წინააღმდეგობა, არამარტოშიდასახელმწიფოებრივ, არამედსაერთაშორისოდონეებზე. სხვა სიტყვებით რომ ჩამოვყალიბოთ, რესურსების შეზღუდულობისას უწესრიგობა ერთ ადგილზე მიიღწევა სხვა ადგილზე უწესრიგობისა და ქაოსის გაზრდის ხარჯზე. აქედან შესაძლოა გაკეთდეს დასკვნა, რომ საზოგადოების სტრუქტურირება უნდა დაიწყოს ქვემოდან, რეგიონებიდან, ადგილობრივი თვითმმართველობის წილის გაზრდითა და ხელისუფლების ცენტრალიზაციის შემცირებით.

უნდა აღინიშნოს, რომ ენტროპია ტოლია მოუწესრიგებლობისა და ქაოსის ზომის, მხოლოდ მოვლენათა დეზორგანიზებულობის, განუსაზღვრელობის ტოლალბათობითი პოსტულატისას. რაც შეეხება საერთო შემთხვევებს, მოვლენათა არატოლფასი ალბათობისას, ენტროპია მოუწესრიგებლობისა და წესრიგის ზომის ჯამის ტოლია. წონასწორობის თანამედროვე მოდელი განიხილავს ბუნების წრებრუნვას, სადაც მთელისა და ნაწილების თანაფარდობა აღიწერება „ოქროს პროპორციის“ წესით, რომელსაც ზოგჯერ ბუნების ჰარმონიის კანონსაც უწოდებენ. ეს კანონი „ოქროს პროპორცია“ მუშაობს, მოქმედებს ცოცხალი და არაცოცხალი ბუნების, საზოგადოებისა და ეკონომიკის მთელი რიგი საერთო თვისებების აღწერისას. წესრიგისა და მოუწესრიგებლობის, ქაოსის ზომის ტოლობა განსაზღვრავს ბუნებისა და საზოგადოების წრებრუნვის ტოლობას.

ბუნებასა და საზოგადოებაში მისწრაფება მოწესრიგებულობის სრულყოფისაკენ უაზრობა და მიუღწეველია. ამიტომ საჭიროა მოიძებნოს ოპტიმალური თანაფარდობა წესრიგსა და მოუწესრიგებლობას შორის, ე.ი. ბალანსი მათ შორის. იგივე ეხება მმართველობითობასა და არამმართველობითობას. ეს ნიშნავს, რომ არ უნდა მიისწრაფოდე ყველაფრის მართვისკენ. რაღაც უნდა გადასცე თვითმართვასა და თვითრეალიზაციას, წინააღმდეგ რესურსები არ იქნება საკმარისი.

ცნობილია, რომ გარემომცველ სივრცეში, ენტროპიის ზრდის ხარჯზე შესაძლებელია მოცემული სისტემის არათანაბარწონვადი მდგომარეობის სტაბილიზაცია, ხოლო სოციალური ორგანიზაციის ცხოველქმედება დაკავშირებულია გარემოს გარდუვალ დარღვევებთან და ანტროპოგენურ კრიზისებთან. ასეთი სიტუაცია წარმოიქმნება ნებისმიერი მდგრადი არაწონვადი სისტემების არსებობისას, ბიოლოგიური ორგანიზმების ჩათვლით. ამიტომ ევოლუციური ეკოლოგიური კრიზისები ბიოსფეროს მთელი ისტორიის თანმხლები იყო, რომელიც პერიოდულად გლობალურ ხასიათს იძენდა.

სოციოკულტურული ევოლუციის ანტიენტროპიული მიმართულება საშუალებას იძლევა გამოვლინდეს ამ პროცესის მნიშვნელოვანი კანონზომიერება. კერძოდ, თერმოდინამიკის მეორე კანონის დაწყებიდან გამომდინარეობს, რომ ღია თვითორგანიზებული სისტემის საფასური ყოველ მომდევნო სტრუქტურული ორგანიზებულობის დონის მომატება, გარემომცველ გარემოში, ყველა მზარდი ენტროპიის გადანაყარებს წარმოადგენს, რაც მოთხოვნების დონით მიანიშნებს, ავტომატიურ და გარდუვალ ზრდას მართვისა და რეგულირების სისტემებისადმი, ენტროპიული დამანგრეველი ზემოქმედების შემაკავებელი ეფექტიანი საშუალებების მუდმივი ძიებისა და ამოქმედების აუცილებლობას, მყისიერ და წინმსწრებ რეაგირებას ენტროპიის ყოველ შემოტევაზე. დღეს, შესაბამისი ანტიენტროპიული სტრატეგიის ყოველი შესაძლებლობის დაკარგავაზე ძალიან ძვირის გადახდა მოგვიწევს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ კაცობრიობა თავის განვითარებაში ეჯახება წესრიგისა და მოუწესრიგებლობის, ნეგენტროპიისა და ენტროპიის დაპირისპირებებს. ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემის გადაჭრა, მყისიერად ბადებს მეორეს, უფრო ხშირად მასზე საშიშს. სისტემის ორგანიზებულობის ხარისხი განისაზღვრება სისტემაში ენტროპიის

შემცველობის რაოდენობით.

ამგვარად, მატერიალურ მაკროსკოპიულ სისტემებში ნებისმიერ ცვალებადობას თანსდევს ენერჯისა და ენტროპიის იგივე ან სხვა ცვალებადობა. იზოლირებულ სისტემებში ენერჯია შენარჩუნდება, ხოლო ენტროპია იზრდება. რაც შეეხება ღია სისტემებს გარე ენერჯის მოყვანით, წარმოქმნით, ენერჯის საერთო ბალანსიც ნარჩუნდება (მისი შემოსვლისა და დანაკარგების გათვალისწინებით), ენტროპია ხომ მცირდება განსაზღვრულ სიდიდემდე, რომელიც დამოკიდებულია შემოსული და დაკარგული ენერჯიების თანაფარდობაზე. ენერჯისა და ენტროპიის ამ თავისებურებებმა ენერგოენტროპიის ბალანსის შედგენისა და შესწავლის დახმარებით გამოკვლევის მეთოდი საკმაოდ უნივერსალური გახადა.

ენერგოენტროპიკას, ან ენერგოენტროპიულ ბალანსს აქვს თავისი კანონები. კერძოდ¹:

1. **ენერჯის შენახვა - შენარჩუნების კანონი** - არცერთ მატერიალურ სისტემას არ შეუძლია ფუნქციონირება და განვითარება თუ არ გამოიყენებს და არ მოიხმარს ენერჯიას, რომელიც იხარჯება სამუშაოს სრულყოფაზე, შიდა ენერჯის ცვლილებაზე და გარემომცველ გარემოში სითბოს გაფანტვაზე.

2. მეორე კანონი ეს არის - **ენტროპიის ზრდადობა**. იზოლირებული (ჩაკეტილი) მაკროსკოპიული სისტემები მისწრაფვიან თვითნებურად გადავიდნენ შედარებით ნაკლები სავარაუდო მდგომარეობიდან, შედარებით მეტ ალბათურ მდგომარეობაში, ან შედარებით მოწესრიგებული მდგომარეობიდან, ნაკლებად მოწესრიგებულ მდგომარეობაში.

თუ სისტემა ღიაა, არ არის იზოლირებული და გარედან, აგრესიული გარემოდან რაღაც ფორმით იღებს ენერჯიას, მაგრამ ამ შემთხვევაში ხდება არა ამალღება, არამედ მოწესრიგებულობისა და სისტემის სტრუქტურის დონის, ან სისტემის ინფორმაციის დაქვეითება, მაშინ ენტროპია კვლავ მოიმატებს, მაგრამ არა თვითნებურად, როგორც ეს იყო იზოლირებულ სისტემაში, არამედ აგრესიული გარემოსა და სხვა სისტემის გარე ზემოქმედების შედეგად. ამიტომ არ შეიძლება ენტროპიის ზრდის ამ ორი შემთხვევის შერევა.

3. მესამე კანონი პროგრესული განვითარებისას იწოდება **ღია სისტემების ენტროპიის შემცირების კანონად**.

ღია სისტემების ენტროპია, მათი პროგრესული განვითარების პროცესში ყოველთვის მცირდება, ენერჯის გარე წყაროების, ინფორმაციებისა და ნივთიერებების მოხმარების ხარჯზე. ამასთან, მოცემული ღია სისტემის ნებისმიერი მომაწესრიგებელი საქმიანობა და ენტროპიის შემცირება ხორციელდება ენერჯის ან ინფორმაციის, ან გარე სისტემების ნივთიერებათა დახარჯვის ხარჯზე და გამომდინარე გარე გარემოს ენტროპიის ან გარე სისტემის გაზრდით, რომელმაც თავისი ენერჯია, ინფორმაცია ან ნივთიერებები მისცა მოცემულ სისტემას.

ენტროპიის შემცირების მესამე კანონი, როგორც არუნდა საპირისპირო იყოს ენტროპიის მომატების მეორე კანონის, ის არ ეწინააღმდეგება მას, რამდენადაც ეს უკანასკნელი მიეკუთვნება იზოლირებულ სისტემებს, რომლებშიც ცვლილებები მიმდინარეობს თვითნებურად, და არა ღია სისტემებში, რომლებზეც ხორციელდება ესა თუ სხვა ორგანიზებადი, მოწესრიგებული მათი საქმიანობა.

ნებისმიერის სისტემის განვითარება შეზღუდვას იწყებს, როცა თავის დაცვისათვის ის ქმნის ძალიან ბევრ მოუწესრიგებლობას ირგვლივ, ე.ი. მისი არსებობა ხდება მეტისმეტად ხარჯიანი დამანგრეველი გარემოსათვის. შედეგად მექანიზმები, რომლებიც

¹.Прангишвили И.В. Энтропидругие системные закономерности: Вопросы управления сложными системами. 2003, сг 30.

განაპირობებენ შედარებით მდგრად მდგომარეობას უწინდელ ეტაპზე, ხდებიან კონტროლდებული და გადაბრუნდებიან თავისი წინააღმდეგობრივობით, ენტროპიის კატასტროფიული ზრდის საფრთხით. მსგავსი სისტემა ან ილუპება, ან გარდაიქმნება გარემომცველი გარემოსათვის შედარებით ნაკლებ დამანგრეველად.

მეცნიერება, განათლება, კულტურა წარმოადგენენ ანტიენტროპიულ ფაქტორებს და ამალეებენ საზოგადოების ნეგენტროპიას. კულტურის ფენომენი (მეცნიერება, განათლება და სხვა) აუცილებელია ინტერპრეტირებული იყოს, როგორც ანტიენტროპიული ევოლუციური პროცესი, განვითარებული მრავალსაზომიანი და არახაზობრივ დროითი კოორდინატების სივრცეში, რაც კატასტროფებისა და ბიფურკაციის აუცილებლობის არსს ბუნებრივს ხდის და ეს პროცესი თანხვედრია. ამიტომაც აუცილებელია შემაკავებელი სახსრებისა და შეზღუდვების ძიება, რომლებსაც უნარი შესწევს ევოლუციის შესაბამის ფაზაში ენტროპიის დამანგრეველი დარტყმების შერბილებისა.

ინფორმაციული მართვის ქვეშე კი იგულისხმება მექანიზმი, როცა მართველობითი ზემოქმედება ატარებს არაცხად, არანათელ, არაპირდაპირ ინფორმაციულ ხასიათს და მართვის ობიექტს მიეცემა განსაზღვრული ინფორმაციული სურათი, რომელზედაც ორიენტირებისას ის დამოუკიდებლად ირჩევს თავისი ქცევის ხაზს, ან ორიენტირებულობას.

უნდა აღინიშნოს, რომ იმისათვის რათა სისტემაში დაიწყოს ახალი სტრუქტურის წარმოქმნა, აუცილებელია ენტროპიის განგანთავისუფლებული სისტემები აჭარბებდეს ზოგიერთ კრიტიკულ მნიშვნელობას, რაც იმას ნიშნავს, რომ სისტემაზე გარემოს გარე ზემოქმედების დონე უნდა აჭარბებდეს რაღაც კრიტიკულ მნიშვნელობას.

ამგვარად, მატერიალურ მაკროსკოპიულ სისტემებში ნებისმიერ ცვალებადობას თანსდევს ენერჯისა და ენტროპიის იგივე ან სხვა ცვალებადობა. იზოლირებულ სისტემებში ენერჯია შენარჩუნდება, ხოლო ენტროპია იზრდება. რაც შეეხება ღია სისტემებს გარე ენერჯის მოყვანით, წარმოქმნით, ენერჯის საერთო ბალანსიც ნარჩუნდება (მისი შემოსვლისა და დანაკარგების გათვალისწინებით), ენტროპია ხომ მცირდება განსაზღვრულ სიდიდემდე, რომელიც დამოკიდებულია შემოსული და დაკარგული ენერჯიების თანაფარდობაზე. ენერჯისა და ენტროპიის ამ თავისებურებებმა ენერგოენტროპიის ბალანსის შედგენისა და შესწავლის დახმარებით გამოკვლევის მეთოდი საკმაოდ უნივერსალური გახადა.

4. ენერგოენტროპიკის მეოთხე კანონი, ეს არის მატერიალური სისტემების ზღვრული განვითარების კანონი.

თავად ბუნებრივი, ტექნიკური და სხვა მატერიალური სისტემები პროგრესულ განვითარებისას (სრულყოფისას) აღწევენ გარე და შიდა პირობების მახასიათებელ ერთობლიობის პირობით ზღვარს, რომელიც შესაძლოა გამოისახოს შესაბამისი სახის ანტიენტროპიით და ნეგენტროპიით.

ეს კანონი მეტად მნიშვნელოვანია ობიექტებისა და სისტემების ზღვრული შესაძლებლობების შეფასებისას.

5. ენერგოენტროპიკის მეხუთე კანონი - კონკურენციის ან უპირატესი განვითარების კანონი.

ბუნებრივ, ტექნიკურ, მატერიალური სისტემების ყოველ კლასში უპირატესად ვითარდება ის სისტემები, რომლებიც მოცემული შიდა და გარე პირობების ერთობლიობაში აღწევენ ნეგენტროპიის მაქსიმალურ მნიშვნელობას, ანდა ენერგეტიკული ეფექტიანობის მაქსიმუმს (მწარმოებლობის, საიმედოობის, ხანგამძლეობის და ა.შ.). რაც უფრო სრულყოფილია სისტემა და ნაკლებად ძვირია, მით მეტად ხასიათდება მოთხოვნით. ენერგოენტროპიკისათვის დამახასიათებელია

სისტემის შემდეგი სამი კლასი: თვითგანვითარებადნი; არათვითგანვითარებადნი; ენტროპიულნი.

თვითგანვითარებად სისტემებს მიეკუთვნება ადამიანთა საზოგადოება, მზის სისტემა, გალაქტიკა, ვარსკვლავ-პლანეტური სისტემები და სხვა წარმონაქმნები, თავიანთი მთლიანობისათვის აუცილებელი პირობებისა და განვითარების აღმწარმოებელნი, რომელნიც მიმდინარეობს შინაგანი წინააღმდეგობების ხარჯზე.

არათვითგანვითარებად სისტემებს მიეკუთვნება ის სისტემები, რომელთა განვითარებისათვის აუცილებელია სხვა სისტემებში ენერჯისა და ნეგენტროპიის წყაროების არსებობა. მათ მიეკუთვნება ხელოვნური სისტემები, მაგალითად, ტექნიკა და ცალკეული ტექნიკური ობიექტები.

ენტროპიულ ან დეგრადაციულ სისტემებს მიეკუთვნება, მაგალითად, წაქცეული გამხმარი და დამპალი ხეები, სანაგვეზე დაჟანგებული ობიექტები, ქიმიური ელემენტები, რომლებიც ექვემდებარება ბუნებრივ დაშლას და ა.შ., რომლებისთვისაც დამახასიათებელია მზარდი ენტროპია, ენერჯისა და ნივთიერებების გაფანტვა.

ზემოთ განხილულიდან გამომდინარეობს, რომ იზოლირებულ სისტემებს პირობითად შესაძლოა მივაკუთვნოთ არამარტო სისტემები, რომლებიც გარემომცველ გარემოსთან არ ურთიერთქმედებენ, არამედ სისტემებიც, რომლებიც ამ გარემომცველ გარემოში თვითგანვითარებისათვის საკმარის პირობებს ვერ ჰპოვებენ. ამიტომ ისინი იცვლებიან ენტროპიის გაზრდის მიმართულებით, სრულ დეგრადაციამდე და დაშლამდე. მართალია თეორიულად შესაძლოა წარმოვიდგინოთ ისეთი იზოლირებული სისტემები, რომლებიც ფლობენ განვითარებისა და კვლავწარმოების უნარის შინაგან წყაროებს, განიცდიან არადეგრადაციას, არამედ საპირისპიროდ, პროგრესსა და განვითარებას ენტროპიის შემცირების მიმართულებით და ნეგენტროპიის ზრდას. მართალია პრაქტიკაში ასეთი სისტემები არ გვხვდება, მაგრამ თავად განვითარების გაგება წარმოადგენს რთულ ინტეგრალურ პროცესს, რომელიც მოიცავს როგორც პროგრესს, ასევე რეგრესს.

ინფორმაციის ენერგოენტროპიული საფუძველი დიდიხანია ცნობილია, ჯერ კიდევ ინფორმაციის თეორიის წარმოქმნამდე. რამდენადაც ინფორმაციას თვლიან საკვლევი სისტემის მდგომარეობის ფუნქციად, მაშინ სისტემაზე მონაცემების გაზრდა მიაწინებს სისტემის განუსაძვრელობის შემცირებას. ეს კი მეტყველებს ინფორმაციის კავშირზე სისტემის ალბათურ მდგომარეობაზე, აქედან გამომდინარე კი ენტროპიასთან.

თუ ინფორმაციული ენტროპია არის ინფორმაციულობის უკმარისობის საზომი, მაშინ ნეგენტროპია წარმოადგენს შეკრულ ინფორმაციას. თუ ენტროპია არის სისტემის პირველსაწყის მდგომარეობაში დაბრუნების სიძნელეების საზომი, მაშინ სისტემის ნეგენტროპია წარმოადგენს სისტემის მდგომარეობის შეცნობის სირთულეების საზომს.

ცნობილია, რომ ცვალებადობა, მიმდინარე განვითარების პროცესების მოვლენებში და საგნებში ხასიათდება ორი ტენდენციით:

მისწრაფება ორგანიზაციის გართულებისაკენ და ერთდროულად გამარტივებისაკენ. გართულების ტენდენცია, ინფორმაციის დაგროვების ტოლმნიშვნელოვანია, ხოლო გამარტივების ტენდენცია კი მიაწინებს ინფორმაციის შემცირებასა და ენტროპიის დაგროვებას.

მეორე მხრივ, სისტემის განვითარება - ეს ერთდროულად გართულებისა და გამარტივების ორგანიზაციის ფორმებია, მაგრამ ამ შემთხვევაში დომინირებადს წარმოადგენს გართულების ტენდენცია, ე.ი. ინფორმაციის დაგროვებისა და ენტროპიის შემცირების, რასაკვირველია ენერჯის დახარჯვის ხარჯზე.

ამრიგად, დასკვნის სახით შესაძლოა ითქვას, რომ XX საუკუნის დასაწყისში მეცნიერებმა გვიჩვენეს, რომ ჩვენ ვცხოვრობთ, არამარტო მოლექულარულ უწყსრიგო სამყაროში, არამედ მაკროარამდგრად სამყაროში, ამიტომ მიიღეს განმაზოგადებელი ენტროპია, როგორც უნივერსალური პარამეტრი - განუსაზღვრელობისა და უწყსრიგობის რაოდენობრივი საზომი. განმარტება, განმაზოგადებელი ენტროპია გულისხმობს, რომ სისტემები გარდამიკროდამაკროუწყსრიგობისა, ასევე წარმოადგენს რთულს და შესაძლოა იყოს, როგორც ფიზიკური, ასევე ინტელექტუალური. დახურულ სისტემებში, ან შეუქცეველ, არაშექცევად ურთიერთქმედებებში, ენტროპია ყოველთვის იზრდება. ბუნებაში ჩვეულებრივი დადებითი ენტროპიის გვერდით არსებობს ანტიენტროპია, ან უარყოფითი ენტროპია, ე.ი. ენტროპია უარყოფითი ნიშნით არსებითად განსხვავდება ფიზიკური შემადგენლობით, დადებითი ენტროპიისაგან.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ირმა მახარაშვილი, ევგენი ბარათაშვილი, ბადრი გეჩბაია, მაია ჩეჩელაშვილი, ოთარ კიკვაძე, „მენჯემენტის ინტეგრირებული სისტემები“, თბილისი 2018 წელი.
2. გ. ტყემალაძე ბიოორგანული ქიმიის განმარტებითი ლექსიკონი 2016 წ.
3. Адамов А.К. Ноосферная Философия Саратов, 2000.
4. Прангишвили И.В. Энтропийные и другие системные закономерности: Вопросы управления сложными системами. 2003.
5. Прангишвили И., Иванус А.К., Системная Закономерность «Золотого Сечения»: Системная Устойчивость и Гармония // Проблема в несправедливости. 2004 г.
6. Шамбадаль, Развитие и Приложения энтропии. Перевод с Франкуского Б.Т. Хозяинова, Издательство «Наука». М., 1967 г.
7. Пригожин Илья, Стенгерс Изабелла, Пориадок Из Хаоса. Новые диалоги человека с природы - Пер. с англ. Ю.А.Данилова, М.: 2001 г.

რეზიუმე

სისტემის ორგანიზებულობის ხარისხი განისაზღვრება სისტემაში ენტროპიის შემცველობის რაოდენობით. საზოგადოებაში მმართველობის ქვეშ იგულისხმება ზემოქმედების უნარი, რომელიც აიძულებს, ან წააქეზებს ადამიანებს წესრიგისკენ, ორგანიზებულობისკენ, ყოფაქცევისკენ, მოთხოვნადი ქმედებების შესრულებისკენ, კანონების დაცვისკენ. ინფორმაციული მართვის ქვეშ კი იგულისხმება მექანიზმი, როცა მართველობითი ზემოქმედება ატარებს არაცხად, არანათელ, არაპირდაპირ ინფორმაციულხასიათს და მართვის ობიექტს მიეცემა განსაზღვრული ინფორმაციული სურათი, რომელზედაც ორიენტირებისას ის დამოუკიდებლად ირჩევს თავისი ქცევის ხაზს, ან ორიენტირებულობას. ნებისმიერი ცოცხალი და არაცოცხალი სისტემის ენტროპიის გაანგარიშების წერტილზე, შესაძლებელია მიღებული იყოს მაქსიმალურად მოწესრიგებული სისტემის მდგომარეობა, როცა სისტემის ენტროპია ხდება ნულის ტოლი. ენტროპიის ძირითადი სახეებია - სტრუქტურული და ინფორმაციული ენტროპია. სტრუქტურული ენტროპია ემსახურება, ან მოიაზრება სისტემის აგების მოუწყსრიგებლობის ზომად. ინფორმაციული ენტროპია კი ეს არის ინფორმაციის განუსაზღვრელობის საზომი. ინფორმაცია უარყოფითი ენტროპიის, ან ანტიენტროპიის ექვივალენტურია.

IMPROVING THE QUALITY OF SYSTEMS MANAGEMENT CONSIDERING
THE MODELS OF GENERALIZED ENTROPY AND
GENERALIZED NEGENTROPY

Ana Gegeshidze
PhD Student of Georgian Technical University

Naira Galakhvaridze
Academic Doctor of Economic Sciences

Summary

The degree of organization of the system is determined by the amount of entropy content in the system. Management in society means the ability to influence, which forces or incites people towards order, organization, behavior, performance of required actions, compliance with laws. Under information management is meant a mechanism when the management influence has a non-clear, non-clear, indirect informational character and the object of management is given a defined informational image, upon which it independently chooses the line of its behavior or orientation. At the entropy calculation point of any living and non-living system, it is possible to obtain The state of the most ordered system, when the entropy of the system becomes equal to zero. The main types of entropy are structural and informational entropy. Structural entropy serves or is considered as a measure of the disorder of the system's construction. Informational entropy is a measure of the indeterminacy of information. Information is equivalent to negative entropy or anti-entropy.

Key words: System, Elements, Entropy, Information, Uncertainty, Reflexive, Law.